

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
«Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

ΠΑΝΔΟΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Οποίνικης 16
Αρ Αδειας 1
εκτ.

ΜΑΝΤΩΣ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ 23 - Τ.Κ. 542 49, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΤΕΥΧΟΣ 11ο • Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2012

Γυναίκες του Μεταγγιτσίου πλέκουν, κλώθουν, γνέθουν και...κεντούν την παράδοση!

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Περιοδική έκδοση
του Παγχαλκιδικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
«Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Έτος ιδρύσεως 1903

Μαντώς Μαυρογένους 23, Τ.Κ. 542 49 Θεσ/νίκη
Τηλ. 2310/323-839, κιν. 6946/470 157, φαξ 2310/326-108
Ηλεκτρ. δ/νση: www.panchalkidikos.gr
E-mail: panchalkidikos@gmail.com,
mkartsioti@gmail.com

Τεύχος 11ο

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2012

Επιτροπή Έκδοσης:

Αυγολούπης Σταύρος, Καθηγητής Αστρονομίας του ΑΠΘ
Καραμίχος Ιωάννης, Φιλόλογος
Καρτσιώτης Μιχαήλ, τ. Εκπαιδευτικός, πρόεδρος του Δ.Σ.
του Παγχαλκιδικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
Κοντογιαννόπουλος Κωνσταντίνος, Μαθηματικός
Παπάγγελος Ιωακείμ, Αρχαιολόγος
Τσαμουρτζή Μαρία, Αρχιτέκτων
Τσίκουλας Ιωάννης, Καθηγητής Ιατρικής του ΑΠΘ
Ιδιοκτήτης: Παγχαλκιδικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης
Εκδότης - Διευθυντής: Μιχαήλ Θ. Καρτσιώτης, Πρόεδρος
του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

**Το περιοδικό εκδίδεται με χορηγίες συμπατριωτών
και φίλων και αποστέλλεται δωρεάν.**

Σελιδοποίηση, Εκτύπωση:

ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΑ, Ι. Αντωνιάδης-Θ. Ψαρράς
Νέα Ραιδεστός Θεσσαλονίκης, Τηλ. 2310.466.776
e-mail: despoina@lithographia.gr

Χορηγός της έκδοσης του παρόντος (11^ο) τεύχους
είναι
ο χειρουργός ιατρός κ. Χρήστος Κωνσταντάρας

Εικόνα εξωφύλλου:

Γυναίκες του Μεταγγιτισίου σε "δρώμενο", στην 3η Συνάντηση
Χορωδιών της Χαλκιδικής, 31-3-2012.

Εικόνα οπισθοφύλλου:

To DVD (60) από την 3η Συνάντηση Χορωδιών της Χαλκιδικής.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Μιχαήλ Θεμ. Καρτσιώτης** (Πετροκέρασα)

Αντιπρόεδρος: **Πάνος Βερροιώτης** (Πολύγυρος)

Γεν. Γραμματέας: **Ιωάννης Κοτσάνης** (Αρναία)

Ταμίας: **Αβράμ Παπαδόπουλος** (Βράσταμα)

Έφορος: **Ζηνοβία Ιππ. Πάχτα** (Αρναία)

Μέλος: **Ιωάννης Σαμαράς** (Αρναία)

Μέλος: **Θεόδωρος Τσαμούρης** (Αρναία)

Μέλος: **Ζαφείρης Ι. Οικονόμου** (Γαλάτιστα)

Μέλος: **Ανδρομάχη Κωστοπούλου** (Άθυτος)

Αναπληρωματικό μέλος

Άννα Εμμανουήλ (Αγ. Νικόλαος)

Εξελεγκτική επιτροπή

Αργύρης Κυπαρισσάς (Μεταγγίτοι)

Φώτης Ταλέας (Νέα Ρόδα)

Γιώργος Ζιούπος (Ταξιάρχης)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Νικόλαος Ι. Μέρτζος,
Οι Μακεδόνες στον αγώνα 3
- Σωκράτης Β. Σίσκος,
Εμμανουήλ Παπάς:
Ο προδομένος αγώνας του στη Χαλκιδική 5
- Δημήτριος Θ. Κύρου,
Η επανάσταση του 1821 στη Χαλκιδική 7
- Ιωάννης Ν. Κέκερης,
**Η θυσία των κατοίκων της Παζαρούδας (Απολλωνίας)
στην επανάσταση της Χαλκιδικής του 1821** 9
- Νίκος Εμμ. Παπαϊκονόμου,
Γυναίκες από τη Χαλκιδική στις Σποράδες 1828-1831 12
- Κωνσταντίνος Δ. Κοντογιαννόπουλος,
Η γερμανική επίθεση κατά της Ελλάδας, 6 Απριλίου 1941 13
- Στράτος Ι. Θεοχάρης,
Το ολοκαύτωμα της Μαραθούσας, 19 Ιουνίου 1944 16
- Δημήτριος Α. Σμάγας,
Η ιστορία της ακτογραμμής Αγίου Νικολάου 19
- Γιάννης Καράβατος,
Η τρίτη ηλικία 17
- Μαρία Μπουλάκη - Λυπηρίδη,
Ξενάγηση στον επίγειο παράδεισο, στη Χαλκιδική μας 23
- Θανάσης Οικονόμου,
Μνήμη 29ης Μαΐου 1453 25
- Γιάννης Τσίκουλας,
Δάσκαλοι και μαθητούδια (ευθυμογράφημα) 30
- Νίκος Βασιλάκης,
Μικρά ποιήματα 32
- Γιάννης Δ. Κανατάς - Χρίστος Γεροχρίστος,
Σαν απόψι τέτοια μέρα... 33
- Κων. Δ. Κοντογιαννόπουλος,
Το μαγικό τεράγωνο 25X25 35
- Αριθμός μαθητών δημόσιων σχολείων Ν. Χαλκιδικής 36
- Η δράση του Συλλόγου μας 38
- Η δράση των άλλων Χαλκιδικιώτικων Συλλόγων 40
- Έντυπα και επιστολές που λάβαμε 41
- Νέα μέλη του Συλλόγου 44
- Αποτελέσματα Εθνικών εκλογών 6ης Μαΐου 2012 44
- Η βράβευση από τους Ροταριανούς Ομίλους 45

Φιλολογική επιμέλεια: Αθανάσιος Χριστιανός

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους. Όσα δεν φέρουν υπογραφή συντάσσονται από τον εκδότη. Υπενθυμίζεται ότι οι εργασίες προς το περιοδικό δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις 1800 - 2000 λέξεις ή 9000 περίπου χαραχτήρες.

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 1821

Η Χαλκιδική προμαχούσα κάηκε και ερημώθηκε. Ποτάμι το αίμα χύθηκε και πότισε κάθε γωνιά της. Πλήρωσε ίσως τον πιο βαρύ φόρο αίματος. Άλλα έτσι στερεώθηκε και σώθηκε, η επανάσταση που ήδη είχε αρχίσει στη νότια Ελλάδα.

ΑΥΤΟ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΟ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Κάθε χρόνο μαζί με το ανοιξιάτικο ξύπνημα και τις μοσχοβολιές του Μάη ξυπνάει και η εθνική μνήμη. Ο νους πετάει, σε χρόνους άλλους και στέκεται στον Μάη του 1821, τότε που οι Χαλκιδικιώτες ξεσηκώθηκαν, σταμάτησαν το ρολόι της ιστορίας και με τα σπαθιά αλλά κυρίως με τα στήθια τους, αντιπάλεψαν με λύσσα και με απαράμιλλη ανδρεία τον τύραννο-κατακτητή, που για πάνω από 400 χρόνια καταδυνάστευε την Πατρίδα μας και έγραψαν με το αίμα τους υποθήκη για τη λευτεριά της Πατρίδας μας που για τη Μακεδονία μας ήρθε ύστερα από 91 χρόνια, το 1912.

Και ήταν τότε εντελώς μόνοι. Μόνοι και αβοήθητοι. Μόνοι ξεσηκώθηκαν, μόνοι όρμησαν, μόνοι πολέμησαν και αυτοθελήτως θυσιάστηκαν. Μόνοι και αβοήθητοι από την υπόλοιπη Ελλάδα. Στη φοβερή εκείνη εποποίια μια και μοναδική ήταν η μορφή που στάθηκε αρχηγός, στρατηγός, χορηγός και προστάτης του αγώνα των Χαλκιδικιώτων. Ο Εμμανουήλ Παπάς. Ο θρυλικός πάμπλουτος τραπεζίτης των Σερρών που διέθεσε όλη του τη μεγάλη περιουσία και τα παιδιά του στον αγώνα για τη λευτεριά της Πατρίδας μας. Αυτός αγόρασε όπλα και πολεμοφόδια, και τα μετέφερε με πλοία στο Άγιο Όρος, αυτός εξόπλισε τους επαναστάτες και εκεί, στις 22 Μαρτίου 1921, στη Μονή του Εσφιγμένου, κηρύχτηκε επίσημα η επανάσταση, και υψώθηκε το λάβαρο. Από κεί πήρε την ευλογία της Παναγίας και των Αγιορειτών Πατέρων, κατέστρωσε τα σχέδια και όρμησε ο ίδιος, επικεφαλής της βόρειας φάλαγγας του στρατού του, στην οποία μετείχαν και χίλιοι καλόγεροι, εναντίον του εχθρού. Είναι γνωστή η αποτυχία της προέλασης εκείνης. Βάφτηκε στο αίμα. Λέγεται ότι αιτία ήταν η απειρία του Εμμ. Παπά περί τα στρατιωτικά κλπ. Ξεχνιέται όμως το γεγονός ότι οι επαναστάτες πολεμούσαν εντελώς μόνοι. Από πουθενά δεν βοηθήθηκαν.

17 Μαΐου 1821. Δολοφονείται ο προεστός του Πολυγύρου Κύρκος Παπαγεωργάκης. Ήταν σπίθια που άναψε τη φωτά. Ο Πολύγυρος λες και

περίμενε την ώρα, λες και έψαχνε την αφορμή. Σαν μπαρούτι που ανάβει, σύσσωμος ξεσηκώνεται, παίρνει τα όπλα, εξουδετερώνει την τοπική τουρκική φρουρά και υψώνει τη σημαία της επανάστασης. Ορμά ενάντια στους επερχόμενους εχθρούς, που έντρομοι σπεύδουν από τη Θεσσαλονίκη να τιμωρήσουν τους επαναστάτες και τους κατατροπώνει.

10-13 Ιουνίου 1821. Η άλλη φάλαγγα των επαναστατών προελαύνει. Επικεφαλής ο γενναίος Χαλκιδιώτης ο καπετάν Στάμος Χάψας από τα Παζαράκια (Κρυοπηγή) της Κασσάνδρας, κάτοικος και γαμπρός της Συκιάς. Η φονική σύγκρουση γίνεται έξω από τα Βασιλικά, τα οποία λεηλατήθηκαν, και παραδόθηκαν στη φωτιά και έγιναν στάχτη. Ο καπετάνιος με τα παλικάρια του, απ' τα οποία οι 63 ήταν Συκιώτες πολεμούν γενναία.

«...Εντός ολίγου όμως κατέφθασεν το κύριο σώμα των Τούρκων και ο αγώνις επανήρχισε σφοδρότατος. Ο Χάψας εμάχετο όρθιος ως λέων και δια κραυγών και ύβρεων απέκρουε τους εχθρούς. Άλλ' ο αγώνις δυστυχώς ήτο άνισος, οι εχθροί ήταν δεκαπλάσιοι και άπαντες του τακτικού στρατού. Τα παλικάρια του Χάψα έπιπτον το εν κατόπιν του άλλου και τελικώς ο ηρωικός αρχηγός τεθείς επι κεφαλής των υπολοίπων και των εκ Βάβδου οπλαρχηγών Χαλάτη, Τουρλάκη και Καραγιάννη, αφού ανέσπασε την μάχαιρα, ερρίφθη εις το μέσον του εχθρικού στρατού και μετά λυσσώδη και φρικαλέον αγώνα έπεσεν ενδόξως επί του πεδίου της τιμής μαζί με όλα τα παλικάρια της Συκιάς και τους οπλαρχηγούς της Βάβδου...» γράφει στις σελ. 1°7011ο ο αείμνηστος ιστορικός Ι. Βασδραβέλης στο βιβλίο του «Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ της ανεξαρτησίας τους αγώνες».

14 Νοεμβρίου 1821. Ο Χαλασμός της Κασσάνδρας. Εκεί γράφτηκε η τρίτη πράξη του δράματος της Χαλκιδικής. Το σημαντικότερο προπύργιο της επαναστατημένης Χαλκιδικής, που φιλοξένησε όλους τους κατατρεγμένους συμπατριώτες της καμένης γης, αντιστάθηκε και έμεινε άπαρτο για πολύν καιρό. Ομως οι γενναί-

οι υπερασπιστές ήταν απελπιστικά μόνοι. Καμία ουσιαστική βοήθεια από πουθενά. Και έγινε το ολοκαύτωμα, με τις φρικαλεότητες που δεν τις συλλαμβάνει ανθρώπινος νους. Μαύρισε η Κασσάνδρα απ' της φωτιάς τη μανία. Ερημώθηκε. Φρίκη. Σίγουρα το επίγραμμα του Σολωμού για τα Ψαρά ταιριάζει απόλυτα και εδώ.

Η Επανάσταση που είχε αρχίσει στα μέσα του Μάρτη, έσβησε στα μέσα του Νοέμβρη. Πολύ το αίμα, πολλοί οι νεκροί, χιλιάδες οι πρόσφυγες που σκορπίσθηκαν στα νησιά. Μια μόνο εστία έμεινε ακόμα επαναστατημένη και ανυπότακτη. Και αυτή ήταν η Συκιά, εναντίον της οποίας το Δεκέμβριο του 1821 οι Τούρκοι οργάνωσαν ειδική εκστρατεία. Κάηκε και ισοπεδώθηκε το χωριό και όσοι δε βρήκαν πλεούμενο για τη Σκόπελο έγιναν ένα με τη στάχτη της πατρώας γης.

Αυτές τις επετείους γιορτάζει κάθε χρόνο η μικρή μας Πατρίδα και μάλιστα με τρόπο ενιαίο γιατί τις έχει υπό την αιγίδα του ένας φορέας η Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής ΤΡΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΠΕΤΕΙΟΙ ΕΝΑ ΟΜΩΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ. Η ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΠΡΟΜΑΧΟΥΣΑ ΤΟ 1821 ΜΕ ΤΟ ΑΙΜΑ ΤΗΣ ΠΟΤΙΣΕ ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΑΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ.

Το γράψαμε, το ξαναγράψαμε, το διακηρύ-

ξαμε προς κάθε κατεύθυνση, το ξαναλέμε σήμερα και θα το επαναλαμβάνουμε συνεχώς: Αν οι φοβερές τουρκικές στρατιές που ξεκίνησαν με πολλές δεκάδες χιλιάδες στρατιώτες για να καταπνίξουν την επανάσταση στη Πελοπόννησο, έφθαναν εκεί απολέμητες, αβέβαιη θα ήταν η έκβαση του εθνικού αγώνα. Οι Χαλκιδικιώτες, τις πολέμησαν, τις έφθειραν αν δεν τις αποδεκάτισαν, τις καθυστέρησαν ένα ολόκληρο εξάμηνο, βέβαια με βαρύτατο τίμημα την ολοκληρωτική καταστροφή τους, όμως έτσι έδωσαν την ευκαιρία στους Έλληνες αδελφούς μας του νότου να στερεώσουν την Επανάσταση που έφερε τελικά τη λευτεριά..

Αυτή είναι η Χαλκιδική. Αυτή είναι η προσφορά της στον Μεγάλο Αγώνα. Καλό θα είναι αυτό να διδάσκεται στα Σχολεία μας, για να αποδίδεται η ιστορική δικαιοσύνη. Πρώτοι οι δάσκαλοι έχουν το λόγο. Το Δ.Σ.

Υ.Γ. Το άρθρο αυτό γράφτηκε γιατί η επικαιρότητα το επιβάλλει, αλλά και γιατί στους πανηγυρικούς των εθνικών επετείων αρκετοί ομιλητές δεν αναφέρουν τίποτα για τη συμμετοχή της Χαλκιδικής στον αγώνα του 1821.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ
ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΗΣ - ΔΗΜΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ - ΔΗΜΟΣ ΣΙΘΩΝΙΑΣ
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
"Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ"

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

ΣΤΙΣ ΕΠΕΤΕΙΑΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΧΑΨΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΛΙΚΑΡΙΩΝ ΤΟΥ ΣΤΗ ΦΟΝΙΚΗ ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΤΗΣ 10ης ΙΟΥΝΙΟΥ 1821,
ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΑΓ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 10 Ιουνίου 2012 και ώρα 11.30'

Τόπος: 1. Καθολικό Ιεράς Μονής της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολυτρίας
2. Μνημείο πεσόντων, ανδρίαντας καπετάν Χάγα

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Έχουμε την τιμή να Σας γνωρίσουμε ότι
την Κυριακή 10 Ιουνίου 2012

θα εορτασθεί η 191η επέτειος της φοβερής μάχης των Βασιλικών της 10^{ης} Ιουνίου 1821, στην οποία ο Χαλκιδικώτες επαναστάτες με αρχηγό τον καπετάν Χάγα σε μια τρομακτική σύγκρουση με πολυνήθετερες τουρκικές δυνάμεις (30.000 αεροί και 5.000 ιππείς), πολεμόντας με απαραίμιλη ανδρεία έπεσαν μέρις ενός στα πεδία της τιμής.

Τις εκδηλώσεις, οι οποίες τελούνται με τις ευλογίες της Ι. Μ. της Αγίας Αναστασίας και θα λάβουν χώρα στο καθολικό του ομώνυμου Μοναστηριού καθώς και στο χώρο του μνημείου, σύμφωνα με το πρόγραμμα που έχει καταρτισθεί.

Σας καλούμε να τιμήσετε με την παρουσία σας.

Ο Αντιπεριφερειάρχης Χαλκιδικής

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Ο Δήμαρχος Θέρμης

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Δήμαρχος Πολυγύρου

ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Ο Δήμαρχος Σιθωνίας

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΖΙΤΣΙΟΣ

Ο Πρόεδρος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης

«Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

ΜΙΧΑΗΛ ΘΕΜ. ΚΑΡΤΣΙΩΤΗΣ

«*Ανδριόν αγαθούν 'έργο γενομένον, 'έργο και δηλούσθιμη τάξ τιμάς. (Περιπλέους επιτάφιος).»

ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΜΕΡΤΖΟΣ

Πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

Δημοσιογράφος και συγγραφέας

B'

Ο Εμμανουήλ Παππάς είναι βαθύπλουτος έμπορος και τραπεζίτης, γιος παπά από τη Δοβίστα Σερρών, που φέρει τώρα το όνομά του. Είχε ένδεκα παιδιά: οκτώ γιους και τρεις θυγατέρες. Έδωσε στον Αγώνα για το Έθνος όλα τα πλούτη του, τα τρία ενήλικα αγόρια του και τη ζωή του. Η γυναίκα του, οι επιζήσαντες γιοι του και οι τρεις θυγατέρες του μαρτύρησαν δώδεκα χρόνια στις φυλακές των Οθωμανών και, όταν ήλθε η λευτεριά, δεν είχαν ούτε ψωμί, αυτοί οι βαθύπλουτοι Μακεδόνες. Σώζονται οι εκκλήσεις τους προς το πρώτο ελεύθερο Κράτος για βοήθεια.

Με εντολή του Αλεξάνδρου Υψηλάντη ο Εμμανουήλ Παππάς αρματώνει το καράβι του Θρακιώτη Χατζή Βισβίζη, το φορτώνει όπλα από την Πόλη κρυφά και φτάνει στις 23 Μαρτίου 1821 στο Άγιον Όρος, στη Μονή Εσφιγμένου, όπου οι ηγούμενοι των Ιερών Μονών τελούν μυσταγωγική λειτουργία, θέτουν το Γένος υπό την σκέπην της Θεοτόκου και κηρύσσουν την Επανάσταση της Μακεδονίας. Τον Μάιο οι πρόκριτοι του Πολυγύρου υψώνουν τη σημαία της Επαναστάσεως. Ξεσηκώνεται όλη η Χαλκιδική.

Τα χωριά της Βορείου Χαλκιδικής ονομάζονται Μαντεμοχώρια γιατί παράγουν ασήμι και γι' αυτό ζουν υπό καθεστώς αυτονομίας. Το Άγιον Όρος επίσης είναι αυτόνομο. Εντούτοις, όσοι ακριβώς είναι ελεύθεροι, επαναστατούν πρώτοι, για να φέρουν την ελευθερία σ' όλο το Έθνος. Είναι ένα υψηλό δείγμα μακεδονικού φρονήματος και αυτοθυτίας.

Στη Θεσσαλονίκη ο Γιουσούφ μπέης συλλαμβάνει όλους τους προκρίτους και, μόλις παρουσιάζονται στον μέσα Θερμαϊκό τα πρώτα ψαριανά καράβια με τον Κασομούλη, τους κρεμάει όλους από τον πλάτανο της Αγια-Σοφιάς και από τα τσιγκέλια στα χασαπιά στο Καπάνι.

Στο μεταξύ οι Χαλκιδικιώτες της Σιθωνίας και της Κασσάνδρας, με παλληκάρια της Συκιάς υπό τον καπετάν Στάμο Χάψα, κατηφορίζουν απ' τον Πολύγυρο και τη Γαλάτιστα και προχωρούν ατρόμητα να πατήσουν τη Θεσσαλονίκη, τη Συμβασιλεύουσα. Φτάνουν μέχρι τη σημερινή Ανωτέρα Σχολή Πολέμου, στα πρόθυρα της πόλης. Το κύριο σώμα παρατάσσεται έξω από τα Βασιλικά, κάτω από την πατριαρχική Μονή της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολυτρίας. Εκεί χυμάει το τουρκικό ιππικό των σπαχήδων και τους σφάζει μέχρις ενός. Είναι τα Συκιωτάκια.

Από τα ανατολικά εκστρατεύει με πολυπληθές τακτικό στράτευμα ο Μπαΐράμ πασάς με προορισμό τη Θεσσαλία και τη Ρούμελη. Φτάνει στα στενά της Ρεντίνας, το πέρασμα προς τη Χαλκιδική και τον κά-

μπο της Βόλβης-Λαγκαδά, όπου οι Μακεδόνες δίδουν απεγνωσμένη μάχη, αλλά σαρώνονται. Ο Μπαΐράμ πασάς ανοίγει το στράτευμα σε λαβίδα. Ένα σκέλος του προχωράει, μέσω Σταυρού και Ολυμπιάδας,, προς τη Χερσόνησο του Άθω, το Άγιον Όρος, φτάνει στα πρόθυρα της μοναστικής Πολιτείας και καταστρέφει συθέμελα την Ιερισσό, περνώντας εν στόματι μαχαιραρίας όλον τον άρρενα πληθυσμό. Κάθε Δεύτερη Μέρα του Πάσχα στην Ιερισσό, σ' ένα ψηλό αλώνι πάνω από τη γαλανή θάλασσα, τα παλληκάρια και οι νιές χορεύουν τον θρηνώδη Καγκελευτό Χορό:

Στον Μαυρινό τ' αλώνι το μαρμαρινό παίζει ο Ήλιος αμάδα με το νιο.

Ένας προς ένα οι χορευτές προσέρχονται κάτω από τον ζυγό και πέφτουν υπό τα γιαταγάνια των Τούρκων. Οι γυναίκες πουλιούνται στα σκλαβοπάζαρα.

Το άλλο σκέλος της λαβίδας του Μπαΐράμ πασά προχωράει στον κάμπο της Βόλβης, ανατολικά της Θεσσαλονίκης, αφανίζει την Παζαρούδα και ανεβαίνει στον Χολομώντα, ξηλώνοντας από τα θεμέλια τα Ζερβοχώρια και τα Μαντεμοχώρια.

Τον Ιούλιο 1821 ο Μπαΐράμ πασάς αναφέρει στον ιεροδίκη Βεροίας:

Ανεχώρησα εκ Μικράς Ασίας μετά πολλών στρατευμάτων κατευθυνόμενος εις Λάρισαν και εκείθεν εις Πελοπόννησον. Επειδή, όμως, οι ραγιάδες πέριξ του κόλπου του Σάρρου έδει να επαναφερθούν εις την τάξιν, εχρονοτρίβησα. Ακολούθως, επειδή οι ραγιάδες (...) είχον επαναστατήσει, επέδραμον μετά τον γενναίον στρατού μου κατά των περιοχών Καλαμαριάς, Παζαρούδας, Σιδηρόπορτας, Πολυγύρου, Κασσάνδρας, Κίτρους και Κατερίνης ένθα καταπολεμήσας τους απίστοντος απήλειψα από προσώπου της γης 42 πόλεις και χωρία αυτών.

Παρ' όλα αυτά η εξέγερση στη Χαλκιδική δεν είχε κατασταλεί μέχρι τον Σεπτέμβριο 1821. Έτσι τον Νοέμβριο 1821 ο Σουλτάνος πέμπει από την Ανατολή νέα στρατιά υπό τον Μεχμέτ Εμίν πασά, τον επικαλούμενο Εμπού Λουμπούτ, γιατί οι άνδρες του συντρίβουν με ρόπαλα τα κρανία των αμάχων.

'Όλη η αντίσταση της Χαλκιδικής περιορίζεται πλέον στο στενό της Κασσάνδρας, στον πορθμό της ιστορικής Ποτίδαιας, όπου οι Μακεδόνες αντιστέκονται ολομόναχοι μέχρι τις 31 Οκτωβρίου 1821. Επέρχεται εναντίον τους ο Μεχμέτ Εμίν πασάς, ο επονομαζόμενος Εμπού Λουμπούτ, «ροπαλοφόρος», γιατί τα στρατεύματα του και οι μπασιμπουζούκοι λιώνουν με ρόπαλα το κεφάλι των αμάχων. Η αντίσταση συντρίβεται, οι υπερασπιστές πέφτουν επί των προμαχώνων. Πέντε

χιλιάδες γυναικόπαιδα, που κατέφυγαν στο Άγιον Όρος, αποπλέουν για τα νησιά Σκιάθο και Σκόπελο. Η Μοναστική Πολιτεία συνθηκολογεί, πληρώνοντας βαρύτατα λύτρα.

Ο Εμμανουήλ Παππάς παίρνει το καράβι για να τραβήξει στην Ύδρα, αλλά στον δρόμο δεν αντέχει η μεγάλη καρδιά του· σπάζει, και πεθαίνει εν πλω. Οι τέσσερις ενήλικοι γιοι του συνεχίζουν τον Αγώνα στη Ρούμελη και το Μοριά. Από τους τέσσερις πέφτουν στον Αγώνα οι τρεις. Ο Ιωάννης πέφτει στο Μανιάκι στο πλευρό του Παπαφλέσσα. Ο Αθανάσιος αιχμαλωτίζεται πολεμώντας στην Αταλάντη και αποκεφαλίζεται στη Χαλκίδα. Και ο Νικόλαος πέφτει στο Καματερό.

Αλλά το έπος -και το δράμα- δεν έχει λήξει. Υπάρχει και η Νάουσα, επίσης αυτόνομη πόλη. Τον Φεβρουάριο του 1822, αφού ήδη είχε καταστραφεί η Χαλκιδική, ο Λογοθέτης της άρχοντας Ζαφειράκης υψώνει τη σημαία της Επαναστάσεως στην πλούσια και αυτόνομη αυτή μακεδονική μητρόπολη. Μέσα και γύρω στην πόλη, στο Βέρμιο, έχουν συναχθεί όλοι οι Μακεδόνες οπλαρχηγοί: ο γερο-Καρατάσος με τον γιο του Τσάμη, ο μεγαλύτερος στρατηγός της Μακεδονίας, ο Αγγελής Γάτσος από τη Σαρακήνα της Εδέσσης με τον αδελφό του Πέτρο, ο Καραμήτρος από το Μπλάτσι, ο Ιωάννης Παπαρέσκος από την Καστοριά και οι αδελφοί Ραμαντάνη και Σιούγγαρη βρίσκονται εκεί με τα επαναστατικά σώματά τους. Αρχηγός από τη Φιλική Εταιρεία έχει ορισθεί ο Γεώργιος Σάλας, που όμως δεν φτάνει ποτέ από το Βέρμιο. Άλλες δυνάμεις ελέγχουν το πέρασμα της Καστανιάς και του Αλιάκμονα ποταμού. Ο Όλυμπος και τα Πιέρια βρίσκονται σε συνεχή επανάσταση.

Οι Μακεδόνες επαναστάτες συγκρούονται με τον Κεχαγιά μπέη της Βεροίας έξω από τη Μονή της Παναγίας του Δοβρά και τον συντρίβουν. Άλλα επέρχεται ο φοιβερός Μεχμέτ Εμίν πασάς από τη Θεσσαλονίκη, άγοντας 13.000 τακτικό στρατό με ιππικό και πυροβολικό και 7.000 μπασιμπουζούκους ατάκτους. Οι Μακεδόνες υπερασπίζονται τη Νάουσα επί εβδομάδες ηρωικά, αλλά κάποτε οι ολιγάριθμες γραμμές τους σπάζουν εμπρός στον όγκο του αντιπάλου. Μέσα Απριλίου, γιορτές Πάσχα 1822, οι Τούρκοι μπαίνουν στη πόλη. Δεν αφήνουν τίποτε όρθιο. Στον πύργο του Ζαφειράκη οι 500 τελευταίοι υπερασπιστές πέφτουν μέχρις ενός. Οι γυναίκες της Νάουσας υποχωρούν φεύγοντας προς τους καταρράκτες και στη θέση «Ζντουμπάνοι» πιάνονται στο χορό και μια μια πέφτουν στο βάραθρο της Αράπιτσας, επαναλαμβάνοντας το Χορό του Ζαλόγγου. Πενηνταέξι χρόνια αργότερα οι Μακεδόνισσες θα επανελάμβαναν τον ίδιο χορό του θανάτου και της δόξας στο Μοναστήρι των Αγίων Πάντων, κατά την Επανάσταση του 1878.

Ο Εμπού Λουμπούτη δηώνει τη Νάουσα και καταστρέφει από τα θεμέλια εκατόν είκοσι χωριά και κωμοπόλεις της περιοχής. Τα σκλαβοπάζαρα της Θεσσα-

λονίκης γεμίζουν γυναικόπαιδα, που πουλιούνται στη Μπαρμπαριά. Οι περιγραφές είναι σπαρακτικές: έβαζαν γυναίκες και παιδιά μέσα σε ένα τσουβάλι, όπου έριχναν αγριεμένες γάτες, που καταξέσχιζαν τους ανθρώπους.

Χαλάστηκεν η Νιάουστα μαζί με την Κασσάνδρα.

Λουμπούτ πασίας τις πάτησε, τις ρήμαξαν Κονιάροι. Έτσι τραγουδάει ακόμη, στα δημοτικά μοιρολόγια του, ο μακεδονικός Ελληνισμός την καταστροφή. Παρ' όλα αυτά ο Εμπού Λουμπούτ πασάς δεν κατορθώνει να κατέλθει στη Ρούμελη. Όλο το καλοκαίρι του 1822 μένει καθηλωμένος στη Μακεδονία, την οποία συνεχίζει να αφανίζει συστηματικά. Ο Φρανσουά-Μαρί Μποτύ, Πρόξενος της Γαλλίας στη Θεσσαλονίκη, σημειώνει στις 9 Ιουλίου 1822:

Ο πασάς συνεχίζει με επιμονή το σύστημα της λεγόμενης (...) Καταστρέφοντας οικονομικά τους Έλληνες, θέλει να τους αφαιρέσει για πάντα κάθε πόρο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί εναντίον των Τούρκων.

Αλλά ο αγώνας των Μακεδόνων συνεχίσθηκε. Οι Καρατάσοι, ο Αγγελής Γάτσος, ο Κασομούλης κι όσοι άλλοι καπετάνιοι και παλληκάρια δεν έπεσαν στη Νάουσα, πέρασαν τα βουνά, διέσχισαν μαχόμενοι τη Θεσσαλία και μπήκαν στον Ασπροπόταμο, στο αδούλωτο αρματολίκι του Νικόλα Στορνάρη, που κατεβαίνει με όλα τα βλαχοχώρια κατά μήκος του ποταμού ανάμεσα Θεσσαλία-Ηπειρο. Έτσι οι Μακεδόνες συνέχισαν μέχρι τέλους τον πόλεμο. Δεν πολεμούσαν πια για το σπίτι τους, τη φαμίλια τους, τον τόπο τους. Αυτά τάχαν θυσίασει. Πολεμούσαν για το Γένος, για τα αδέρφια τους. Είναι κι αυτό μια απόδειξη του ακατάλυτου εθνικού δεσμού ανάμεσα στους Μακεδόνες και στη Νότια Ελλάδα.

Στο Μεσολόγγι, αντίκρυ στον Ιμπραήμ, ελεύθεροι πολιορκημένοι παρατάχθηκαν στις τάπιες οι Μακεδόνες και, όσοι δεν έπεσαν, πήραν μέρος στην Έξοδο, που δεν έχει το προηγούμενό της στην παγκόσμια Ιστορία. Ο Νικόλαος Κασομούλης, ο ιστορικός της Επαναστάσεως, ήταν εκεί, στο Μεσολόγγι, με τον αδερφό του, γραμματικός του καπετάν Νικόλα Στορνάρη. Γράφει:

Εις την φωτιάν αυτήν ενεθυμήθην την Παναγίαν και είπα: «Παναγία μου, φύλαξέ μας». Από τον προμαχώνα της ακρογιαλίας είδα τον αδελφόν μου Μήτρον ορμούντα με το χέρι στα μάτια και με το άλλο στο γιαταγάνι. Και έκτοτε δεν τον ματαείδα. Ήτον είκοσι χρονών τότες.

Στα Ψαρά το μέγιστο μέρος των υπερασπιστών αποτελούσαν οι Μακεδόνες στεριανοί αποφασισμένοι που είχαν φτάσει στο, να το κρατήσουν με κάθε θυσία. Οι θαλασσινοί μπήκαν στα πλεούμενά τους και εγκατέ-

συνέχεια στη σελίδα 8

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣ: Ο ΠΡΟΔΟΜΕΝΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ Β. ΣΙΣΚΟΣ

Είναι δικαιολογημένη η συγκίνηση κάθε Μακεδόνα, όταν αναλογίζεται πως στα ιερά χώματα της Χαλκιδικής, αυτό το προπύργιο της επαναστατημένης Βόρειας Ελλάδας κατά το 1821, είχε αγωνιστεί με πείσμα και αυτοθυσία ο Σερραίος αρχιστράτηγος της επαναστατημένης Μακεδονίας, ο Εμμανουήλ Παπάς.

Αυτός ο ξεχασμένος αλλά μεγάλος, ανυπέρβλητος και ιδεολόγος αγωνιστής διέθεσε την τεράστια περιουσία του και τρία από τα παιδιά του για την ανεξαρτησία του Έθνους. Γι αυτό με κάποιο θαυμασμό και δέος ο καθηγητής Ιωάννης Βασδραβέλλης στο βραβευμένο από την Ακαδημία Αθηνών ιστορικό έργο του γράφει επιγραμματικά:

«Δεν γνωρίζω άλλην οικογένειαν εν Ελλάδι να υπέστη εις τοιαύτην έκτασιν πατριωτικάς θυσίας άνευ και του ελαχίστου ανταλλάγματος».

Η επανάσταση του 1821 αποτελεί μια εποποίια θάρρους, αυταπάρνησης και τεράστιων θυσιών του λαού μας, στην προσπάθειά του ν' αποτινάξει το ζυγό αιώνων δουλείας και οθωμανικής κυριαρχίας. Οι αγνές ιδεολογικές βάσεις οργάνωσης της εξέγερσης από τους Έλληνες διανοούμενους της διασποράς, τον κατώτερο κλήρο και την ανερχόμενη τάξη των εμπόρων, που διαμόρφωσαν το βασικό πυρήνα της Φιλικής Εταιρείας, αποτελούσαν τη μοναδική εγγύηση για την επιτυχία του Αγώνα. Αυτές οι ιδέες, βασισμένες στις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης, έγινε προσπάθεια να υλοποιηθούν σε μια εποχή που η Μετερνίχεια λογική του status quo κυριαρχούσε σε μια Ευρώπη των βασιλέων και αυτοκρατόρων που τη διαφέντευαν μετά το Συνέδριο της Βιέννης του 1815.

Σε μια τόσο δύσκολη για την ελληνική επανάσταση εποχή, η δημιουργία εσωτερικού κύματος αμφισβήτησης των βασικών ιδεολογικών αρχών της εξέγερσης αποτελούσε μια θρυαλλίδα στα θεμέλια του επαναστατημένου Έθνους. Ο Σπυρίδων Τρικούπης, ένας από τους στενότερους συνεργάτες του Μαυροκορδάτου, γράφει με απέχθεια του για αυτό τον πυρήνα οργάνωσης της Φιλικής Εταιρείας πως ήταν μια παράνομη Αρχή Εξουσίας, ήταν μια «Αρχή Απάτης». Πλήρης διαστρέβλωση των ιστορικών δεδομένων.

Δυστυχώς πολύ ενωρίς είχε αρχίσει ο αδυσώπητος αγώνας τοπικών προυχόντων (κοτσαμπάσηδων) και γαλαζοαίματων Φαναριώτων, που ενέσκηψαν από την Πίζα

της Ιταλίας, ως λαίμαργο σμήνος ακρίδων, για να διατηρήσουν τα προνόμια που τους παραχώρησε ο Σουλτάνος. Η επανάσταση ακολούθησε λαθεμένο δρόμο. Η αρχομανία και το ατομικό συμφέρον οδήγησαν την εξέγερση στις εμφυλιοπολεμικές συγκρούσεις, στο χάος και στην καταστροφή. Ήταν υπεύθυνοι αυτοί για τους οποίους ο Φωτάκος γράφει πως δεν διέφεραν από τους τούρκους Αγάδες και Μπέηδες, παρά στο ότι τους μεν τους έλεγαν Γιάννηδες και τους άλλους Χασάνηδες και ότι οι πρώτοι πήγαιναν στην Εκκλησία και οι άλλοι στο τζαμί.

Όταν ο Εμμανουήλ Παπάς και οι άνδρες του πολεμούσαν έξω από τη Θεσσαλονίκη και σ' όλη τη Χαλκιδική εναντίον των Τούρκων, πίστευε πως υπήρχε ένα ενιαίο εθνικό κέντρο, μια Αρχή Εξουσίας και ένα εθνικό ταμείο, η λεγόμενη «κάσσα» του Αγώνα. Σ' αυτή την κάσα διέθεσε την περιουσία του ο ίδιος, σ' αυτή δώρισαν τα πλοία τους ο Θρακιώτης Αντώνης Χατζηβισβίζης, ο Κεφαλονίτης Νίκος Λυκιαρδόπουλος και άλλοι αγωνιστές χωρίς κανένα ανταλλάγμα...

Αυτού του μεγαλειώδους πατριωτικού επιπέδου είναι η μεγάλη προσφορά του Εμμανουήλ Παπά στον Αγώνα «άνευ και του ελαχίστου ανταλλάγματος», κατά την έκφραση του καθηγητή Βασδραβέλλη.

Από την πατριωτική κοινή εθνική κάσα, πολύ γρήγορα φτάσαμε στα πληρωμένα συμβόλαια για τη συμμετοχή πλοίων στον Αγώνα... Στο βιβλίο μου «ο γιος του Εμμανουήλ Παπά στο Μανιάκι» τα αποκαλώ κοντράτα του αίσχους... Οι απεσταλμένοι του Εμμανουήλ Παπά και της Ιερής Επιστασίας του Αγίου Όρους στην Ύδρα γράφουν με απόγνωση κι απελπισία πως σ' όσους απευθύνονται τους λένε: «στείλτε γρόσια να σας στείλουμε πλοία....». Η χωρίς αμοιβή συμμετοχή των αγνών αγωνιστών της Χαλκιδικής έδωσε σύντομα τη θέση της στους «λουφέδες» με τη δημιουργία αμειβομένων πολεμιστών...

Και φτάσανε σε λίγους μήνες κάποιοι πλοίαρχοι και εφοπλιστές να πλουτίζουν συνάπτοντας «κοντράτα του αίσχους» και ζητώντας υπέρογκες αμοιβές απ' αυτούς που πεινασμένοι και ξυπόλυτοι πολεμούσαν τους Τούρκους στη Χαλκιδική. Οι απεσταλμένοι του Εμμανουήλ Παπά και των Ηγουμένων του Αγίου Όρους στη Νότια Ελλάδα γράφουν στις 3 Σεπτεμβρίου του 1821:

«....και αν αναφέρωμεν λόγον καραβίων μας αποκρίνονται ότι ας στείλουν γρόσια να σηκώσουν καράβια».

Από τους πρώτους κι όλας μήνες της επανάστασης παραμερίστηκε η ιδεολογική αγνότητα του Αγώνα από τους

αρχομανείς και συμφεροντολόγους, οι οποίοι οδήγησαν το Έθνος στο χείλος του γκρεμού, προκειμένου να διατηρήσουν αλώβητες τις δομές εξουσίας που τους εκχώρησε η οθωμανική αυτοκρατορία, στην περίπτωση που θα δημιουργούνταν ελεύθερο ελληνικό κράτος. Είναι χαρακτηριστική η φράση του διακεκριμένου προύχοντα της Δυτικής Πελοποννήσου Σωτήρη Χαραλάμπη στη σύσκεψη της Βοστίτσας (το σημερινό Αίγιο) τον Ιανουάριο του 1821, όπως μας τη διασώζει από αξιόπιστες ιστορικές πηγές ο Σπύρος Μελάς στα «Ματωμένα Ράσα»:

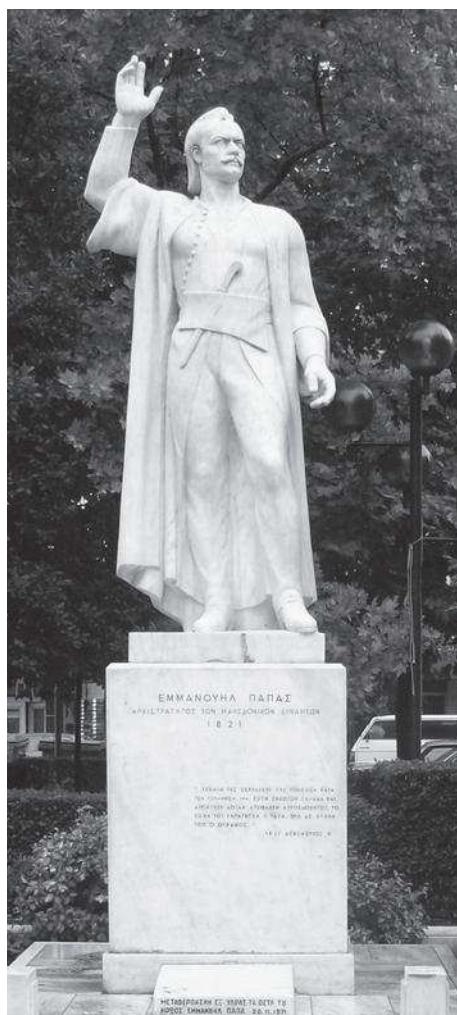
«Αφού σκοτώσωμεν τους Τούρκους εις ποίον θα παραδοθώμεν; Ποίον θα έχωμεν ανώτερον; Θα πέσωμεν στα χέρια εκείνου ο οποίος προ ολίγου δεν ημπορούσε να κρατήσει το πηρούνι να φάγη». Ανάγλυφη διακρίνεται η αγωνία του προύχοντα με τα προνόμια Μπέη ή Αγά για μια νέα πολιτική κατάσταση, που θα μπορούσε να διαμορφωθεί μετά την εκδίωξη του αλλόθρησκου κατακτητή.

Η εμπνευσμένη από τη Γαλλική Επανάσταση εξέγερση των Ελλήνων αποτελούσε θανάσιμο κίνδυνο για τις φεουδαλικές δομές εξουσίας, που εξασφάλιζε στους ντόπιους κοτσαμπάσηδες η οθωμανική αυτοκρατορία. Γι αυτό, όταν στην αρχή δεν κατάφεραν να την αποτρέψουν, αγωνίστηκαν πεισματικά να την καπελώσουν και ως αδιαμφισβήτητοι νικητές του εμφυλίου να διατηρήσουν επί δεκαετίες, στο νέο ελεύθερο ελληνικό κράτος, τις δομές εξουσίας που και σήμερα ακόμα βλέπουμε, σε μεταλλαγμένη μορφή, να κυριαρχούν στην ελληνική πολιτική ζωή.

Στο προαναφερόμενο βιβλίο μου αναδεικνύονται οι πραγματικοί εκείνοι Έλληνες πατριώτες, που, κόντρα σ' αυτά τα ρεύματα ραγιαδισμού και γραικυλισμού, έδωσαν τη ζωή τους, χωρίς ανταλλάγματα, για να υπάρχει το σημερινό ελληνικό κράτος. Αν κάποιος μελετήσει συστηματικά την ιστορία αυτής της εποχής και απομονώσει τα διαστρεβλωμένα γεγονότα, που μας παρουσίασαν οι νικητές του εμφυλίου εκείνου οι επίγονοί τους οι οποίοι κυβέρνησαν την Ελλάδα ως τις πρώτες, σχεδόν, δεκαετίες του 20ου αιώνα, θα κατανοήσει εύκολα για ποιο λόγο, μετά

τη συντριβή του Αλέξανδρου Υψηλάντη στο Δραγατσάνι, δεν θα άρχιζε ποτέ η Ελληνική Επανάσταση του 1821, αν δεν υπήρχαν ο Αθανάσιος Διάκος, ο Οδυσσέας Ανδρούτσος, ο Εμμανουήλ Παπάς, ο Υδραίος πλοϊαρχος Αντώνης Οικονόμου και ο αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Φλέσσας ή Παπαφλέσσας. Ήταν οι πρώτοι πέντε ήρωες του αγώνα οι οποίοι δεν ευτύχησαν να ζήσουν, όπως ονειρεύτηκαν, σε μια ελεύθερη Ελλάδα. Τα αδίστακτα «όρνεα του εμφυλίου» δύο απ' αυτούς τους δολοφόνησαν άγρια σε κρίσιμες στιγμές της Επανάστασης, ενώ τον Εμμ. Παπά και τον Παπαφλέσσα τους «αποτελείωσαν δια της γνωστής μεθόδου της εγκαταλείψεως». Κάποιοι, όπως ο Δημήτριος Υψηλάντης, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης κ.ά. γλίτωσαν κατά τη διάρκεια του Αγώνα από εντελώς τυχαία γεγονότα.

Τη δόξα της έναρξης και της νίκης την καρπώθηκαν άλλοι, οι γνωστοί δολοπλόκοι και αρχομανείς σαν το Μαυροκορδάτο, τον Κουντουριώτη ή τον Κωλέττη, οι οποίοι «έτρωγαν φατρίαν»... Είναι αυτοί για τους οποίους, ο ταγματάρχης Λάιτσεστερ Στάνχοουπ, αξιολογώντας τις πανούργες ραδιουργίες του ηγέτη τους Μαυροκορδάτου, είχε εκφράσει την άποψη πως, αν και Έλληνες, θα μπορούσαν να κυβερνήσουν «ως βεζύρηδες». Ο Στάνχοουπ ήταν ο πιστός φίλος και συνεργάτης του λόρδου Βύρωνα και, όπως γράφει ο καθηγητής Απόστολος Βακαλόπουλος, είχε ενημερωθεί για τα προσόντα του Αναστάση, του δευτερότοκου γιου του Εμμ. Παπά και του είχε στείλει επιστολή στην Ύδρα για να ζητήσει τη συνδρομή του στην εγκατάσταση τυπογραφείου στην Αθήνα. Τα γεγονότα που ακολούθησαν δεν επέτρεψαν την υλοποίηση μιας τέτοιας συνεργασίας. Είναι όμως γνωστό πως ο Αναστάσης συνεργάστηκε στο Μεσολόγγι με τον Ιωάννη Μάγερ στην έκδοση των «Ελληνικών Χρονικών» και στον «Telegrafo Greco» και μάλιστα ο Ελβετός φιλέλληνας αφιέρωσε στον «Φρόιντ(Freund), στον φίλο Αναστασάκη» ένα ποίημά του.

Ο ανδριάντας του Εμμανουήλ Παπά στην κεντρική πλατεία των Σερρών

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ,

ΟΠΩΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΙ ΤΟ 1878 Ο ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (1874 – 1891) ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΠΥΡ. ΒΟΥΡΓΑΡΕΛΙΔΗΣ ΣΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΠΟΝΗΜΑ ΤΟΥ «ΤΑ ΜΑΔΕΜΟΧΩΡΙΑΚΑ»

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Θ. ΚΥΡΟΥ
Φιλόλογος-Θεολόγος

“Ενας ἀπό τούς δασκάλους τοῦ Χαλκιδικιώτικου Γένους¹ στά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἡταν καὶ ὁ Ἡπειρώτης² Νικόλαος Βουργαρέλης ἢ Βουργαρελίδης³, γιός τοῦ ἐπίσης δασκάλου Σπυρίδωνος Βουργαρέλη⁴.

Τό 1878 ὁ Βουργαρελίδης ύπηρετῶντας στήν Ἀστική Σχολή Λιαριγκόβης ἄρχισε νά συντάσσει τό πόνημά του μέ τίτλο «ΤΑ ΜΑΔΕΜΟΧΩΡΙΑΚΑ»⁵, στό δόποιο κα-ταγράφονται πολλές ιστορικές καὶ λαογραφικές πληροφορίες γιά τά χωριά τῆς Βόρειας Χαλκιδικῆς, πού ἀποκαλοῦνταν Μαδεμοχώρια (γιά τούς γνωστούς λόγους).

Στά φύλλα 8β' - 9β' γίνεται ἀναφορά στήν ὑψωση «τῆς σημαίας τῆς ἑθνικῆς ἥ-μων ἀνεξαρτησίας» καὶ στήν συμμετοχή τῆς Χαλκιδικῆς στόν Αγῶνα γιά τήν ἀν-εξαρτησία αὐτή ὡς ἔξης:

«Κατά τό ἡμιόλιον τοῦ ἔτους 1821⁶, ὑψωθείσης τῆς σημαίας τῆς ἑθνικῆς ἥμων ἀνεξαρτησίας, ὁ ἐκ Σερρῶν μεγαλέμπορος καὶ τραπεζίτης Ἐμμανουὴλ Παπᾶς μεμυη-μένος τῆς Φιλικῆς ἐταιρείας ἐλθών εἰς Ἀθωνα καὶ πείσας τούς ἐν Ἀθω μοναχούς πρός ἅρσιν τῶν ὅπλων κατά τῆς κυριάρχου Δυνάμεως μετέβη ἐκεῖθεν εἰς «Μαδεμοχώρια» ἔχων μεθ' ἔαυτοῦ καὶ ὀπλαρχηγόν τίνα Ρήγαν ἐπικαλούμενον⁷ καὶ τόν ἐκ Κριψιάνης Βασιλικόν ύπηρετοῦντα κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἐν τῷ ἀγιωνύμῳ ὅρει⁸ καὶ τόν ἐκ Δουμπιᾶς Κωνσταντίνον Δουμπιώτην⁹ καὶ συλλέξας περί τούς 1000 μαχητάς ἐπεχειρήσει τήν πυρπόλησιν τῶν γειτόνων χωρίων τῶν «Γουρούκιδων»¹⁰ ἀλλ' ἀτυχῶς ἐν τῷ χωρίῳ «Ἐριμπουζάκι»¹¹ σπευσάσης εἰς τούς ὀσμανίδας ἐπικουρίας ἀπό Θεσσαλονίκην καὶ συναφθείσης μάχης ἡττήθησαν οἱ «Μαδεμοχωρῖται» καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἀφοῦ ἐπεσε καὶ ὁ καπετάν Βασιλικός ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης. Φοβούμενοι λοιπόν ἀντεκδίκησιν ἐκ μέρους τῶν «Γουρούκιδων» ἀπῆλθον πανοικεί εἰς Ἀθωνα καὶ τά μέν γυναικόπαιδα διεσκορπίσθησαν εἰς τάς διαφόρους Μονάς τοῦ Ἀθω, οἱ δ' ἄνδρες ὅσοι ἱκανοί ἦσαν νά φέρωσιν ὅπλα ὡχρώθησαν εἰς τήν θέσιν «Κομίτσα» τρεῖς ὥρας τῆς Ιερισσοῦ ἀπέχουσαν¹² ἔχοντες ἐπί κεφαλῆς τόν Ρήγαν καὶ Κωνστ. Δουμπιώτην, καὶ, ὡς παρ' αὐτοπτῶν τοῦ νῦν πράγματος καὶ ἀγωνιστῶν ἥκουσα, τόν ἀείμνηστον Διάκον¹³. Τῷ ὅντι οἱ «Γουρούκιδες» ἐπιδραμόντες κατά τῶν «Μαδεμοχωρίων» καὶ μή ἀπαντήσαντες ἀντίστα-

σιν ἐδήσαν τά χωρία καὶ ἀφήρπασαν πᾶν τό προστυχόν. Ἀλωθείσης τῆς Κασσάνδρας ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν ὃ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρμοστεύων Λουβούτ - Πασᾶς καὶ περί τήν «Κομίτσαν» συναφθείσης μάχης ἀντέστησαν οἱ κάτοικοι ἐπί τρεῖς ἡμέρας, ἀλλ' εἴτα ἐννοήσαντες τό ἀσύμφορον τῆς ματαίας ἀντιστάσεως κατέθεντο τά ὅπλα καὶ συνέθεντο, ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τάς ἑστίας τῶν, ἀφοῦ πρῶτον πληρώσωσιν ως λύτρον κεφαλικόν τρίγροσον¹⁴ ποσόν καὶ διελάσωσιν(;) ¹⁵ ὑπό τήν σπάθην καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀπλοῦ στρατιώτου¹⁶. Χάρις λοιπόν τῇ θείᾳ Προνοίᾳ καὶ περί τοῦ σμικροτάτου ἐντομου φροντιζούση μηνὶ Δεκεμβρίω ἐχλόαζον εἰσέτι τά χόρτα καὶ τά λαχανικά πέριξ τῶν χωρίων καὶ τοῦθ' ἔνεκα οἱ «Μαδεμοχωρῖται» ὥθησαν διά λαχάνων καὶ χόρτων νά διατηρηθῶσι ἄχρι τοῦ προσεχοῦς ἔαρος¹⁷.

Παραβάλλων τις τήν πρό τοῦ 1821 κατάστασιν τῶν «Μαδεμοχωρίων» πρός τήν τωρινήν βαρυαλγῶς θά κατανοήσῃ πόσω μετεβλήθησαν τά πράγματα τούτων τῶν χωρίων τῆς ἐπαναστάσεως ἔνεκα οἱ κοινοτικοί των θεσμοί ἔξελιπον, ἡ ἀστική δικαιο-δοσία ὠχετο καὶ οἱ «Μαδεμοχωρῖται» δεκατευθέντες¹⁸ υπό τῶν συμφορῶν τῆς ἀναστατώσεως ... μον¹⁹ ἀσυγκρίτως εἰσίν εὐαριθμότεροι καὶ ὑποβάλλονται εἰς τήν ἔμεσον κυριαρχίαν τοῦ ἀρμοστοῦ Θεσσαλονίκης καὶ βαρυαλγοῦσι υπό τάς ἀφορή-τους δασμοφορίας τῆς Κυβερνήσεως τῶν Πασάδων. Κύριος ὁ Θεός φανῇ ἔλεως καὶ σώσῃ τούς δούλους του χειρῶν ἀδίκων!!!».

Σημειώσεις:

1. Ύπηρέτησε στά Σχολεία τῆς Βαρβάρας (1874-1875), τῆς Λιαριγκόβης (1876-1878), τοῦ Λει-βαδίου (1878-1879) καὶ τῆς Τερισσοῦ (1875-1876, 1885-1886 καὶ 1889-1891).

2. Ύπάρχουν ἔντονες ἔνδειξεις (σχεδόν ἀποδείξεις), δτι καταγόταν ἀπό τό χωρίο Βουργαρέλη τῆς Ἀρτας.

3. Ύποθέτουμε ὅτι τροποποίησε τό ἐπώνυμό του (πού ἦταν προφανῶς πατριδωνυμικό) εἴτε «ἐπί τό λογιώτερον», εἴτε γιά νά φανεῖ ἐντονότερα, δτι ἦταν γιός τοῦ Βουργαρέλη, προσθέτοντας τήν κατάληξη -ιδης!

4. Ύπηρέτησε στά Σχολεία τῆς Λιαριγκοβῆς (1871-1876) [ἦταν ὁ πρώτος δάσκαλος, πού ὑπηρέτησε στό νεόδμητο ἐκπαιδευτήριο τοῦ 1871, τό δόποιο ἀπό τό 1989 ἀναστηλωμένο καὶ ἀναπαλαιωμένο στέγαζε τό Δημαρχείο Ἀρναίας (τώρα στεγάζει τή Δημοτική Κοινότητα Αρναίας, λόγω Δημοκτόνου «Καλλικράτη!»)], τῆς Τερισσοῦ (1876-1878) καὶ τοῦ Λειβαδίου (1878-1879).

5. Τό πόνημα ἀποτελεῖται ἀπό 27 χειρόγραφα φύλλα (54 σελίδες) καὶ σώζεται στό Ιστορικό Ἀρχείο τῆς Ιστορικῆς καὶ Εθνολογικῆς Έταιρίας Έλλαδος (στήν Αθήνα), δπου τό ἐντοπίσαμε καὶ τό φωτογραφή-

σαμε μέ σκοπό νά τό αξιοποιήσουμε δεόντως! (προβλέπεται ή - σύν Θεῷ - ἔκδοσή του).

6. Δηλαδή στά μέσα τοῦ ἔτους 1821.

7. Πρόκειται γιά τόν ὀπλαρχηγό Ρήγα Μάνθο, πού ἦταν γνωστός ως καπετάν Ρήγας καὶ ἀ-γνώστου καταγωγῆς. Λόγω τῶν ἡγετικῶν του προσόντων ὁ Ἐμμ. Παπάς πρίν πορευθεῖ πρός τήν Κασσάνδρα γιά τήν ὁργάνωση τῆς ἄμυνας τῆς χερσονήσου, μετά τή μάχη τῆς Ρεντίνας τόν διόρισε στό Ἀγίου Ὁρος «πληρεξόντιο τῶν ἀρμάτων», δηλ. ὡς πολεμικό ἀντιπρόσωπό του. Επειδὴ ὅμως ὁ Ρήγας πίεσε τούς μοναχούς νά βοηθήσουν οἰκονομικά τόν Ἀγῶνα φοβερίζοντάς τους, οἱ μοναχοί δυσανασχέτησαν καὶ εἰδοποίησαν τόν Παπά γιά τόν κίνδυνο, πού εἶχαν μπροστά τους. Δυστυχώς ὁ Παπάς, ἵσως γιά νά φανεῖ φιλομόναχος καὶ γιά νά γλυτώσει ἀπό τίς πιεστικές διαμαρτυρίες τους, προτίμησε νά θυσιάσει τόν Ρήγα διατάσσοντας τήν ἐκτέλεσή του! (Βλ. ἐνδεικτικά: Γ. Μ. Παπαθανασίου, Μερικές σκέψεις γιά τήν ἐπανάσταση στά Μαντέμα καὶ Ἀθώ τό 1821, ἐφημ. «ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΤΗΣ ΑΡΝΑΙΑΣ», φ. 14 (1977) 2).

8. Ὁ ὀπλαρχηγός Ἅγγελος Βασιλικός ἀπό τήν Κρήμνιανη (σημ. Κρήμνη) τῆς Χαλκιδικῆς ἐντά-χθηκε στό στρατιωτικό σῶμα τοῦ Ἐμμ. Παππᾶ, εὑρισκόμενος στό Ἀγίου Ὁρος, ὅπου ὑπῆρε-τοῦσε ὡς σερδάρης καὶ ταυτόχρονα ἦταν ἀπεσταλμένος τῆς Φιλικῆς Εταιρείας γιά τή διοργάνωση τοῦ ἐπερχόμενου Ἀγῶνα. Σκοτώθηκε στή μάχη τῆς Ρεντίνας (πού ἔγινε στό χωριό Ἐγρί-Μπουτζάκ, βλ. Σημ. 11). [Περισσότερα γι' αὐτόν βλέπε ἐνδεικτικά: Διον. Κοκκίνου, Ἡ Ἑλληνική ἐπανάστασης, τ. Β', 19..., σ. 400 καὶ 449, Ιωάννου Π. Μαμαλάκη, 1. Ἡ ἐπανάσταση στή Χαλκιδική τό 1821. Η συμμετοχή τῶν Ἀγιορειτῶν καὶ ὁ ρόλος τοῦ Ἐμμ. Παππᾶ, ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ, 2 (1961) 144, 145, 146 καὶ 158, καὶ 2. Τό Ἀγίου Ὁρος (Ἀθώς) διά μέσου τῶν αἰώνων, Θεσσαλονίκη 1971, σ. 426, Γέροντος Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου, Τό Ἀγίου Ὁρος μετά τήν Θωμανικήν κατάκτησην, ΕΕΒΣ 32 (1963) 141, καὶ Γ. Μ. Παπαθανασίου, ὁ.π., φφ. 6 καὶ 7 (1976) 2, καὶ 14 (1977) 2].

9. Ὁ ὀπλαρχηγός Κωνσταντίνος Δουμπιάς ἀπό τά Δουμπιά (καὶ ὅχι τή Δουμπιά) τῆς Χαλ-κιδικῆς ἔπαιξε σημαντικότατο ρόλο στήν ἐπανάσταση τῆς Χαλκιδικῆς. [Βλ. ἐνδεικτικά Δημ. Θ. Κύρου, Ὁ ἀγωνιστής τοῦ 1821 Ἀπόστολος (ἢ Ἀπόστολάρας) Βασιλείου καὶ οἱ σχετιζόμενοι μέ τήν Ιερισό συναγωνιστές του. (Πληροφορίες ἀπό τό πόνημα «ΤΑ ΜΑΔΕΜΟΧΩ-ΡΙΑΚΑ» τοῦ δασκάλου Νικολάου Βουργαρελίδη), ΚΥΤΤΑΡΟ ΙΕΡΙΣΣΟΥ 5 (2011) 20 – 21].

10. Οι Πιουρούκιδες ἢ Πιουρούκοι (τουρκιστί: Yörük ἢ Yürüük) ἦταν νομαδικός λαός στή Μ. Άστια καὶ ἐγκαταστάθηκαν ἀπό τήν Θωμανική κυβέρνηση σέ διάφορες περιοχές τῶν Βαλκανίων.

11. Πρόκειται γιά τό σημερινό χωριό Νέα Ἀπολλωνία τοῦ Ν. Θεσσαλονίκης.

12. Ἡ Κομίτσα ἢ Κομμίτσα (όρθο: Κομμήτισσα) ἦταν οἰκισμός, πού καταστράφηκε, στά ΒΑ σύ-νορα τοῦ Ἀγίου Ὁρους (μετά ἀπό τό χωριό Νέα Ρόδα).

13. Δέν ἔχουμε ἄλλες πληροφορίες γι' αὐτόν. 14. Δηλ. τρία γρόσια.

15. Δυσανάγνωστη λέξη. Θά ταιριάζει ἡ λ. διέλθωσιν, ἀλλά τά γράμματά της δέν ταυτίζονται.

16. Τό γεγονός αὐτό ἡ Ἀθηνᾶ Γαϊτάνου – Γιαννιού στίς Σημειώσεις της τό καταγράφει ὡς ἔξης: «Οἱ Τούρκοι εἶχαν κατά τήν Ἱερισόσ, στήν Κομίτσα, στήσει τίς σκηνές τους καὶ ἐστησαν τίς ξιφολόγχες τους σ' ἀφίδα, κι ἔβγαλαν τελάλη στό Ἄγ. Ὁρος ὅποιοι θέλουν νά βγουν νά συμμάσουν τά σπίτια τους. Ὁ Γιάννης ὁ Καρακανδάς γιά τή Λιαρίγκοβη, ὁ Κατάκαλος γιά τή Γαλάτιστα καὶ ὁ Ταραζάς ἀπό τά Ρεβενίκια βγήκαν καὶ προσκύνησαν τόν πασᾶ στό πράσινο τσαντήρι. Αύτοι ξαναγύρισαν στό Ὁρος, ἔμασαν ὅλο τό γυναικόπαιδο καὶ πέρασαν κάτω ἀπό τίς ξιφολόγχες». [Βλ. Δημ. Θ. Κύρου (παρονσίαση), Ἡ Λιαρίγκοβη στά 1821 (Από ἀνέκδοτες σημειώσεις τής Ἀθηνᾶς Γαϊτάνου - Γιαννιού γραμμένες τό 1930)], APNAIA, 4 (1989) 17. Πρβλ. Δημ. Θ. Κύρου, Ἡ συμμετοχή τής Ἀρναίας καὶ τής Βόρειας Χαλκιδι-κής στήν Επανάσταση τοῦ 1821, ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, 3 (2010) 24].

17. Πά τό γεγονός αὐτό ἡ Ἀθηνᾶ Γαϊτάνου – Γιαννιού στίς Σημειώσεις της γράφει τά ἔξης: «...Βρήκαν τά σταφύλια στά κλήματα σταφιδιασμένα καὶ τά χόρτα ἀθέριστα, ἀκόσιστα καὶ σή-κωναν τό χιόνι καὶ τά κόσιζαν γιά τά ζῶα τους. Τά σταφύλια τά 'στιβαν κι ἔβγαλαν κρασί σάν κονιάκ». (Βλ. Δημ. Θ. Κύρου, Ἡ Λιαρίγκοβη στά 1821 ..., ὅ.π.). Παρόμοια καὶ ὁ Μητροπολί-της Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους Σωκράτης γράφει στά «Χρονικά» του: «... Ἡτο Νοέμβριος. Αἱ σταφυλαὶ ἔμειναν ξηρανθεῖσαι εἰς τά κονύρβουντα. Έξ αὐτῶν ἔζησαν οἱ ἐπανελθόντες ἐπί τινα χρό-νον». [Βλ. Δημ. Θ. Κύρου, Τά «Χρονικά Ναοῦ Ἀγίου Στεφάνου Λιαριγκόβης (Ἀρ-ναίας)» τοῦ Μητροπολίτη Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου Σωκράτη (1911-1944), APNAIA, 78 (2008) 5. Πρβλ. Δημ. Θ. Κύρου, Ἡ συμμετοχή τής Ἀρναίας..., ὅ.π.. Τό ἀναφερόμενο στόν Μητροπολίτη Σωκράτη ἀπόσπασμα γιά τό 1821 είναι ἀναδημοσιευμένο στό βιβλίο τοῦ γράφο-ντα, Ο Μητροπολίτης Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου Σωκράτης Σταυρίδης (1866-1944), Ἀρναία 2011, σ. 322].

18. Έδω ἡ παθητική μετοχή δεκατευθέντες (τοῦ ρ. δεκατεύω) σημαίνει ὅτι οι Μαδεμοχώρτες μειώθηκαν πληθυσμιακά λόγω τῶν συμφορῶν τής ἔξεγερσης.

19. Δυσανάγνωστη λέξη.

ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

συνέχεια από σελίδα 4

λειψαν το νησί. Οι Μακεδόνες θυσιάσθηκαν όλοι. Μακεδόνες είναι τα λαμπρά παλληκάρια που τιμά ο εθνικός ποιητής:

Στων Ψαρών την ολόμανρη ράχη
περπατώντας η Δόξα μονάχη
μελετά τα λαμπρά παλληκάρια
και στην κόμη στεφάνι φορεί
γινωμένο από λίγα χορτάρια
που είχαν μείνει στην έρημη γη.

Παντού όπου δόθηκε μεγάλη, κρίσιμη μάχη, παντού όπου στάθηκε η Δόξα και η Ιστορία, εκεί ήσαν πάντοτε Μακεδόνες: στο Μανιάκι και στο Μεσολόγγι, στο Φάλληρο της Αθήνας και στα Ψαρά. Παντού όπου Ελλάδα, εκεί και Μακεδονία. Ο Σπυρίδων Τρικούπης αναφέρει με ευγνωμοσύνη πως ο μόνος που κατήλθε επιτυχώς

και ανέκοψε την καταστροφική πορεία του Ιμπραήμ πασά στο Μοριά ἦταν ο γερο-Καρατάσος, που νίκησε τους Αιγυπτίους στον Σχοινόλακκο τής Μεσσηνίας.

Όταν μετά τόσο μακεδονικό αίμα ιδρύθηκε το πρώτο ελεύθερο Ελληνικό Κράτος, οι Μακεδόνες αγωνιστές κηρύχθηκαν ετερόχθονες. Έτσι δεν είχαν δικαίωμα στις εθνικές γαίες, που οι ίδιοι είχαν ποτίσει με το αίμα τους και είχαν σπείρει με τους νεκρούς τους. Εμειναν μόνοι χωρίς μια σπιθαμή τόπο, δίχως εστία, μακριά απ' την γενέθλια γη τους. Αργότερα ο Βασιλιάς Όθων τους παρεχώρησε ἔναν τόπο στην Αταλάντη να ζήσουν. Εκεί ο Μακεδών βαρώνος Κωνσταντίνος Μπέλλιος από το Μπλάτσι τους ἔκτισε με δικό του χρήμα τον οικισμό, που αυτοί τον ονόμασαν Νέα Πέλλα. Υπασπιστής του Όθωνος ορίσθηκε ο Τσάμης Καρατάσος.

Η ΘΥΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΖΑΡΟΥΔΑΣ (ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ)

ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΤΟΥ 1821

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΕΚΕΡΗΣ

Πρόεδρος Συνδέσμου Εφ. Αξιωματικών
Ν. Χαλκιδικής

Δυο αιώνες πέρασαν, 190 χρόνια για την ακρίβεια, από την επανάσταση και Εθνική παλιγγενεσία του 1821.

Τετρακόσια και πλέον χρόνια σκλαβιάς από την αποφράδα εκείνη ημέρα της 29^η Μαΐου 1453, όταν η Βασιλεύουσα, η Πόλις των Πόλεων, η Κωνσταντινούπολη έπεφτε στα χέρια των Τούρκων, διακόπτοντας την πορεία της μοναδικής στην παγκόσμια ιστορία υπερχιλιόχρονης αυτοκρατορίας.

Μιας σκλαβιάς που όμοιά της δεν υπήρξε στην ιστορία των Εθνών.

Μέσα στα σκοτάδια της, όμως, παρέμενε άσβεστος ο πόθος για τη λευτεριά στη ψυχή του Έλληνα, που με την πίστη στο Θεό και στην Πατρίδα, υπέμεινε την αγριότητα του δυνάστη.

Δεν σκύβει το κεφάλι. Εξεγείρεται, επαναστατεί. Σχεδόν κάθε δεκαετία έχουμε και επανάσταση.

Η Μακεδονία, όπως και κάθε Ελληνική γωνιά, και οι Μακεδόνες δίνουν πάντα δυναμικό παρόν.

Επακόλουθο σε κάθε εξέγερση τα δεινοπαθήματα των Ελλήνων.

Η Εκκλησία, Μάννα και Τροφός του Γένους, γαλουχεί, παρηγορεί, εμψυχώνει, εμπνέει και στηρίζει.

Η επανάσταση του 1821, σπορά του Ρήγα Φεραίου και καρπός της συστηματικής προετοιμασίας και οργάνωσης του αγώνα από την Φιλική Εταιρεία, υπήρξε το ορόσημο για την ανάσταση του Γένους.

Πετυχαίνεται ο γενικός ξεσηκωμός απ' άκρη σε άκρη της Ελλάδας. Το μεγαλείο της Ελληνικής ψυχής στη ζωντανότερη έκφρασή του.

Η Μακεδονία δεν μπορούσε να απουσιάσει από το πανεθνικό παραλήρημα.

Παρά του ότι είναι φορτωμένη από τουρκικά στρατόματα μπαίνει στον αγώνα με προεξάρχουσα τη Χαλκιδική.

«Η Μακεδονία αποτελούσε νευραλγικό στρατηγικό χώρο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, γιατί γεφύρωνε την Ανατολή με τη Δύση, τον Βορρά με τις ζεστές θάλασσες και ήταν όρος υπάρξεως για την κυριαρχία του Σουλτάνου. Απόδειξη, όταν η Μακεδονία απελευθερώθηκε, η Οθωμανική Αυτοκρατορία διαλύθηκε». (Ι. Μέρτζος)

Ποιά η διαφορά της Επανάστασης του 21 από τις μέχρι τότε εξεγέρσεις;

Υπήρξε γενικός ξεσηκωμός από την Πελοπόννησο μέχρι τις παραδουνάβιες χώρες.

Όπως ο Παπαφλέσσας έφτασε στην Πελοπόννησο απεσταλμένος του Αλέξανδρου Υψηλάντη, έτσι και ο

Εμμανουήλ Παππάς ήλθε με αποστολή στη Χαλκιδική και αποβιβάστηκε στο Άγιον Όρος στις 23 Μαρτίου 1821, με σκοπό να ξεκινήσει η Επανάσταση από τη Χαλκιδική, να επεκταθεί σε όλη τη Μακεδονία και προς Βορράν, ώστε να συναντηθεί με τον στρατό του Υψηλάντη, ο οποίος, όπως ήταν φυσικό, θα προχωρούσε προς Νότο, εφόσον θα είχε νικηφόρο πορεία.

Είναι γνωστά τα γεγονότα, η έναρξη, η εξέλιξη και η κατάληξη της Επανάστασης της Χαλκιδικής.

Όταν λέμε Χαλκιδική, η σκέψη μας πάει σήμερα στις τρεις χερσονήσους, τα λεγόμενα πόδια της, Κασσάνδρα, Σιθωνία, Άγιον Όρος και τους ορεινούς όγκους του Χολομώντα, του Στρατωνικού Όρους (Στρεμεπενίκος – πάνω από τη Στρατονίκη) και τη Νότια πλευρά του Σουγλιάνη, στη Βαρβάρα.

Η Χαλκιδική Χερσόνησος όμως, όπως πράγματι είναι και νοούνταν πάντα και επί τυρκοκρατίας, ορίζεται Νότια από τη θάλασσα του Αιγαίου, Ανατολικά από τον Στρυμονικό, Δυτικά τον Θερμαϊκό κόλπο και Βόρεια τη νοητή γραμμή που ενώνει τους κόλπους αυτούς και που περνάει από τις Λίμνες Βόλβη και Λαγκαδά.

Αυτό φαίνεται και από τα όρια των δύο Μητροπόλεων που φθάνουν, της Κασσανδρείας μέχρι τη Νέα Μηχανώνα και τη Θέρμη, και της Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου μέχρι την Περιστερά, Πετροκέρασα, Αρδαμέρι και Σταυρό.

Όταν λοιπόν η επανάσταση στη Μολδοβλαχία άναψε τον πολεμικό πυρετό στην Πελοπόννησο, ο πυρετός αυτός κατέλαβε και τη Χαλκιδική ολόκληρη, δηλ. και την περιοχή βορείως του Χολομώντα, τα Ζερβοχώρια και ασφαλώς τα χωριά στις λίμνες, με προεξάρχοντα την Παζαρούδα, τη σημερινή Απολλωνία.

Η Παζαρούδα ήταν έδρα του ομώνυμου Δήμου, της Υποδιοίκησης Κασσάνδρας, η οποία (Υποδ/ση) είχε έδρα τον Πολύγυρο και που ανήκε στην ευρύτερη Διοίκηση (Βιλαέτι) της Θεσσαλονίκης.

Το Άγιον Όρος αποτελούσε ξεχωριστή Υποδιοίκηση.

Όταν στις 16 προς 17 Μαΐου 1821 ξεσηκώθηκε ο Πολύγυρος, την ίδια μέρα ξεσηκώθηκαν και οι Έλληνες της Παζαρούδας κατά των Τούρκων και τους καταδίωξαν.

Ο Χουσεΐν Πασάς της Θεσσαλονίκης απονοσίαζε σε εκστρατεία κατά του Αλή πασά του Τεπελενλή και τον αναπλήρωνε ο Σερίφ Σεντίκ Γουσούφ Μπέης, ο οποίος περιγράφεται με τα μελανότερα χρώματα στα διάφορα κείμενα.

Ανθρωπο «σκληρό και αιμοβόρο» τον χαρακτηρίζει

ο Σπυρίδων Τρικούπης στο έργο του «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης», επισημαίνοντας ότι ο Γιουσούφ Μπέης «σύνθλισε τους ομήρους».

«Βάναυσο, τυραννικό και χριστιανομάχο» τον αποκαλεί και ο ομοεθνής του μολλάς (ανώτερος δικαστής) Χαϊρουλλάχ Ίμπιν Σενασή Μεχμέτ Αγάς, σε επιστολή του προς τον Σουλτάνο. (Αβραάμ Παπάζογλου Η Θεσσαλονίκη το Μάιο του 1821)

Ο Γιουσούφ Μπέης, που θα μπορούσαμε να τον παρομιάσουμε με ανθρωπόμορφο θηρίο, όπως αναφέρει ο Ι. Βασδραβέλης: «αφού, κατά τα προεκτεθέντα κατέπνιξεν πάσαν απόπειραν εξεγέρσεως εν Θεσσαλονίκη, εξεστράτευσε δια της κοιλάδος του Λαγκαδά κατά της Βορείου Χαλκιδικής, ίνα τιμωρήσει τους επαναστάτας. Αφιχθείς εις την κωμόπολιν Παζαρούδαν, συνέλαβε και ἐπνίξε εις την παρακεμένην λίμνην Βόλβην (Μπεσίκια όπως λέγονταν τότε) τους περισσοτέρους κατοίκους της...» (Ι. Βασδραβέλη ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821, εκδ. 3^η Ε.Μ.Σ. 1967, σελ.130).

Αναζήτησα στη βιβλιογραφία που έχω στη διάθεσή μου, καθώς και στο διαδίκτυο (ιντερνέτ) περισσότερα στοιχεία, κάποια περιγραφή των γεγονότων. Δεν μπόρεσα να βρώ κάτι περισσότερο από το παραπάνω κείμενο των 18 λέξεων:

«Αφιχθείς εις την κωμόπολιν Παζαρούδαν, συνέλαβε και ἐπνίξε εις την παρακεμένην λίμνην Βόλβην (Μπεσίκια) τους περισσοτέρους κατοίκους της».

Δεν παραξενεύτηκα, καθώς:

Όταν στην 4^η Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης του Σπ. Τρικούπη εξιστορούνται στους δύο πρώτους τόμους τα γεγονότα του έτους 1821 σε 300 σελίδες και από αυτές αφιερώνονται για την επανάσταση της Χαλκιδικής λιγότερες από δύο, επόμενο είναι να ψάχνουμε με το λυχνάρι του Διογένη να βρούμε στοιχεία για την εκατόμβη της Παζαρούδας.

Σε ομιλία του ο πρόεδρος του Πανχαλκιδικού Συλλόγου κ. Μιχαήλ Καρτσιώτης ανέφερε ότι ο αείμνηστος Παναγιώτης Κανελλόπουλος είχε πει, όταν το 1957 επισκέφθηκε τον Πολύγυρο:

«Οι Έλληνες τον βορρά γνωρίζουν την ιστορία των νότου, ενώ οι Έλληνες τον νότον αγνοούν την ιστορία του βορρά».

Πέρασαν 55 χρόνια από τότε και μπορούμε να πούμε πως δεν μείναμε με σταυρωμένα τα χέρια, αν και υπολείπονται να γίνουν πολλά.

Μνημεία ανεγέρθηκαν με τη φροντίδα των Χαλκιδικών, άπου γης, για να τιμήσουν τούς Ήρωες και Εθνομάρτυρες, αλλά και για να παραμένει άσβεστη η μνήμη των ενδόξων σελίδων της Ιστορίας μας στις σημερινές και επερχόμενες γενιές.

Στις 12 Μαΐου εφέτος γιορτάστηκε στον Πολύγυρο, όπως κάθε χρόνο, η επέτειος της Επανάστασης της Χαλκιδικής του 1821 και μια εβδομάδα αργότερα, στις 19 Μαΐου, έγιναν εκδηλώσεις τιμής και μνήμης στους πεσόντες στη μάχη των Βασιλικών, τον Καπετάν Χάψα και τούς συμπολεμιστές του, στη μνήμη των οποίων ανεγέρθηκε περικαλλές μνημείο στη σκιά της Ιεράς Μονής της Αγίας Αναστασίας με την μέριμνα του Παγχαλ-

κιδικού Συλλόγου «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ».

Με παλλαϊκή συμμετοχή εορτάζεται τον Νοέμβριο κάθε χρόνο το ολοκαύτωμα της Κασσάνδρας, στην Ποτίδαια, ενώ οι εκδηλώσεις στην Ιερισσό – στο Μαύρο Αλώνι, την Τρίτη ημέρα του Πάσχα προσείλκυσαν και εφέτος πλήθος επισκεπτών.

Με τη μέριμνα του Συνδέσμου Εφέδρων Αξιωματικών Νομού Χαλκιδικής ανεγέρθηκε στη Συκιά Μνημείο «του Καπετάν Χάψα με τα παλικάρια του τα Συκωτάκια» κατασκευάσθηκε στη Ποτίδαια προτομή του Εμμανουήλ Παππά και ήδη ετοιμάζεται άλλη προτομή του, για να στολίσει τον Πολύγυρο.

Γη Ήρώων, γη Μαρτύρων. Κάθε γωνιά της Ελλάδας κρύβει και μια ιστορία ηρωισμού και θυσίας.

Μια μεγάλη θυσία κρύβει και η γωνιά της Απολλωνίας.

Πάνω από τριακόσιοι (ως ακριβής αριθμός φέρεται ο 324) Έλληνες Χριστιανοί της Παζαρούδας επέλεξαν το στεφάνι του μαρτυρίου.

ΝΑΙ! ΕΠΕΛΕΞΑΝ. Γιατί κοινός τόπος είναι πως ο Χριστιανός με μια λέξη, ούτε λέξη, με νεύμα να έδειχνε πρόθεση να αλλαξιοπιστήσει, όχι μόνο γλύτωνε τη ζωή του, αλλά φορτώνονταν με δώρα, αξιώματα και πλούτη.

Δεν άγιασαν όμως τα χώματα Της Απολλωνίας μόνον οι πνιγέντες στη λίμνη.

Έμελλε να πάθει και άλλα πολλά η περιοχή αυτή και όχι μόνον.

Όταν ο Μπαϊράμ πασάς έφτασε στα μέσα Ιουνίου στα στενά της Ρεντίνας, τα οποία είχαν καταληφθεί από τους επαναστάτες μέχρι το Εγρή Μπουζάκ, σηγερινή Νέα Απολλωνία, πυρπόλησε όλα τα χωριά και κατάσφαξε τους κατοίκους, όσους είχαν γλυτώσει από τον πνιγμό ή δεν πρόλαβαν να κρυφτούν στα δάση του Χολομώντα.

Ο ίδιος ο Μπαϊράμ πασάς σε επιστολή του, μια επιστολή μνημείο θηριωδίας και βαρβαρότητας, προς τον Σουλτάνο ομολογεί κομπάζοντας:

«. . . Εκκαθαρίζων από των τοιούτων ακαθάρτων στοιχείων και βδελυρών ερπετών επέδραμον μετά του γενναίου στρατού μου κατά των περιοχών Καλαμαριάς, Παζαρούδας, Σιδηρόπορτας (Ιερισσού), Πολυγύρου (και) Κασσάνδρας ένθα καταπολεμήσας τους απίστους τούτους, εξόντωσα και απήλειψα από προσώπουν γης 42 πόλεις και χωρία αυτών..., αυτούς μεν τους ιδίους διεπέρασα εν στόματι ρομφαίας, τας γυναίκας και τα τέκνα των εξηνδραπόδισα, τα υπάρχοντα των τα διένεμα μεταξύ των πιστών νικητών, τας εστίας δε αυτων παρέδωκα εις το πύρ και την τέφραν, ώστε φωνή αλέκτορος να μην ακούγηται πλέον εις αυτάς. . .» (Απ. Βακαλόπουλον Ιστορία της Μακεδονίας 1354-1833 εκδ 1988, σελ.567)

Δεν είμαι ούτε ειδικός ούτε Ιστορικός.

Ο Σύνδεσμος Εφέδρων Αξιωματικών Νομού Χαλκιδικής, του οποίου έχω την τιμή να είμαι Πρόεδρος, δρώντας μέσα στο πλαίσιο των σκοπών και των δραστηριοτήτων του, ύστερα από σχετική συζήτηση με τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ιερισσού Αγίου Όρους και Αρδαμερίου και τον Πανοσιολογιότατο Αρχιμανδρίτη

π. Χρυσόστομο Μαϊδώνη, Πρωτοσύγκελο, πήρε την πρωτοβουλία να φέρει στην επιφάνεια το ιστορικό αυτό γεγονός.

Με την από 6/6/1011 επιστολή του με αποδέκτες τον Δήμαρχο Βόλβης, τον Πρόεδρο της Δημοτικής Κοινότητας Απολλωνίας, τον Σύνδεσμο Εφέδρων Αξιωματικών Θεσσαλονίκης, την Ιστορική & Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής (Ι.Λ.Ε.Χ.), τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ» και κοινοποίηση στον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ιερισσού Άγ. Όρους & Αρδαμερίου κ.κ. Νικόδημο, τον Δήμαρχο Βόλβης κ. Δημήτριο Γαλαμάτη, τον Πρόεδρο της Δ. Κοινότητας Απολλωνίας, τον Πρόεδρο και τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, με προεξάρχοντα τον Δημοτικό Σύμβουλο Γεώργιο από την Απολλωνία, που εισηγήθηκε το θέμα στο Δ.Σ., καθώς επίσης και τον Πρόεδρο του Πανχαλκιδικού Συλλόγου κ. Μιχαήλ Καρτσιώτη, για την ανταπόκριση στην πρόσκληση να παραβρεθεί στο Ιερό Μνημόσυνο.

Ήδη ο Σεβασμιώτατος με το Αρ.Πρωτ. 588/23-6-2011 Μητροπολιτικό Γράμμα, προς τον Σ.Ε.Α.Ν. Χαλκιδικής, γνωστοποίησε την από μέρους της Ιεράς Μητροπόλεως καθιέρωση «της επησίου ιεράς Μνήμης των αδελφών μας αντών, τοποθετώντας την μεταξύ των εκδηλώσεων επί τη επετείω διελεύσεως εξ Απολλωνίας του Αποστόλου των Εθνών Αγίου Παύλου».

Το Δημοτικό Συμβούλιο Δήμου Βόλβης, επίσης, σε συνεδρίασή του στις 28/6/2011 αποφάσισε ομόφωνα την καθιέρωση επετείου.

Ελάχιστο φόρο Τιμής Μνήμης προς τα θύματα της θηριωδίας των Τούρκων κατακτητών αποτέλεσε και θα αποτελεί το Ιερό Μνημόσυνο.

Ανάγκη επίσης και ευχή μας είναι να αναγερθεί, εν καιρώ, μνημείο σε καίριο σημείο, που θα κρίνουν οι τοπικοί αρμόδιοι φορείς.

Από μέρους του Συνδέσμου Εφέδρων Αξιωματικών

Χαλκιδικής εκφράζω τις ευχαριστίες και τα συγχαρητήρια προς:

Τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ιερισσού, Άγ. Όρους & Αρδαμερίου κ.κ. Νικόδημο, τον Δήμαρχο Βόλβης κ. Δημήτριο Γαλαμάτη, τον Πρόεδρο της Δ. Κοινότητας Απολλωνίας, τον Πρόεδρο και τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, με προεξάρχοντα τον Δημοτικό Σύμβουλο Γεώργιο από την Απολλωνία, που εισηγήθηκε το θέμα στο Δ.Σ., καθώς επίσης και τον Πρόεδρο του Πανχαλκιδικού Συλλόγου κ. Μιχαήλ Καρτσιώτη, για την ανταπόκριση στην πρόσκληση να παραβρεθεί στο Ιερό Μνημόσυνο.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες και συγχαρητήρια οφείλονται στον Πανοσιολογιώτατο Αρχιμανδρίτη π. Χρυσόστομο Μαϊδώνη, Πρωτοσύγκελο, γιατί χάρις τη δική του βοήθεια, ενδιαφέρον και επιμονή έρχεται στην ευρύτερη δημοσιότητα μια ακόμη εκατόμβη μαρτύρων Ελλήνων Χριστιανών.

Στη δύσκολη εποχή που ζούμε, την εποχή της κρίσης αξιών και αμφισβήτησης των παραδεδομένων της φυλής επιβάλλεται η συνεχής αναβάττισή μας στα ιερά νάματα της Ελληνορθόδοξης παράδοσης και Ιστορίας του Γένους μας, καθώς είναι κοινή ομολογία ότι:

«ΛΑΟΙ ΠΟΥ ΞΕΧΝΟΥΝ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ, ΕΞΑΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Απ. Βακαλόπουλον: «Ιστορία της Μακεδονίας 1354 – 1833»
2. Ι. Βασδραβέλη: «Οι Μακεδόνες κατά την επανάστασιν του 1821»
3. Μιχ. Καρτσιώτη Ομιλία: «Η άγνωστη Ιστορία»
4. Ν. Μέρτζου Ομιλία: «Οι Μακεδόνες στον αγώνα»
5. Αβρ. Παπάζογλου: «Η Θεσσαλονίκη τον Μάιο του 1821»
6. Σπ. Τρικούπη: «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης»

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΑ ΠΑΠΑΣ: Ο ΠΡΟΔΟΜΕΝΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

συνέχεια από σελίδα 6

Οι διάφορες εκδηλώσεις μνήμης, που γίνονται σήμερα στη γενέτειρά του Εμμανουήλ Παπά και στη Χαλκιδική, αποτελούν μια ευκαιρία για την έντιμη αξιολόγηση της προσφοράς ξεχασμένων αγωνιστών, σαν τον Εμμανουήλ Παπά, το γιο του Γιαννάκη, που σκοτώθηκε πολεμώντας στο Μανιάκι δίπλα στον Παπαφλέσσα, και τους άλλους δύο γιους του, που θυσιάστηκαν στη Χαλκίδα και στο Καματερό. Άλλα και για να θυμόμαστε τους αμέτρητους νεκρούς των χωριών της Χαλκιδικής, που πλήρωσαν με τη ζωή τους την προδοτική συμπεριφορά αδίστακτων πολιτικών προς τον Αρχιστράτηγο της επαναστατημένης Μακεδονίας.

Είναι καιρός για μια, χωρίς σοβινισμούς, νέα ανάταση της εθνικής συνείδησης, ειδικά σήμερα που στο όνομα της παγκοσμιοποίησης και της κυριαρχίας των κερ-

δοσκόπων των λεγόμενων Αγορών, ο ραγιαδισμός και ο γραικυλισμός είναι το ίδιο ή περισσότερο επικίνδυνος από άλλες εποχές της μακραίωνης ελληνικής ιστορίας.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να τονίσω πως κάποτε θα πρέπει να πούμε όλη την αλήθεια στις νέες γενιές, για να μην επαναλαμβάνονται τα ίδια λάθη μετά από δυο, περίπου, αιώνες. Για να μπορέσουμε έτσι, το συντομότερο, να απογαλακτισθούμε από τη σουλτανοθωμανική πολιτική νοοτροπία. Μόνο έτσι θα μπορέσουμε ν' αποκτήσουμε την εθνική και αληθινή δημοκρατική νοοτροπία, που θα μας επιτρέψει να διακηρύξουμε με υπερηφάνεια πως η Δημοκρατία ξαναγύρισε στην κοιτίδα της.

(Πληροφορίες για τον συντάκτη του άρθρου βρίσκονται στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου του «Ο ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ ΣΤΟ ΜΑΝΙΑΚΙ»)

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΣΤΙΣ ΣΠΟΡΑΔΕΣ 1828-1831

ΝΙΚΟΣ ΕΜΜ. ΠΑΠΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Το θέμα της επανάστασης του 1821 στη Χαλκιδική τα τελευταία χρόνια έχει βρει σχεδόν τη θέση που του αρμόζει στην «περιφερειακή», ιστορική βιβλιογραφία. Ωστόσο πέραν των γεγονότων που έλαβαν χώρα εκείνη την εποχή, υπάρχει και μια σειρά δημογραφικών και οικονομικών συνεπειών, η ιστορική έρευνα των οποίων είναι απαραίτητη για μια σφαιρική γνώση του όλου θέματος.

Οι καταστροφές που συντελέστηκαν το 1821 στη Χαλκιδική καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ανακατατάξεων στον κοινωνικό και οικονομικό «օργανισμό» της χερσονήσου. Το παρόν άρθρο πραγματεύεται μια μόνο όψη της νέας κατάστασης, που προέκυψε μετά και την πτώση της Κασσάνδρας. Αναφερόμαστε στον τομέα της δημογραφικής αναπροσαρμογής, όπως αυτή συντελέστηκε με τον αποδεκατισμό μεγάλου μέρους του πληθυσμού τόσο λόγω των πολεμικών γεγονότων, όσο και του μεγάλου κύματος φυγής των Χαλκιδικιωτών προς τις Σποράδες και άλλες περιοχές του Αιγαίου.

Τα τελευταία χρόνια, εκτός από τα άρθρα του Γ. Χιονίδη, για τους Μακεδόνες παροίκους της Σκοπέλου και κάποιες άλλες σποραδικές αναφορές της βιβλιογραφίας, σχεδόν τίποτε άλλο δεν είχε δημοσιευθεί για τους Χαλκιδικιώτες που είτε συμμετείχαν στα πολεμικά γεγονότα του 1821, είτε κατέληξαν ως πρόσφυγες σε περιοχές της νότιας Ελλάδας.

Η έρευνα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους αποκάλυψε πλήθος στοιχείων για τις δραστηριότητες των Χαλκιδικιωτών παροίκων που ζούσαν στις Σποράδες την περίοδο 1828-1831¹. Εκτός από τον ανδρικό πληθυσμό, ένα μέρος του οποίου συμμετείχε στα πολεμικά γεγονότα της δεκαετίας του 1820, εξίσου σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι γυναίκες από τη Χαλκιδική που αναγκάστηκαν λόγω της επανάστασης να ξεριζωθούν από τις εστίες τους. Ένας θησαυρός γυναικείων ονομάτων, τα περισσότερα εκ των οποίων όλο και λιγότερο χρησιμοποιούνται σήμερα, αφηγούνται μια ιστορία αιώνων για την παρουσία της γυναικείας στη Χαλκιδική χερσόνησο.

Λόγω του μεγάλου όγκου των πληροφοριών σχετικά με τις γυναίκες θα περιοριστούμε στην παρουσίαση στοιχείων για τις Χαλκιδικιώτισσες, που προέρχο-

νται μόνο από έγγραφα του Υγειονομείου Σκοπέλου και αφορούν στα έτη 1828-1831. Μια πιο ενδελεχής μελέτη ορισμένων εγγράφων (ουσιαστικά πρόκειται για βιβλία πρωτοκόλλων και πρακτικών), που αφορούν στοιχεία για μετακινήσεις πολιτών, σύμφωνα με τα διαβατήρια που εξέδιδε το εκάστοτε Υγειονομείο, αποκαλύπτει ένα κύμα επιστροφής των Χαλκιδικιωτών στα πατρώα εδάφη από τα μέσα του 1828 έως τα μέσα του 1830, το κύμα αυτό σχετίζεται πιθανόν με τα σουλτανικά διατάγματα περί αμνηστίας που εκδόθηκαν την ίδια περίοδο. Επίσης παρατηρούμε μια τάση μετακίνησης Μακεδόνων προσφύγων των Σποράδων προς τη Θάσο και τον Όλυμπο το 1828 και προς την Αταλάντη, ήδη από το 1829.

Τα ονόματα επιλέχθηκαν ενδεικτικά και καταλογογραφήθηκαν σύμφωνα με τον τόπο καταγωγής, δυστυχώς στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν αναφέρεται το ακριβές όνομα του χωριού, αλλά οι ευρύτεροι γεωγραφικοί προσδιορισμοί Κασσάνδρα και Μαδεμοχώρια.

ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ : Διαλεκτή Χριστοδούλου, Αμυγδαλιά Αγγέλου, Ζωγράφω Αγγέλου, Ανδριάνα σύζυγος Ρήγα Αντωνίου, Τριανταφυλλιά Αντωνίου, Ατλάζου, Μαρούνδα Στόικου, Ελένη Βενετά, Πλούμω Γαροφάλλου, Αγγελίνα Γεωργίου, Βαρσαμίνα Γεωργίου, Κυράσσου Δημητρίου, Ασάνω Δήμου, Καλή Δήμου, Μαγδαληνή Δήμου, Ειρήνη σύζυγος Λεμονή Γεωργάκη, Ασημίτζα, Γερακίνα, Αργυρή, Μονβασία Ιωάννη, Καλούδα σύζυγος Σταμάτη Κοτζά, Γερακίνα Κασσανδρινή, Ουρανία Κασσανδρινή, Κυριακού Κεχαγιά, Φροσύνη Κούλαινα, Κυρατζού και Δούκαινα Κωνσταντίνου, Μπιγήνα Μιχαήλ, Ασάνω Μαργαρίτη, Στεριανή Μπαρμπούσαινα, Γαρουφαλιά Μπρουζουλιά, Κυρατζώ Σαραφιανού, Κρυστάλω Παναγιώτη, Ανθούσα Παπά, Σουσάνα και Δέσπου Παπά, Ευαγγελινή, Σουλτάνα Πολυχρόνη, Κουρτέσα Παπαδιά, Ζαφείρω Παπασύρου, Κυράννω Ρήγα, Σταμούλα Ιωάννη, Σταματική Τριανταφύλλου, Συράγω Ιωάννου, Κηλαϊδή Μιχάλη, Μηλιά Σαραφιανού, Μαγδαληνή, Ζαχαρένια Ζάχου, Αρχόντω Αναστάση, Παγόνα Δημητρίου, Δεσποινού Τσατσαρώνη, Κωνσταντίνα Αντρωνούδη, Ανθίτσα Ξάνθου.

ΜΑΔΕΜΟΧΩΡΙΑ : Βελίκω Γιοβάνη, Μανούσω Γιοβάνη, Αυγένω σύζυγος Στέργιου Φυλακτού, Σταμά-

¹ Γενικά Αρχεία του Κράτους, Αρχείο περιόδου κυβερνήτη Ι. Καποδίστρια, Επιτροπή Οικονομίας, φ. 13, 15, 19, 22, 27, 34, 42, 53, 61, 78, 88, 114, 121, 127, 151, 297.

τα Αυγερινού, Αβραμπεκίνα Γεωργίου, Παρασκευή Γεωργίου, Σουλτάνα Ζάχαρη, Αθανασία Μυλωνά, Αγορή Θεοδώρου, Διαλεκτή Νικολάου, Μπαμπάκω Μερτζάνη, Βεργίνα Νικολάου, Γερακίνα Παπαδιονυσίου, Παγώνα Στέργιου, Ζωίτσα Νικολάου, Αγγελίνα Χριστοδούλου, Ευαγγελίνη Παπαγεωργίου, Ασάνω, Αμυγδαλιά Χριστοδούλου, Μαργαρίτα, Θεοδώρα Μανόλη, Διαλεκτή Ζάχου, Κρυστάλω Δημητρίου, Τρυγώνα Μανόλη, Μηλιά Πανταζή, Νικολάου Χριστοδουλιά, Αργύρη Μαρία, Μαργαρώνα Ιωάννη, Ασημίνα Δημητρίου, Κυριακού Μιχάλη, Μελίσω Κυριάκου.

ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ : Χάιδω Αθανασίου, Γερακίνα Δημητρίου, Τρυγώνα Δημητρίου, Κυράννω Καμπάνη, Κυριακή Νέστορα, Χρυσίτζα Γεωργίου, Αναστασιά Κώστα, Αναστασιά Βασιλείου, Χάιδω Δήμου, Μορφούλα Γιαννάκη, Σόνου Δημητρίου, Μαρία Δημητρίου, Κυριακή Ιωάννη, Ελένη Σταύρου, Μαρούδα Κυριάκου.

ΓΟΜΑΤΙ : Μπηγίνα Γεωργίου, Μετάξω σύζυγος Στεριανού Μαρίνου, Μαρία Νικολάου σύζυγος Αποστολάρα, Αικατερίνη Αποστολάρα, Βάγια.

ΡΕΒΕΝΙΚΙΑ (ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΝΑΓΙΑ) : Αλεξάνδρα Δημητρίου.

ΣΥΚΙΑ : Καμπάνω Γεωργίου, Αγοραστή σύζυγος Βασιλικού Ξανθόπουλου, Στεριανή Κομιανή, Μαριώ Λιόλινας, Μετάξω Πέτρου, Πασχαλιά Στέριου, Διαλεκτή Δημητρίου, Σουλτάνα Παναγιώτη.

ΣΙΠΟΤΝΙΚΙΑ (PIZA) : Χάιδω Εμμανουήλ, Μαρία Αναστασίου.

ΛΙΒΑΔΙ : Αναστασία Γραμμένου, Βασίλω Ξάνθου, Μυρσίνα Μαργαρίτη, Αθανάσω Μαργαρίτη, Αρχόντω Στρατή, Παναγιωτού Ιωάννη, Χάιδω Ιωάννη.

ΔΟΥΜΠΙΑ : Σουλτάνα σύζυγος Κων/νου Δουμπιώτη, Τρυγώνα σύζυγος Βασιλικού Δουμπιώτη, Στεριανή.

ΙΕΡΙΣΣΟΣ : Διαμαντένια Γεωργίου, Στεριανή Ιωάννη, Στεριανή Στέργιου.

ΟΡΜΥΛΙΑ : Κυρατζόυ Παπαδημήτρη.

ΒΡΑΣΤΑ : Στεριανή Αθανασίου, Δάφνη Αλέξη, Άννα Σεραφείμ, Μαρία Δημητρίου, Κότζα Γεράκη, Γερακίνα Ιωάννη.

ΝΙΚΗΤΗ : Αγοραστή Βασιλικού, Αγοραστή Γιαννάκη, Κυράννω, Μορφούλα, Μαρία, Κυρατσή Χαλβατζή, Βαγγελίτσα Μανόλη, Μπόζα Γεωργίου.

ΓΑΛΑΤΙΣΤΑ : Αλεξίνα Νικολάου, Θεοφανώ Αθανασίου, Μπιτσίνα Βασιλείου, Μαλούσο Βασιλείου, Μαρία Χριστοδούλου, Μπλουχούρου Δήμου, Άνοιξη.

ΑΓΙΟΣ ΜΑΜΑΣ : Λυγερή Κώστα, Ασημίνα Στάμου, Λεμονιά Τσάμη, Τριανταφυλλιά Τσάμη, Κορτέσα Δήμου, Κορτέσα Ιωάννου.

ΠΟΡΤΑΡΙΑ : Αμυγδαλιά Ιωάννου, Αικατερίνη Βασιλείου.

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ : Κορτέσα Δήμου, Παπαδιά Θεοδοσίου, Καλή.

ΠΑΡΘΕΝΩΝΑΣ : Σουλτάνα Ρίζου, Καμπάνω Παραδείση, Σουλτάνα Γεωργίου, Μαρούδα Στέριου, Βασιλική Δημητρίου.

ΒΑΣΙΛΙΚΑ : Αικατερίνη Βρεττά.

ΜΕΤΑΓΓΙΤΣΙ : Κυρατζή Νικολάου, Στεριανή Αλεξανδρή.

ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ : Μιχαλιά Παραδείση, Μαρία Πολυμέρου, Αβραμπεκίνα Σκανδαλή.

ΒΑΒΔΟΣ : Μπαλάσω Παυλούδη, Καλούδα Γεωργίου.

* * *

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1941

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
Μαθηματικός τ. Λυκειάρχης

Στις 6 Απριλίου είχαμε ακόμη μια εθνική επέτειο, ήταν η αρχή της Γερμανικής κατοχής, διάρκειας περίπου 4 ετών με τις γνωστές απώλειες σε έμψυχο και άψυχο υλικό.

Πριν από 71 χρόνια, ημέρα Κυριακή στις 5.15 το πρωί, ξτύπτησε το τηλέφωνο του Πρωθυπουργού Αλέξανδρου Κορυζή και η φωνή που ακούστηκε έλεγε σε άπταιστα Γαλλικά, πως ο πρεσβευτής της Γερμανίας επιθυμούσε να γίνει δεκτός από τον Πρωθυπουργό.

Ορίστηκε η συνάντηση να γίνει ύστερα από μισή ώρα και όταν έφθασε ο πρεσβευτής, διάβασε στον πρωθυπουργό τη διακοίνωση της Γερμανίας, αυτή που την ίδια

ώρα επέδωσαν και στον πρεσβευτή μας στο Βερολίνο, η οποία ήταν μακροσκελής και κατέληγε:

« Ο Φίρερ στην ομιλία του στις 30 Ιανουαρίου 1941, προειδοποίησε τα κράτη της Ευρώπης, ότι σε όποιο κράτος εμφανιστούν Βρετανικά στρατεύματα η Γερμανία θα επιτεθεί. Η Ελλάδα δε συμμορφώθηκε και είναι το μόνο κράτος που επέτρεψε στις αγγλικές δυνάμεις να καταλάβουν την Κρήτη και πολλές άλλες στρατηγικές θέσεις, στην προσπάθειά τους να μεταφέρουν τον πόλεμο σ' άλλα μέρη της Ευρώπης. Ύστερα από αυτά η κυβέρνηση του Γ' Ράιχ έδωσε διαταγές στα στρατεύματά της να εισβάλουν στην Ελλάδα και να εκδιώξουν τα Βρετανικά στρατεύματα.

Κάθε δε αντίσταση θα συντριβεί αμειλίκτως».

Στη συνέχεια υπήρχε εκτενές υπόμνημα για την παραβίαση της Ελληνικής ουδετερότητας, τον αριθμό των Βρετανικών στρατευμάτων που βρίσκονται στην Ελλάδα και τις θέσεις τους.

Τις πληροφορίες η Γερμανία, για την κατάσταση στην Ελλάδα, τις είχε από την λεγόμενη «Πέμπτη φάλαγγα» και δεν ήταν όλες ακριβείς. Θέλω εδώ να πω, με συντομία, μερικά για την «πέμπτη φάλαγγα».

φ ά λ α γ γ α ». Έτσι ονομάζονταν οι κατάσκοποι της Γερμανίας στην Ελλάδα που ήταν κυρίως οι:

A.- Απόγονοι οικογενειών, κυρίως Βαυαρών, που ήλθαν επί Όθωνα, και ενώ φάνηκε πως είχαν εξελληνιστεί, έκρυβαν μέσα τους τη Γερμανία. Ήταν μορφωμένοι, με περιουσίες και μεγάλες θέσεις

B.- Αρχαιολόγοι. Με πρόσχημα την αρχαιολογική έρευνα αλώνιζαν την Ελλάδα.

Γ.- Έμποροι Γερμανοί. Αυτοί έκαναν πολύ καλά τη δουλειά του εμπόρου, αν κρίνει κανείς από τη γερμανική μόδα της εποχής εκείνης, έκαναν όμως εξίσου καλά και τον κατάσκοπο.

Δ.- Γερμανίδες (σύζυγοι ελλήνων φοιτητών). Με τη διαπαιδαγώγηση παιδιών τους.

E.- Έλληνες έμποροι με μειωμένη ελληνική συνείδηση.

Ας μη ξεχνούμε ότι είχαμε τη δικτατορία του Ι. Μεταξά που ήταν γερμανόφιλος.

Όλους αυτούς, όμως, τους σε σημασμένους κατασκόπους το υφυπουργείο Ασφαλείας μισή ώρα μετά την επίδοση της διακοίνωσης τους είχε συλλάβει !!

Μόλις έφυγε ο πρεσβευτής, ο πρωθυπουργός, ενημέρωσε το Βασιλιά Γεώργιο, έγινε σύσκεψη με υπουργούς και τον αρχιστράτηγο Παπάγο και ενημέρωσε κατόπιν το υπουργικό συμβούλιο.

Ακολούθησε μακροσκελές διάγγελμα του Βασιλιά προς τον ελληνικό λαό, που το δέχτηκε με ενθουσιασμό αλλά και προβληματισμό!

Να δούμε τώρα ποια ήταν η περιοχή που εκδηλώθηκε η επίθεση των Γερμανών και τι έγινε.

Από μέρες ο στρατός είχε πληροφορίες ότι οι Γερμανοί συγκεντρώνονταν στα βουλγαρικά σύνορα, στην περιοχή: από τη λίμνη της Δοϊράνης μέχρι τον ποταμό Νέστο. Εκεί όπου ήταν τα οχυρωματικά έργα του Μεταξά όπως συνήθως λέγονταν. Τα οχυρά στην περιοχή αυτή ήταν από Δ. προς Α. τα εξής:

Στο όρος Μπέλες: 1) Ποποτλίβιτσα , 2) Ιστίμπεη , 3) Κελκαγιά, 4) Αρπολούκι

5) Παλιουριώτες (Δυτικά του Στρυμόνα, στα στενά της Κούλας).

Ανατολικά του Στρυμόνα 6) Ρούπελ, 7) Καρατάς, και 8) Κάλη Τα 8 αυτά οχυρά κάλυπταν την κοιλάδα των Σερρών.

Στο υψίπεδο του Νευροκοπίου ήταν τα οχυρά: 1) Πέρσε, 2) Μπαμπαζώρα,

3) Μαλιάγκα, 4) Περιθώρι, 5) Παρταλούσκα, 6) Ντάσαβλι, 7) Πίσε, 8) Πυραμιδοειδές

9) Βώλαξ, και νοτιότερα το Λίσσε που κάλυπταν την οδό από το Νευροκόπι προς την κοιλάδα της Δράμας. Και στη Δ. Θράκη ήταν άλλα 2 , ο Εχίνος που κάλυπτε το δρόμο προς τη Ξάνθη και η Νυμφαία το δρόμο προς την Κομοτηνή.

Σ' όλο το μήκος των οχυρών αυτών ήταν ανεπτυγμένες 3 μεραρχίες με υπεύθυνους τους στρατηγούς Δέδες και Μπακόπουλο. Αυτές οι μεραρχίες απάρτιζαν το Τμή-

μα της Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας (ΤΣΑΜ) και αντιμετώπιζαν πάρα πολλές δυσχέρειες και ελλείψεις, που οφείλονταν κυρίως στο γεγονός ότι συνεχώς από την έναρξη του Ελληνο-Ιταλικού πολέμου απογυμνώνονταν από τον οπλισμό και τα άλλα απαραίτητα εφόδια, που διοχετεύονταν στις μαχώμενες στην Αλβανία ελληνικές δυνάμεις. Ένα μεγάλο μέρος του προσωπικού οπλισμού και του οπλισμού των οχυρών έλειπε. Τα οχυρά τη μέρα της γερμανικής επίθεσης διέθεταν το μισό σχεδόν του προβλεπόμενου οπλισμού, ενώ τα πολεμοφόδια ήταν λιγότερα από μισά. Τα αντιαρματικά και αντιαεροπορικά πυροβόλα ήταν ανεπαρκέστατα, ενώ το πυροβολικό είχε πυροβόλα παλαιού τύπου. Η οχύρωση δεν είχε ολοκληρωθεί παντού και υπήρχαν αρκετά ακόμη κενά μεταξύ των οχυρών.

Με αυτά τα μέσα ήταν υποχρεωμένες οι ελληνικές δυνάμεις να αντιμετωπίσουν μια τεράστια στρατιωτική δύναμη, με άρτιο και σύγχρονο εξοπλισμό, μεγάλο αριθμό αρμάτων, πολλά βαρέως τύπου, πυροβολικό με πυροβόλα μεγάλου βεληνεκούς και ευθυτενούς τροχιάς, με σκοπευτικά όργανα μεγάλης ακρίβειας και αεροπλάνα, κυρίως στούκας, (καθέτου εφορμήσεως) περισσότερα από 500, ενώ εμείς δεν είχαμε σύτε ένα!!

Επικεφαλής αυτών ήταν ο στρατάρχη Φον Λιστ, που είχε το στρατηγείο του στη Σόφια.

Από τις 4.30 το πρωί της 6^{ης} Απριλίου στο φυλάκιο της Κούλας αλλά και σε άλλα φυλάκια αντελήφθησαν ύποπτες κινήσεις των γερμανών στο Βουλγαρικό έδαφος, που ήταν ενδεικτικές ότι η αναμενόμενη από καιρό γερμανική επίθεση θα άρχιζε σε λίγο. Σήμανε συναγερμός σε όλα τα οχυρά και από τις 5.15 το πρωί δέχτηκαν σχεδόν όλα τα οχυρά καταιγιστικά πυρά του γερμανικού πυροβολικού και της αεροπορίας.

Η εποποίία των οχυρών, μικρή σε χρονική διάρκεια, αλλά μεγάλη σε δόξα , άρχιζε!!

Δεν είναι δυνατόν να περιγράψουμε τα όσα συνέβησαν τις 4 μέρες που κράτησε ο αγώνας των οχυρών . *Οι στρατιώτες το διάστημα αυτό αγωνίστηκαν με άφθαστο ηρωισμό και με πρωτοφανή αυτοθυσία.* (Η ιστορία του αντιστράτηγου Αλεξ. Εδιπίδη περιγράφει αναλυτικά τα γεγονότα αυτά , σε 60 και πλέον σελίδες. Εδώ λόγω χώρου δεν μπορούμε να επεκταθούμε.)

Θα δούμε τώρα τι συνέβαινε στα σύνορα δυτικά των οχυρών Μεταξά.

Δυτικά του Μπέλες, στα σύνορα με την Γιουγκοσλαβία, δεν υπήρχαν σημαντικές ελληνικές δυνάμεις, γιατί η Ελλάδα δε διέτρεχε κανένα κίνδυνο από την περιοχή αυτή, αφού η Γιουγκοσλαβία ήταν φίλη χώρα. Ο αντιβασιλέας της όμως πίστεψε στις υποσχέσεις της Γερμανίας, ότι θα τους παραχωρήσει τη Θεσσαλονίκη σε περίπτωση καταλήψεως και υποσχέθηκε ότι θα υπόγραφε σύμφωνο φιλίας με την Γερμανία. Τρεις μέρες όμως πριν υπογραφεί το σύμφωνο, έγινε επανάσταση υπέρ του ανήλικου βασιλιά Πέτρου και δεν υπογράφτηκε το σύμφωνο. Έτσι οι Γερμανοί στις 6 Απριλίου επετέθησαν και κατά της Γιουγκοσλαβίας. Σε 24 ώρες οι Γιουγκοσλαβικές δυνάμεις διαλύθηκαν και ο γερμανικός στρατός ανεμπόδιστα εισήλθε στην κοιλάδα του Αξιού, και στις 7 Απριλίου ενεπλάκη με τις ελάχιστες ελληνικές δυνάμεις, που δεν ήταν δυνατόν να ανακόψουν την προέλαση του.

Ήταν εύκολο επομένως, τώρα, στους Γερμανούς, να φθάσουν στη Θεσσαλονίκη, δηλ. στα μετόπισθεν των οχυρών, με κίνδυνο να αποκοπούν οι δυνάμεις του ΤΣΑΜ και να αιχμα-

λωτιστούν. Προ αυτής της καταστάσεως ο Αρχιστράτηγος Αλέξ. Παπάγος έστειλε τηλεγραφική διαταγή στον Διοικητή του ΤΣΑΜ αντιστράτηγο Κών. Μπακόπουλο, με την οποία τον εξουσιοδοτούσε να καταθέσει το ΤΣΑΜ τα όπλα και να επιδώξει έντιμους όρους συνθηκολόγησης. Ο Μπακόπουλος ενημέρωσε τους αντιστράτηγους του ΤΣΑΜ Δέδες Ζωτόπουλο και Λιούμπα και επεσήμανε ότι αυτό πρέπει να γίνει πριν οι Γερμανοί καταλάβουν τη Θεσσαλονίκη.

Έτσι στις 9 μ.μ. της 8^{ης} Απριλίου 1941, ο Μπακόπουλος, υπέβαλε προς τον Διοικητή των Γερμανικών στρατευμάτων της κοιλάδας του Αξιού στρατηγό Βάιελ αίτηση για κατάπαυση των εχθροπραξιών με όρους. Την ίδια ώρα ο έλληνας στρατιωτικός Διοικητής της Θεσσαλονίκης στρατηγός Ραγκαβής, έλαβε επιστολή από τον Βάιελ να παραδώσει τη Θεσσαλονίκη άνευ όρων. Υπεύθυνος για την υπογραφή του πρωτόκόλλου παράδοσης της Θεσσαλονίκης ήταν ο Βάιελ, αλλά για την συνθηκολόγηση ήταν ο στρατάρχης Φον Λιστ, που ήταν στη Σόφια. Ο Βάιελ πήγε αεροπορικά στις 9 Απριλίου το πρώι στη Σόφια για να ενημερώσει τον Φον Λιστ και έλαβε την εντολή να υπογράψει την συνθηκολόγηση και να κάνει δεκτούς όλους τους όρους της συνθηκολόγησης που προτείνει ο Μπακόπουλος. Περιληπτικά μερικοί από τους όρους είναι : 1) Ο ελληνικός στρατός δεν ηττήθηκε. 2) Οι πολιτικές αρχές θα παραμείνουν στη θέση τους, 3) Δεν θα εισέλθει βουλγαρικός στρατός σε ελληνικό έδαφος (δεν τηρήθηκε ο όρος αυτός). 4) Οι αξιωματικοί και οι οπλίτες του ΤΣΑΜ δε θα είναι αιχμάλωτοι πολέμου. 5) Οι αιχμάλωτοι πολέμου που είναι στη Βουλγαρία θα επιστρέψουν στη Μακεδονία. 6) Από τους αξιωματικούς δε θα αφαιρεθούν τα ξίφη. 7) Η αστυνομία θα διατηρήσει τον οπλισμό της αλλά θα είναι υπό γερμανική επίβλεψη και θα εκτελεί τα καθήκοντά της κτλ.

Η υπογραφή του πρωτόκολλου παράδοσης της Θεσσαλονίκης και το αξιοπρέπες πρωτόκολλο της συνθηκολόγησης υπογράφτηκαν στο γερμανικό προξενείο της Θεσσαλονίκης, ενώ οι Έλληνες κατείχαν ακόμη σχεδόν όλα τα οχυρά και το πρώι της 9^{ης} Απριλίου πληροφορήθηκαν ότι έγινε η συνθηκολόγηση και έπρεπε να παραδώσουν στους Γερμανούς τα οχυρά.

Ανεπανάληπτες ήταν οι σκηνές ηρωισμού το τριήμερο που πέρασε αλλά και συγκινητικές οι στιγμές κατά τη διάρκεια της παράδοσης των οχυρών. Αξίζει τον κόπο να διαβάσει κανείς αυτά που γράφει ο συγγραφέας στο βιβλίο που προανέφερα.

Αναφέρω μερικά χαρακτηριστικά αποσπάσματα από την αντίσταση των οχυρών αλλά και από την παράδοση τους στους Γερμανούς.

« 1) Μια ισχυρότατη έφοδος εξαπελύθει (από τους Γερμανούς) για την κατάληψη των οχυρών Καλκαγιά. Είχε προηγηθεί ο συνηθισμένος σφοδρότατος βομβαρδισμός του πυροβολικού και της αεροπορίας καθώς και βολή αντιαρματικού πυροβολικού εναντίον των θυρίδων

του οχυρού. Οι Γερμανοί ήταν αποφασισμένοι να φθάσουν σε αποτέλεσμα με κάθε θυσία. Και πραγματικά τις απογευματινές ώρες κατόρθωσαν να φθάσουν επάνω στο οχυρό. Τότε δύναμις του οχυρού επιχείρησε έξοδον και με την λόγχη και την υποστήριξη του ελληνικού πυροβολικού επέτυχε να εκδιώξει τους Γερμανούς, που με τόσες θυσίες είχαν προς στιγμήν επιτύχει να φθάσουν επάνω στο οχυρό. Ο χώρος γύρω στο Κελκαγιά είχε στρωθεί με πτώματα Γερμανών....

Περί το δείλι, έφθασαν πάλι οι Γερμανοί γύρω στο οχυρό και ανατινάζοντας δυο από τις βοηθητικές εξόδους εισήλθαν στο εσωτερικό. Επακολούθησε δραματική πάλη σώμα με σώμα κατά την οποία όλοι οι Γερμανοί που είχαν εισέλθει στο οχυρό εξοντώθηκαν μέχρι και του τελευταίου. Τελικά οι Γερμανοί δεν κατόρθωσαν να καταλάβουν το οχυρό Κελκαγιά.

....2) (.αριμοδιώτερος να κρίνει την αξία ενός πολεμιστή είναι ο αντίπαλός του.)

.....Κατά την συνάντηση του Διοικητού του Ρούπελ αντισυνταγματάρχην Γ. Δουράτσου με το Γερμανό αξ/κό που είχε εξουσιοδοτηθεί από τους ανωτέρους του για τον κανονισμό των λεπτομερειών της παραδόσεως του οχυρού, ο τελευταίος αυτός συνεχάρει τον Έλληνα αξ/κό και διαβίβασε μάλιστα και τα συγχαρητήρια της Διοικήσεώς του για την ηρωική άμυνα, καθώς και

το θαυμασμόν του για τον ελληνικό στρατό, τονίζοντας επιπροσθέτως ότι υπήρξε τιμή και υπερηφάνεια για τους Γερμανούς να αγωνισθούν εναντίον ενός τόσο γενναίου στρατού.....

...Η ελληνική γραμμή Μπέλες—Νέστος ήταν κατά πολύ ανωτέρα..της γαλλικής Μαζινό και ισάξια της γερμανικής Ζιγκφριντ.

....3) Την 9^η ώρα της 10^{ης} Απριλίου προσήλθε Γερμανός Συνταγματάρχης για να παραλάβει το οχυρό Παλιουριώτες. Γερμανικό τάγμα είχε παραταχθεί προ του οχυρού, ο Γερμανός Συνταγματάρχης προσφώνησε διά διερμηνέως τον Διοικητή του οχυρού και συνεχάρει την φρουράν του εκφράσας τον θαυμασμόν του διά την αντίστασιν της προσθέσας ότι τα Γερμανικά στρατεύματα είναι υπερήφανα έχοντα τοιούτους αντίπαλους. Μετά παρέλαβε τον Διοικητή του οχυρού ταγματάρχη του πεζικού Χατζηγεωργίου Αλ. τον οδήγησε προ των Γερμανικού τάγματος προς επιθεώρηση του υπ' αυτού. Επιτέλον ο Γερμανός συνταγματάρχης διέταξε όπως η Γερμανική στηματία ανυψωθεί επί του οχυρού μετά την αναχώρηση της φρουράς του (χαρακτηριστικό δύμας της βαρβαρότητας είναι το παρακάτω)

4) Ο Γερμανός Διοικητής ζήτησε να μάθει ποιος ήταν ο Διοικητής του υπ' αριθ. 8 πολυβολείου το οποίο προξένησε τόση φθορά στις επιτιθέμενες Γερμανικές δυνάμεις. Παρουσίαζεται ο λοχίας Ίντζας Θωμάς λέγων « Εγώ είμαι ». Ο Γερμανός διοικητής αφού τον συνεχάρει για την γενναιότητά του διέταξε τον τουφεκισμόν του διά την φθοράν την οποία υπέστει εξ αυτού το γερμανικό πεζικό!!»

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΜΑΡΑΘΟΥΣΑΣ 19 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

ΣΤΡΑΤΟΣ Ι. ΘΕΟΧΑΡΗΣ
τ. Δάσκαλος - Σχ. Σύμβουλος

Θα ήταν καλό να πούμε λίγα λόγια για την Μαραθούσα του 1940-44, για να διευκολύνουμε τον αναγνώστη να γνωρίσει τη θέση, την εδαφική μορφολογία, τη σύνθεση του πληθυσμού και τις ασχολίες των κατοίκων, προκειμένου να κατανοήσει καλύτερα το κείμενο που ακολουθεί.

Η Μαθαρούσα, που την εποχή αυτή εξακολουθούσαν να την αποκαλούν Ράβνα ή Ραβνά ή Κάτω Ραβνά, (βουλγάρικη λέξη που σημαίνει «πλάτωμα»), ήταν μέχρι το 1923 τουρκοχώρι και με την ανταλλαγή των πληθυσμών κατοικείται από πρόσφυγες, κυρίως Μικρασιάτες και Ανατολικοθρακιώτες κατά το 70%, και το υπόλοιπο από γηγενείς ακτήμονες από τα διττανά χωριά, κυρίως από την Παλαιόχωρα, Κρήμνη και Ριζά. Αργότερα, προστέθηκαν 6 νοικοκυριά Σαρακατσανιάων, και έτσι έχουμε συνολικό πληθυσμό, σύμφωνα με την απογραφή του 1940, 450 κατοίκους.

Βρίσκεται βόρεια της Χαλκιδικής στο συγκρότημα των Ζερβοχωρίων. Απέχει 65 χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη, 30χλμ. από τον Πολύγυρο και 8 χλμ. από τη Νέα Απολλωνία με την οποία είχαν την κοινή τύχη να γνωρίσουν τη ναζιστική καταστροφή.

Είναι κτισμένη στις υπώριες του Χολομώντα σε υψόμετρο 180μ. και σε οροπέδιο που περιβάλλεται ανατολικά από δυο παραπόταμους (Μικρό Ρέμα και Καβάκι) του Μεγάλου Ρέματος που έμελλε να φιλοξενήσει το αντάρτικο του ΕΑΜ.

Ο σημερινός κάμπος ήταν κατάφυτος από αγκορνιτές (αγραχλαδιές), πουρνάρια, βοτσινιές και διάφορους θάμνους κρυψώνες για τ' αντάρτικα σώματα.

Κατά τη γερμανική Κατοχή ήταν από τα πρώτα χωριά που έλαβαν μέρος στην εθνική αντίσταση αρχικά με 18 άνδρες και σύντομα σημαντικός αριθμός των κατοίκων οργανώθηκαν στο ΕΑΜ και στην ΕΠΟΝ.

Στο χωριό από τις πρώτες ημέρες λειτουργούσε αντάρτικο κέντρο το Ε.Τ.Α. (Επιμελεία Του Αντάρτη), που σκοπό είχε να προμηθεύει τρόφιμα και ρούχα στους άνδρες του Αρχηγείου της Χαλκιδικής, που ήταν εγκατεστημένο στη βόρεια πλευρά του Χολομώντα με αρχηγό τον καπετάν Βούρο (ψευδώνυμο του μόνιμου αξιωματικού μεταφορών Θωμά Τσελέπη).

Κατά πάσαν πιθανότητα την αντίσταση στη Μαραθούσα πρώτος οργανώνει την άνοιξη του 1943 ο «καπετάν Μιχάλης (ο κατά κόσμον Νίκος Σούτσος από το Νεοχώρι...)».

Στις 7 Ιουνίου 1944 έφτασε ο Σούμπερτ Φριτς στην Νέα Απολλωνία με 80 Σουμπερίτες (50 από τους οποίους ήταν Κρητικοί) στρατιωτικά οχήματα και με ένα μικρό αριθμό αλόγων.

Αφού τακτοποιήθηκε αυτός και τα στρατεύματά του σε επιταγμένα σπίτια άρχισε να εφαρμόζει το εξοντωτικό του σχέδιο ενάντια των αντάρτικων ομάδων. Πρώτος στόχος η Μαραθούσα για τους λόγους που είπαμε παραπάνω. Γνώριζε ότι η Μαραθούσα φιλοξενεί τα διερχόμενα αντάρτικα σώματα και θέλησε να εκμεταλλευτεί το γεγονός.

Στις 16 Ιουνίου, ημέρα Παρασκευή του 1944 στέλνει στη Μαραθούσα δυο έφιππους ντυμένους αντάρτες και ζητούν από τον παπά Αθανάσιο Κώνστα και τον πρόεδρο Καϊση Νικόλαο ή Αναγνώστη να ετοιμάσουν φαγητά για την Κυριακή 18 Ιουνίου, για να φιλέψουν τον αντάρτικο λόχο που θα περάσει το μεσημέρι της Κυριακής και αφού συμφάγουν με τους συναγωνιστές του χωριού, θα συνεχίσουν την πορεία τους προς το Χολομώντα να συναντηθούν με τα άλλα αντάρτικα σώματα.

Ο πρόεδρος και ο παπάς τους θεώρησαν ύποπτους και δεν πείστηκαν από τα λόγια τους και ειδοποίησαν τον καπετάν Βούρο, που αμέσως υποψιάστηκε ότι η φιλοξενία που ζητούσαν ήταν σχέδιο του Σούμπερτ που ήθελε να παγιδέψει τους άνδρες της Μαραθούσας και τους απέτρεψε να προετοιμάσουν φαγητό, αλλά να προετοιμαστούν για Επίθεση.

Την Κυριακή πρώι οι Μαραθιώτες άνδρες έστησαν ενέδρα στη θέση «Πλατάνα» στο δρόμο ανάμεσα Μαραθούσα και Νέα Απολλωνία και ο ίδιος ο καπετάν Βούρος με 50 άνδρες παρέμεινε τρία χιλιόμετρα ανατολικά του χωριού στη θέση «Μύλος».

Ξεμέρωσε η Κυριακή 18 Ιουνίου. Περίοδος θερισμού. Πολλοί Μαραθιώτες μετέβησαν στα χωράφια για θερισμό. Το απόγευμα όμως άρχισε να βρέχει και όλοι επέστρεψαν στο χωριό.

Οι Γερμανοί την Κυριακή το μεσημέρι ξεκίνησαν από τη Νέα Απολλωνία να μεταβούν στην Μαραθούσα να συμφάγουν, αλλά κάποιο γεγονός τους ανάγκασε να αλλάξουν πορεία.

Στη διασταύρωση προς Μελισσουργό συνάντησαν τον πλανόδιο Μελισσουργιώτη ψαρά Καραμπουζούκη και τον υπέβαλαν σε βασανιστήρια προκειμένου να μαρτυρήσει ονόματα κομμουνιστών και σπίτια που συνεδριάζουν οι αντιστασιακοί. (Εδώ πρέπει να σημειώσουμε κάθε πλανόδιος πωλητής θεωρούνταν σύνδεσμος και εκτελείτο επιτόπου).

Ο άτυχος ψαράς, μη αντέχοντας τα βασανιστήρια, υπέδειξε ορισμένα ονόματα και ο επικεφαλής της επιχείρησης Σουμπερίτης Γερμανάκης άλλαξε πορεία και μετέβη στο Μελισσουργό και, αφού ξυλοκόπησε και βασάνισε αυτούς που υπέδειξε ο πλανόδιος ψαράς, κατά τις 3 το απόγευμα

ξεκίνησε για τη Μαραθούσα από άλλο μονοπάτι ανατολικά του χωριού, παρακάμπτοντας την «Πλατάνα».

Οι Μαραθιώτες ξεθάρρεψαν βλέποντας ότι πέρασε το μεσημέρι και οι Γερμανοί δεν φάνηκαν, οπότε ξαφνικά ακούν πυροβολισμούς, κρότους φωτοβολίδων και χειροβομβίδων, καμπανοκρουσίες και οι ντελάληδες να καλούν τους κατοίκους να συγκεντρωθούν στην πλατεία με την απειλή όποιος συλληφθεί να κρύβεται θα εκτελείται επί τόπου. Γυναικόπαιδα, ηλικιωμένοι και όσοι άνδρες δεν μπόρεσαν να διαφύγουν από τη διπλανή ρεματιά συγκεντρώθηκαν στην Πλατεία 200 περίπου άτομα εμπρός στα παρατεταμένα πυροβόλα των Γερμανών.

Ο παπάς, ο πρόεδρος και μερικοί άλλοι προκειμένου να κερδίσουν χρόνο πήραν το λόγο και προσπάθησαν να πείσουν τους Γερμανούς ότι οι κάτοικοι είναι φιλήσυχοι και καμιά σχέση δεν έχουν με όσα τους κατηγορούν για συμμετοχή στο ΕΑΜ και τις τροφοδοσίες. Οι Μαραθιώτες που διέφυγαν ειδοποίησαν τους αντάρτες του ΕΑΜ που βρίσκονταν στο «Μύλο» και σπεύδουν προς βοήθεια.

Ένας Σουμπερίτης, που φύλαγε στην άκρη του χωριού, αντιλήφθηκε τους άνδρες του ΕΑΜ και άρχισε να πυροβολεί. Οι αντάρτες ανταπέδωσαν τους πυροβολισμούς και ένας αντάρτης ακροβολιστής τραυμάτισε έναν Σουμπερίτη και οι υπόλοιποι τράπησαν σε φυγή.

Στην πλατεία του χωριού, που ήταν συγκεντρωμένοι οι κάτοικοι, επικράτησε πανικός. Οι Γερμανοί πήραν τα οπλοπολυβόλα τους και κρύφτηκαν για ν' αποφύγουν τα πυρά των ανταρτών, άλλοι διέφυγαν και πολλοί κρύφτηκαν μέσα στους θάμνους και τα σπαρτά, όπως ο αρχιεκτελεστής Καμπάς ο επικαλούμενος «Τούρκος» μέσα από μια συκιά παρακολουθούσε έντρομος τα διαδραματιζόμενα.

Οι συγκεντρωμένοι Μαραθιώτες διασκορπίστηκαν να κρυφτούν στα σπίτια τους.

Ένας Σουμπερίτης στην προσπάθειά του να διαφύγει συνάντησε τον υδρονομέα Βασίλη Τουκαλά, τον εκτέλεσε επιτόπου μετά από έλεγχο της ταυτότητάς του, που έδειχνε ότι ήταν ξένος και κάθε ξένοι οι Γερμανοί τον θεωρούσαν ύποπτο.

Η τρομοκράτηση του χωριού διήρκησε μία ώρα περίπου. Το σχέδιο των Γερμανών στη συνέχεια παραμένει άγνωστο. Σύγχυση επικρατεί στους Μαραθιώτες αν πρέπει να μείνουν ή να φύγουν από το χωριό.

Ο καπετάν Βούρος, γνωρίζοντας την τακτική των Γερμανών σ' αυτές τις περιπτώσεις, συμβούλεψε τους

Μαραθιώτες να εγκαταλείψουν το χωριό τους: «Μαραθιώτες να φύγετε απόψε γιατί αύριο το χωριό σας θα καίγεται. Απόψε πάρτε τα ζώα και ό,τι είναι να φορτώσετε, φορτώστε τα πριν καεί».

Από την στιγμή αυτή άρχισαν να φορτώνουν τα ζώα και τα κάρα με τρόφιμα και κλινοσκεπάσματα και να φεύγουν για τους «Μπαξέδες» πριν καλά καλά νυχτώσει.

Την άλλη μέρα χαράματα μερικοί γύρισαν στο χωριό να πάρουν αυτά που δεν πρόφτασαν να πάρουν την προηγούμενη μέρα. Όσοι καθυστέρησαν συνελήφθησαν από τους ταγματασφαλίτες και εκτελέστηκαν.

«Τις πρωινές ώρες της Δευτέρας 19 Ιουνίου, ο Σούμπερτ επικεφαλής τάγματος συναντήθηκε στη Μαραθούσα με δύναμη βουλγαρικού ιππικού, το οποίο έφτασε από δυτικά μέσω Ζαγκλιβερίου.

Το ιππικό αυτό είχε συνολικά 300 άνδρες, στάθμευε στο τσιφλίκι του Σλαβομακεδόνα Μπόρις Τσολάντσεβίτς στην τοποθεσία «Γκιόλμπας» κοντά στα Λαγκαδίκια.

Οι Βούλγαροι ιππείς περικύλωσαν την

Μαραθούσα και έτσι έδωσαν στο Σούμπερτ την ελευθερία και το χρόνο να δράσει, όπως αυτός ήθελε.

Από το σημείο αυτό ας αφήσουμε το Μαραθιώτη συγγραφέα Θανάση Φωτίου μέσα από το βιβλίο του «Η ναζιστική τρομοκρατία στην Ελλάδα» Εκδόσεις «Επίκεντρο» να μας μιλήσει για τα γεγονότα.

[...] οταν άκουσε την αναφορά Σπουμπερίτων σχετικά με τον θάνατο ανδρών του σώματός του κατά την επιδρομή του Γερμανάκη την προηγούμενη ημέρα [...] τότε έβγαλε λόγο ο διοικητής Σούμπερτ «φωτιά στο χωριό και τα μικρά παιδιά στη κούνια σκότωμα. Κανένα μην αφήσετε».

Σε λίγο τα σπίτια, περισσότερα από εκατό, παραδόθηκαν στη λεηλασία και τη φωτιά. Όσοι έμειναν στο χωριό, στην πλειοψηφία ηλικιωμένοι, είτε εκτελέστηκαν επιτόπου είτε ρίχτηκαν στα φλεγόμενα σπίτια. Τον Κ. Τσακαλέρο, γέρο κατάκοιτο, αφού τον έσχισαν πρώτα την κοιλιά, εν συνεχεία τον έκαψαν στο στρώμα του με δεμάτια σίκαλης.

Τη γερόντισσα Ελένη Τερζόγλου οι συγγενείς της τη βρήκαν σφαγιασμένη και κρεμασμένη από μια συκιά.

Τους γέρους Σαρακατσανάϊους Δημήτρη και Παρασκευή Μητρούση τους έφεραν στην πλατεία, οπότε ο Σούμπερτ ρώτησε ποιος ήθελε να τους «περιποιηθούν».

«Έγώ, λέει ένας. Τους παίρνει από το χέρι και τους πηγαίνει στον Φουντούκη στο σπίτι. Μόλις έφτασαν στην

Το μνημείο της θυσίας στην Πλατανάρα της Μαραθούσας

πόρτα, μπάμ μια τουφεκιά και τους έσπρωξε μέσα. Τους σκότωσε έτσι όλους και μετά έβαλε φωτιά στο σπίτι.

Ο γέρος Στύλος με τη γυναίκα του αρνήθηκαν να εγκαταλείψουν το κονάκι τους γιατί πίστευε ότι ο λόγος του θα έπιανε τόπο: «Μα Έλληνες δεν είναι; θα τους πω καμιά κουβέντα και δεν θα μας πειράξουν». Τους έκαψαν ζωντανούς μέσα στο σπίτι τους.

Από τους έντεκα συνολικά νεκρούς Μαραθιώτες οι έξι πυρπολήθηκαν.

Το ολοκαύτωμα της Μαραθούσας περατώθηκε αργά το απόγευμα της Δευτέρας 19 Ιουνίου 1944.

Άφθονο το πλιάτσικο που φόρτωσαν σε κάρα. Σε δύο από αυτά αντί για υποζύγια έζεψαν τους συλληφθέντες Παύλο (ψευδώνυμο του γνωστού διαφωτιστή Δημ. Χριστοφόρου από την Επανομή) με τον Θεσσαλονικιό δάσκαλο καθοδηγητή Ι. Ορφανίδη στο ένα και τον Κρημνιανώτη Εαμίτη Γρ. Κοντό με το Θασίτη δάσκαλο Στ. Πήτα στο άλλο κάρο.

Ο Κ. Βοσνάκης, πρώην Μαραθιώτης και πρόσφατα νεοσύλλεκτος στο τάγμα του Σούμπερτ από την Επανομή, μαζί με άλλους βασάνιζε τους ζεμένους μέχρι που γονάτισαν (ο πληθωρικός Παύλος λιποθύμησε από τα βασανιστήρια, δυόμιστη χιλιόμετρα έξω από το χωριό [...]).

Επιστρέφοντας ο Σούμπερτ στη Νέα Απολλωνία αργά τη Δευτέρα, εκτός από το πλήθος των λαφύρων, έφερε μαζί του και ομήρους. Το βουλγαρικό ιππικό διερχόμενο από τα χωριά Πλατανοχώρι συνέλαβε κατόπιν προδοσίας τους καθοδηγητές Δ. Χριστοφόρου, Ι. Ορφανίδη και Σ. Πήτα και από την Κρήμνη τους οργανωμένους στο ΕΑΜ αδελφούς Γρηγόρη και Αστέριο Κοντό.

Επιπλέον, οι επιδρομές ανακάλυψαν κρυμμένους το Μαραθιώτη Βασ. Θεοχάρη και Βασ. Καρακάση από τα Ρίζα, και συνέλαβαν δύο πλανόδιους μικροπωλητές, τους οποίους θεώρησαν ως συνδέσμους και τροφοδότες των ανταρτών.

Την επομένη, 20 Ιουνίου, ο Σούμπερτ αποφάσισε να εκτελέσει τους εννέα ομήρους στον «Πλάτανο του Λαδένη», κρανίου τόπου της Νέας Απολλωνίας, αλλά λέγεται ότι ο Πρόεδρος Πασχαλίδης επέμεινε «να τους πάτε στο μέρος απ'όπου τους φέρατε και όχι να τους σκοτώσετε στο δικό μου χωριό».

Έτσι τα εννέα άτομα (σε μερικές μαρτυρίες ο αριθμός φτάνει σε 14 έως 17) μεταφέρθηκαν έξω από τη Μαραθούσα, στην τοποθεσία «Πλατάνα», όπου, μετά από βασανιστήρια, σφαγιάστηκαν ή εκτελέστηκαν».

Συνολικά τα θύματα ανέρχονται σε 28, στο μνημείο, που στήθηκε, αναγράφονται τα ονόματα των 25 θυμάτων τα άλλα είναι αγνώστων στοιχείων.

Ο Σούμπερτ μετά την επιτυχία του να ξεκαθαρίσει την περιοχή από τις αντάρτικες ομάδες θέλησε να γιορτάσει το γεγονός.

Ανάμεσα στους Σαρακατσαναίους που είχε περιμαζέψει από την «Πλατάνα» ήταν η Όλγα Χαϊδευτού με το ασαράντιστο κοριτσάκι της αβάπτιστο και θέλησε να το βαπτίσει και να το δώσει το όνομα Ελευθερία. Επειδή όμως το μεγαλύτερο κοριτσάκι της ονομαζόταν Ελευθερία αυτό θα το ονόμαζαν EIPHNH.

Η βάπτιση έγινε στη Νέα Απολλωνία στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου με τρεις παπάδες και ανάδοχο την δασκάλα Κατίνα Αγγελίδου, σύντροφο του Σούμπερτ από το Σανδάλι Γιαννιτσών. Μετά από τη βάπτιση ακολούθησε γλέντι με ψητά αρνιά και άφθονο κρασί.

Οι Μαραθιώτες βλέποντας από μακριά το χωριό τους να καίγεται και μη έχοντας ελπίδας επιστροφής μέσω του Χολομώντα έφτασαν στην Αρναία, αλλά οι κάτοικοι, της αρνήθηκαν να τους φιλοξενήσουν είτε από φόβο των Γερμανών είτε, επειδή έβηχαν και νόμιζαν ότι έπασχαν από φυματίωση, τους υπέδειξαν να διανυχτερεύσουν στη διπλανή ρεματιά.

Ο Σούμπερτ προκειμένου να τους εξαντλήσει χαρακτήρισε τη Μαραθούσα απαγορευμένη ζώνη και τους κατοίκους επικηρυγμένους για να μην μπορούν να επιστρέψουν και να θερίσουν τα σπαρτά τους.

Η απογοήτευση τεράστια, χωρίς γεννήματα ο χειμώνας δύσκολος. Τους περίμενε η πείνα και ο θάνατος.

Ευτυχώς μέσω του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού άρθηκε η απαγόρευση της επιστροφής και οι Μαραθιώτες παρά τον πόνο χάρηκαν το γεγονός.

Η επιστροφή θύμιζε αρχαία τραγωδία. «Θρήνος, κλαυθμός και οδυρμός». Κλάμα σφιχτό, βουβό το κλάμα των μικρών παιδιών.

Η Ελένη Τσάλη οδύρεται για το 13χρονο γιό της που βρήκε τραγικό θάνατο από τις σφαίρες των Γερμανών. Ο 13χρονος Γιώργος ήταν κωφάλαος και δεν ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα των Γερμανών την ώρα που έβοσκε τα πρόβατά του και τον εκτέλεσαν διά πυροβολισμού.

Μέσα από τις στάχτες και τα αποκαΐδια οι Μαραθιώτες ανοικοδομούν το χωριό τους.

Μένουν σε πρόχειρα παραπήγματα κι αρχίζουν το θερισμό για να εξασφαλίσουν τον άρτο για το χειμώνα και τα υπόλοιπα αγαθά που τους χαρίζει η μάνα γη (όσπρια κ.ά.). Η πρόνοια του κράτους απούσα.

Στις δύσκολες αυτές ημέρες ο Νεαπολλωνιώτης Στέργιος Μπαχαρίδης φρόντισε μέσω του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού να διανεμηθούν στους πυρόπληκτους μερικά τρόφιμα και κλινοσκεπάσματα.

Η ψυχή του αγρότη πατέρα και της αγρότισσας μάνας μεγάλη, δυνατή αναπληρεί τα «ελλείποντα». Και έρχεται το φθινόπωρο και έρχεται ο χειμώνας και ο μαραθιώτικος λαός σπέρνει και χτίζει, σπέρνει τους αγρούς, χτίζει σπίτια για να ξεχειμωνιάσουν. Αναστίνουν ελεύθεροι και η ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον θεριεύει μέσα τους. Το χωριό τους θα το ξαναχτίσουν. Και το έχτισαν πιο όμορφο, σύγχρονο και αφού πέρασαν και τα χειρότερα, του εμφυλίου πολέμου, δοξάζουν το Θεό που παρά τις πληγές της Κατοχής και του Εμφυλίου πολέμου τους έκαναν δυνατούς και περήφανους. Περήφανους, που το χωριό τους γράφτηκε με χρυσά γράμματα στον ιστορικό χάρτη της Ελλάδας για τους αγώνες ενάντια στο φασισμό και υπέρ της ελευθερίας.

Σημείωση: Τα στοιχεία και οι χρονολογίες είναι παρμένες από το βιβλίο του Θανάση Φωτίου «Η ναζιστική τρομοκρατία στην Ελλάδα».

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΣΜΑΓΑΣ

Ρίχνοντας κάποιος έστω και μια ράθυμη ματιά πάνω στο χάρτη της Ελλάδας με την πολυδαίδαλη ακτογραμμή της και τη διάστικτη με μικρές και μεγάλες κουκίδες θάλασσα του Ιονίου και του Αιγαίου, όσο νωχελικά και αδιάφορα και αν περιδιαβαίνει το βλέμμα του, δεν μπορεί παρά να το ακινητοποιήσει πάνω στην απλωμένη σαν για χειρομαντεία τριδάχυτη φούχτα της Χαλκιδικής, για να διεισδύσει στο μακρινό της παρελθόν και να προσδιορίσει το μέλλον της, αλλά και να αναπολήσει στιγμές του παρελθόντος που ίσως έζησε εκεί, ή να προγραμματίσει και να ονειρευτεί κάποια επίσκεψη στο μέλλον, επειδή η Χαλκιδική είναι σίγουρα τουριστικός προορισμός κάθε ταξιδιώτη με γούστο και ποικιλία ενδιαφερόντων.

Επέλεξα να αναφερθώ στην ακτογραμμή του Αγίου Νικολάου όχι για να τη διαφοροποιήσω υπερτονίζοντας τα κάλλη της, η Χαλκιδική δε διαχωρίζεται αλλά για να τονίσω την ιστορική ιδιαιτερότητα της περιοχής.

Κάπου αλλού είχα γράψει: «τα γεγονότα αυτά δεν μπορούσαν να συμβούν παρά στον Άγιο Νικόλαο». Αυτή η απόλυτη άποψη δεν είναι συμπέρασμα της εκ των υστέρων μελέτης των δύον διαδραματίστηκαν στην περιοχή κατά την μακραίωνη ιστορία της, αλλά αποτέλεσμα μίας απλής παρατήρησης του θαλασσιού διαμελισμού των ακτών του Αγίου Νικολάου. Σαλπάροντας κάποιος από τα ασφαλή λιμάνια του νότου και ταξιδεύοντας προς βορράν, μόλις ξεμυτίσει από το βόρειο άκρο της Εύβοιας αφήνοντας την ασφάλεια που παρέχει ο Εύριπος, πρέπει να ριψοκινδυνέψει κατά μήκος της Θεσσαλίας και Μακεδονίας, για να βρει ένα πρώτο απάγκιο στο Πόρτο Κουφό και στη συνέχεια στη νησόσπαρτη περιοχή της Βουρβουρούς, η οποία είναι μέρος της ευρύτερης περιοχής Αγίου Νικολάου. Αν λάβει μάλιστα κάποιος υπόψη ότι η Σιθωνία οφείλει το όνομά της στο Σιθωνα, γιο του Ποσειδώνα, καταλαβαίνει πόσο άρρηκτα συνυφασμένη είναι η μοίρα του τόπου με τη θάλασσα.

Από την 5^η χιλιετία π.Χ. απολεπισμένα εργαλεία από οψιανό, ηφαιστειακό γυαλί, που τόπος εξόρυξής του ήταν η Μήλος, εισήχθηκαν στην περιοχή και εντοπίστηκαν κοντά στον Άγιο Νικόλαο στη θέση Βέτρινο, γεγονός το οποίο αποδεικνύει την επικοινωνία των κατοίκων της περιοχής της μακρινής εκείνης εποχής με άλλους του Αιγαίου.

Επιπλέον, άλλα αρχαιολογικά ευρήματα στο Βέτρινο, καθώς και σε κάποιες ακόμα σημαντικές αρχαιολογικές θέσεις, μαρτυρούν την ύπαρξη εμπορικών επαφών των κατοίκων της περιοχής με κέντρα του μυκηναϊκού νότου κατά τα τέλη της προϊστορικής περιόδου.

Επίσης, είναι βεβαιωμένη ιστορικά η έλευση αποίκων στη Χαλκιδική από την περιοχή της Εύβοιας κατά τον πρώτο και δεύτερο αποικισμό των 8^ο και 6^ο αιώνα π.Χ αντίστοιχα, οπότε και ο τόπος από τη μητρόπολη Χαλ-

κίδα ονομάστηκε Χαλκιδική. Η διείσδυση των αποίκων αυτών για διάφορους λόγους, αλλά και για τον ασφαλή τους ελλιμενισμό, έγινε από τη Σιθωνία.

Ακόμη, στην περιοχή «Πύργος», χίλια πεντακόσια μέτρα από τον Άγιο Νικόλαο, η πυκνότητα και η διαχρονικότητα των κεραμικών, τα κτίσματα, οι λιμενικές εγκαταστάσεις, τα οχυρωματικά έργα και το πλήθος των αρχαίων ευρημάτων μαρτυρούν την αδιάλειπτη κατοίκηση της περιοχής. Οι παραστάσεις πάνω στα θραύσματα κεραμικής δείχνουν πως πρόκειται για αγγεία εισηγμένα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Πολύ γρήγορα λοιπόν στην περιοχή ο μικρός εμπορικός σταθμός εξελίχθηκε στην ιστορική πόλη της Σίγηγου που έδωσε το όνομά της σε όλο τον κόλπο μεταξύ Σιθωνίας και Αγίου Όρους, γνωστός ως «Σιγγιτικός».

Στο Σιγγιτικό τελικά και στ' ακύριαντα ακρογιάλια της Βουρβουρούς βρήκε ασφαλές αγκυροβόλιο ο Ξέρξης, μετά την ολοσχερή καταστροφή του στόλου του στον Άθω κατά την προηγούμενη εκστρατεία του, για να ανεφοδιασθεί και να μπορέσει να προγραμματίσει εκ του ασφαλούς την παραπέρα ψηφιαλιστική του πορεία. «Ο μεν νυν ναυτικός στρατός ως απείθει υπό Ξέρξην και διεξάπλωσε την διώρυγα την εν Αθω γενομένην, διέχονσα δε ες κόλπον εν τα Άσσα τε πόλις και Πίλωρος και Σίγγος και Σάρτη οίκηνται» (Ηρόδοτον Ιστορία Ζ 122).

Η ανεύρεση νομισμάτων του Αλεξανδρού Α' και Αμύντα δείχνουν τις εμπορικές σχέσεις της Σίγηγου και με το βασίλειο της Μακεδονίας. Παρόλα αυτά καταστράφηκε από τον Φίλιππο, ακολουθώντας τη μοίρα της Ολύνθου, αφού πρώτα συνίδρυσε με άλλες μεγάλες πόλεις της Χαλκιδικής την πρωτοποριακή συμμαχία «Το κοινό των Χαλκιδέων».

Την πρωτοχριστιανική περίοδο, 4^{ος} – 5^{ος} αιώνας μ.Χ., έχουν αλλάξει θρησκευτικές πεποιθήσεις οι κάτοικοι της περιοχής, γεγονός που καταδεικνύει η παρουσία πάνω στη νησί «Διάπορος» ενός χριστιανικού ναού του Αγίου Ανδρέα για τη διακόσμηση του οποίου μετέφεραν μάρμαρα με καράβια από μακρινές αποστάσεις. Επιπρόσθετα, στο νησί Αγίος Ισίδωρος διατηρούνται σε αρκετό ύψος οι τοίχοι του ομώνυμου ναού, κτισμένου κατά τη βυζαντινή περίοδο, καθώς επίσης και στη θέση της εγκαταλειμμένης Σίγηγου, τα ερείπια του μοναστηρίου του «Άγιου Νικολάου του Χρυσοκαμάρου». Γ' αυτές τις αρχαιότητες ο κ. Ι. Παπαγγελος γράφει. «Τελειώνοντας θέλω να επισημάνω τα εξής: με εξαιρεση τα κάστρα της Τορώνης και του Αγίου Νικολάου του Χρυσοκαμάρου, τη Βασιλική του Αγίου Ανδρέα και το ναΐσκο του Αγίου Ισιδώρου, δεν εντοπίζονται αξιόλογες υπέργειες αρχαιότητες στη Σιθωνία».

Προς τα τέλη της βυζαντινής περιόδου ο «παράδεισος», θάλασσα και ακτές Αγίου Νικολάου, μετατρέπεται σε κόλα-

Η ακτογραμμή του Αγ. Νικολάου και τα νησάκια της Βουρβουρούς

ση, καθώς γίνεται λημέρι και ορμητήριο πειρατών με αποτέλεσμα τις λεηλασίες, τον εξανδραποδισμό των ντόπιων και την αναγκαστική μετεγκατάστασή τους σε εσωτερικές δασωμένες, αθέατες από τη θάλασσα περιοχές.

Γύρω στο 1600, φυγάδες Μανιάτες καταδιωγμένοι από τους Τούρκους κατακτητές, αφού βολοδέρνουν στα αφιλόξενα παράλια της βόρειας Ελλάδας τελικά προσορμίζονται στ' απάνεμα λιμάνια της ακτογραμμής Αγίου Νικολάου. Εδώ εγκαθίστανται και αφομοιώνονται με τον ντόπιο πληθυσμό, για να συνεισφέρουν θετικά στο γονιδιακό υλικό του χωριού. Το παρατσύκλι «Μανιάτες» που συχνά εκστομίζεται από κατοίκους όμορων χωριών, για να υποδηλωθεί το τραχύ, επαναστατικό και ασυμβίβαστο του χαρακτήρα, συνήθως αντιμετωπίζεται από τους Αγιονικολάτες με μια ανομολόγητη σιωπηρή έπαρση.

Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, αφού καταπολεμήθηκαν η πειρατεία και η ληστεία, ο Άγιος Νικόλαος, λόγω της προνομιακής του θέσης, γίνεται διοικητικό κέντρο της περιοχής, όπως βεβαιώνει και ο Γάλλος περιηγητής *Kouzineri* (1793) «Από τα υψώματα παρατήρησα το μεγάλο χωρίο του Αγίου Νικολάου», ή ακόμη όπως σημειώνει για τον πληθυσμό του χωριού στο ημερολόγιό του αργότερα ένας άλλος Γάλλος, ο *Karolos Avezon* (1914) «Πέμπτη 21 Μαΐου ... σε 2.30' ώρες στο μυχό του κόλπου της Βουρβουρούς. Ο Άγιος Νικόλαος βρίσκεται ψηλά από τη θάλασσα. 1453 κάτοικοι....». Υπήρχαν και άλλοι περιηγητές που στις περιγραφές τους υπερτόνισαν την προνομιακή θέση και ανοδική πορεία του χωριού και περιέγραψαν με γλαφυρό ύφος και ρομαντική διάθεση την ομορφιά του τοπίου όπως; ο Άγγλος *D. Urquhart* (1839) «Ήταν μια σύντομη διαδρομή από την Ορμύλια στον Άγιο Νικόλαο, ένα χωρίο που ενώνει τη χερσόνησο της Σιθωνίας με τον κορμό της Χαλκιδικής. Βρίσκεται στο κέντρο ενός συμπλέγματος από κάβους και κόλπους και κοιτάζει τον Τορωναίο στα δεξιά και το Σιγγιτικό στα αριστερά». Ξέχειλη σε λυρισμό είναι η περιγραφή του Αυστριακού *Adolf Struck* (1907) «Η τρίωρη διαδρομή από δω (Βουρβουρού) για τον Άγιο Νικόλαο είναι η πιο όμορφη στη Σιθωνία. Το μονοπάτι ξετυλίγεται μπροστά μας σαν φίδι ψηλά πάνω από τη θάλασσα, η οποία με αφρώδεις κυματισμούς καταβρέχει το νησί Διάπορο, τα μικρά ξερονήσια και τις ζέρες και χτυπά τις νεροφαγωμένες ακτές». Όπως και του Έλληνα *B. Χρυσανθίδη* (1869) «Το χωρίον τούτο εξ εκατόν εβδομήντα περίπου οικιών συγκείμενον κατέχει λαμπράν και εξαίρετον θέσιν, ένεκα της μαγευτικής θέας του Σιγγιτικού κόλπου...». Για την κτιριακή υποδομή και ανάπτυξη του Αγίου Νικολάου κάνουν αναφορά τόσο ο *Adolf Struck* «Ο Άγιος Νικόλαος έχει μια εκκλησία, ένα σχολείο, τρία μεγάλα πανδοχεία και κάμποσα μαγαζιά. Είναι η έδρα του τούρκικου Τελωνείου και Λιμεναρχείου για τον κόλπο του Αγίου Όρους...», όσο και ο *Nikolaos Schinias* (1887) «Το χωρίον Άγιος Νικόλαος έχει εκκλησίαν, σχολείον αρρένων, 6 παντοπωλεία, 3 χάνια και καφεία... Εν αυτή εδρεύει τελωνειακή και λιμενική αρχή, αφ' ης άπαντα τα πλοία τα προσορμίζομενα εις τους λιμένας, όρμους και τας ακτάς του κόλπου του Αγίου Όρους λαμβάνουσι τα ναυτιλιακά τους έγγραφα».

Εκείνο που προσέδιδε πολιτική, πολιτιστική και οικονομική ανάσα στον Άγιο Νικόλαο ήταν η γεωγραφική θέση απέναντι από τον Άθω. Σημαντικές προσωπικότητες και αποστολές από Θεσσαλονίκη προς Άγιο Όρος συνήθως διανυκτέρευαν στον Άγιο Νικόλαο (γι' αυτό η ανα-

φορά τριών μεγάλων πανδοχείων), για να συνεχίσουν την επομένη διά θαλάσσης ή πεζή προς Ιερισσό «Οι χερσαίοι δρόμοι ...ήταν βασικά δύο και υφίστανται και σήμερα συνδέοντας τη Θεσσαλονίκη με το Άγιο Όρος...Η πρώτη διαδρομή διασχίζει τη λοφώδη ζώνη της δυτικής Χαλκιδικής προς τα νοτιοανατολικά μέχρι τον Άγιο Μάμα και στη συνέχεια κατευθύνεται διά μέσον των ισθμών (Νικήτη, Άγιος Νικόλαος, Ιερισσός) στο Άγιο Όρος».

(*Διδακτ. Διατριβή Ηλία Α. Κολοβού σελ. 77 Θεσσαλονίκη 2000*).

Η γειτνίαση με το Άγιο Όρος, τα σίγουρα αγκυροβόλια και η ύπαρξη πλωτών μέσων είναι οι βασικοί λόγοι που χιλιάδες καταδιωγμένοι κάτοικοι στα 1821 από τα Βασιλικά, Γαλάτιστα, Πολύγυρο και αλλού βρήκαν κυριολεκτικά λιμάνια σωτηρίας απ' όπου φυγαδεύτηκαν προς Άγιο Όρος. Ήταν η πρώτη φορά που παραβιάσθηκε το «Άβατο» του Αγίου Όρους. «Οι άμαχοι της Αγίας Αναστασίας, πριν ακόμα φτάσουν οι Τούρκοι και πριν ξημερώσει η μέρα της μάχης με το Χάγα, αποφάσισαν και έφυγαν κρυφά ...Από τον Άγιο Νικόλαο με πλεονέμενα κάθε λογής έφτασαν σε νησιά τον Βορείου Αιγαίου. Έτσι σώθηκαν οι περισσότεροι».

(*Γ. Ζωγραφάκης «Ο Πολύγυρος στην Επανάσταση του 1821» σελ. 73*).

Την ίδια τύχη είχαν και οι Αγιονικολάτες που είτε πήραν το δρόμο της προσφυγιάς, είτε σφαγιάσθηκαν, είτε εξανδραποδίστηκαν από τους Τούρκους.

Στα 1854 πριν ακόμη κλείσουν οι πληγές από την επανάσταση του 1821, πριν καταλαγάσσει ο πόνος για το χαμό προσφιλών προσώπων, πριν αποκοινηθούν οι μνήμες από τις πυρπολήσεις, βαρβαρότητες και καταστροφές που πρέζεντον οι κατακτητές, ο Άγιος Νικόλαος γίνεται χώρος στρατοπέδευσης και ελλιμενισμού του στόλου του Δημητρίου Τσάμη Καρατάσου. Στον Άγιο Νικόλαο ο *D. T. Karatasis* στις 10 Απριλίου άκουσε τον «Αναστάσιμο Λόγο» κι εδώ αύξησε τις δυνάμεις του με εθελοντική κατάταξη των Αγιονικολατών και των κατοίκων των διπλανών χωριών.

Στον Όρο πλαναγίας το ατμοκίνητο γαλλικό πλοίο *Le Heron* με κυβερνήτη τον *Le Begue* βομβάρδισε για λογαριασμό των Τούρκων τον ελληνικό στολίστο και βύθισε ένα πλοιάριο φορτωμένο με μολύβι, υλικό ιδιαίτερα δυσαναπλήρωτο για τους επαναστάτες. Από τον Άγιο Νικόλαο ξεκίνησε ο *D. T. Karatasis* τις επιθέσεις του κατά των Τούρκων και μέσω Αγίου Νικολάου υποχώρησε μετά την αποτυχημένη μάχη στην Ορμύλια με κατεύθυνση το Άγιο Όρος. Κατά το διάστημα των εχθροπραξιών ο άμαχος πληθυσμός του χωριού βρήκε καταφύγιο στη νήσο Διάπορο κι' όταν οι Τούρκοι βρήκαν το χωρίο άδειο έσπασαν σε νέες ανελέητες καταστροφές και λεηλασίες. Η πολεμική σημαία του *D.T. Karatasis* είναι το μόνο που απέμεινε στο χωρίο και διαφυλάχτηκε μέχρι σήμερα για να θυμιζεί τις δύσκολες εκείνες εποχές.

Αργότερα στα 1878, περίοδος του αχαλίνωτου «Πανσλαβισμού», οι Αγιονικολάτες επαγγυρυπνούν και διασώζουν τη Βουρβουρού και τα νησιά της από την προσπάθεια ιδιοποίησής της, που επιχειρούν οι Ρώσοι. Χρησιμοποιώντας βία αλλά και διπλωματία, καταφέρουν να απομακρύνουν τους Ρώσους από τη φύσει στρατηγική θέση της Βουρβουρούς.

Ευθύς αμέσως κατά το 1903-1909 (Μακεδονικός αγώνας), ο Άγιος Νικόλαος με τους εθνικά συνειδητοποιημένους κατοίκους του, αλλά και λόγω της σημαντικής θέσης του στο βόρειο Αιγαίο, γίνεται κατά την περίοδο αυτή κέντρο εξελίξεων. «*H μαρτυρική κωμόπολις Άγιος*

Από τις εκδηλώσεις του Συλλόγου μας

Μουσικό ταξίδι στις χώρες της Μεσογείου

Η μουσική συντροφιά του Κ. Τσολοδήμου

Οι αδελφές Μαρία και Ελευθερία Συρμαλόγλου

Το ακροατήριο

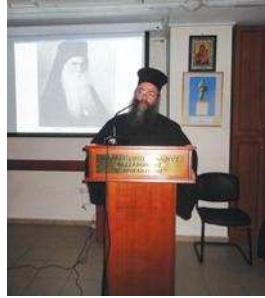
Από την παρουσίαση του βιβλίου «Ο Μητροπολίτης Σωκράτης» του Δημήτρη Κύρου

Στο πάνελ: Δημήτριος Κύρου,
Στέλιος Παπαθανασίου, Ιωάννης Μπάκης

Στέλιος Παπαθανασίου

Αρχιμ. Χρυστόστομος

Ιωάννης Μπάκης

Από την εκδρομή στην Καβάλα, Νέα Πέργαμο, Φιλίππους

Νέα Πέργαμος. Ι. Ν. Αγίου Γρηγορίου

Στο αρχαίο θέατρο των Φιλίππων

Στο βαπτιστήριο της Λυδίας

Από το μνησόσυνο (βλ. σελ.38)

Τσικνοπέμπτη στην Εστία

Περιήγηση στην πόλη, Άγ.Δημήτριος

ΑΠΟ ΤΗΝ 3^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΧΟΡΩΔΙΩΝ ΤΗΣ

Η χορωδία του Παγχαλκιδικού Συλλόγου

Η χορωδία των Βασιλικών

Η χορωδία των Ν. Φλογητών - Ν. Τενέδου

Η χορωδία της Κρήνης

ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 31-03-2012. Η ΧΟΡΩΔΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΓΓΙΤΣΙΟΥ

Το ακροατήριο

Η παρουσιάστρια των χορωδιών
Έφορος κ. Ζηνοβία Πάχτα

Ο συντονιστής Γ. Γραμματέας
του Συλλόγου κ. Ι. Κοτσάνης

Το τμήμα χειροποίητου κοσμήματος

Στιγμιότυπα από τη διδασκαλία

Στιγμιότυπα από την ομαδική έκθεση (16-05-2012)

Νικόλαος λόγω της επικαίρου τοποθεσίας εχρησιμοποιούται ως ορμητήριο των ανταρτικών σωμάτων και κέντρο μεταφοράς και οπλισμού...».

(Α.Κ. Ανεστόπουλος «Μακεδονικός Αγών 1903-1908» σελ. 397).

Η αποβατική διευκόλυνση, λόγω διαμόρφωσης της ακτογραμμής σε συνδυασμό με την ενεργή συνεισφορά των κατοίκων, είχε σαν αποτέλεσμα τη μόνη και συμμετοχή πολλών κατοίκων στο Μακεδονικό Αγώνα.

Αξιομνημόνευτη είναι η προσπάθεια των Αγιονικολάτων να φυγαδεύουν προς τη Μέση Ανατολή από τις ακτές του Μπανταρά και του Κρυφτού κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής μεγάλο αριθμό (τουλάχιστον 4500) συμμάχων Άγγλων, Κυπρίων, Αντραλών και Νεοζηλανδών. Συγκινητική είναι η ευχαριστήριος επιστολή του τότε

πρωθυπουργού Νέας Ζηλανδίας και του διοικητή του εκστρατευτικού σώματος προς την κοινότητα Αγίου Νικολάου, στην οποία μεταξύ άλλων αναφέρει «...Γνωρίζομεν ότι ενεδύσατε και εθρέψατε τους άνδρας μας, όταν εσείς οι ίδιοι εστερείσθε και τούτο πράττοντες υπεφέρατε και εκινδυνεύσατε. Δι' όλα αυτά σας είμαστε ευγνώμονες...».

Σήμερα ο ανυποψίαστος επισκέπτης, που χαλαρώνει σε κάποιο από τα μεσογειακά φιόρδ της ακτογραμμής Αγίου Νικολάου, μαζί με το γάργαρο γέλιο που αναβλύζει από το στόμα ανέμελων σειρήνων του καλοκαιριού, ίσως διαβάζοντας αυτές τις γραμμές να μπορέσει να αφογκραστεί τους βόγγους και τις οιμωγές των προγνών μας, που κακοποιήθηκαν και κακόπαθαν πράττοντες πάντα ενσυνείδητα αυτό, «εφ' ω ετάχθησαν».

* * *

ΜΝΗΜΗ 29ΗΣ ΜΑΪΟΥ 1453 Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΣΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ

ΘΑΝΑΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Στις 29 Μαΐου του 1453, ο Ελληνισμός δονήθηκε απ' άκρη σ' άκρη από το θλιβερό άγγελμα: «Εάλω η Πόλις». Ήταν, όπως θα την χαρακτηρίσουν οι μεταγενέστεροι, «η ακροτελεύτια» λέξη του Βυζαντινού δράματος, το εθνικό «τετέλεσται», όπως αυτό προδιαγράφοταν απ' τον φιλόσοφο και λόγιο Ιωάννη Αργυρόπουλο στα 1448 μέσα από δέκα λέξεις: «νύν μεν πάντα πέπτωκε τα των Ελλήνων σεμνά, ελπίς δε εξέπτη...».

Ταυτισμένη με την έννοια του Γένους η Πόλη και η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία της Αγιά-Σοφιάς, έριξαν, σαν μαθεύτηκε η απώλειά τους, στη μαύρη απελπισία τις καρδιές των Ελλήνων που θρήνησαν και πένθησαν την εθνική αυτή συμφορά με μια καθολικότητα μοναδική στην εθνική μας ιστορία.

Και βέβαια, ο βαρύς θρήνος για την απώλεια αυτή των ιερών και των οσίων του Γένους δεν ήταν δυνατό να μη μετουσιωθεί απ' τον ποιητή λαό μας σε τραγούδι. Ένα τραγούδι, όπου τα πολλά στοιχεία της παράδοσης και τα πολύ λιγότερα της ιστορίας συνυφαίνονται και δύνονται με λιτό και τραγικό ύφος κι' όπου ο πόνος του λαού μας ξεχύνεται σπαρακτικός, για να μετριαστεί αωστόσο στο τέλος με το κουράγιο που ο ίδιος αντλεί απ' τη θεοκεντρική πίστη κι' ελπίδα πως, όπως ήταν θέλημα Θεού η Πόλη κι η Αγιά-Σοφιά να τουρκέψουν, έτσι με την ίδια θεϊκή βούληση «πάλι με χρόνια με καιρούς πάλι δικά μας θα 'ναι».

Μέσα απ' αυτή τη διαλεκτική ο πόνος, αντί για διαλυτικό στοιχείο, γονιμοποιεί την ελπίδα, γίνεται αποκούμπι κι' έξαρση, μεταβάλλεται σε παράγοντα εθνικής συνοχής, εγκαρτέρησης κι' εγρήγορσης.

Βασική πηγή έμπνευσης του δημοτικού τραγουδιού που διεκτραγωδεί την απώλεια της Πόλης και της Αγιά-Σοφιάς, οι πλούσιες παραδόσεις που γεννήθηκαν σχεδόν ευθύς μετά την Άλωση.

Σύμφωνα με την κυρίαρχη, σχετικά, παράδοση η τελευταία λειτουργία της Αγιά-Σοφιάς δεν τελείωσε αλλά διακόπηκε «Θεία βουλήσει» την ώρα του Χερουβικού Υμνου. Αυτή, λοιπόν, τη στιγμή διάλεξε και η λαϊκή μας

μούσα για να πλέξει γύρω της τον καμβά του έμμετρου χρονικού της, να συναρτήσει τις τύχες των ιερών κειμηλίων της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας με τις τύχες του Έθνους και να θρηνήσει τη μεγάλη συμφορά. Και να πως διεκτραγωδεί αυτή την κορυφαία για τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία, ώρα, ένα απ' τα πρώτα μετά την Άλωση συνθέματα της δημοτικής μας μούσας, θησαυρισμένο απ' τον Φοριέλ στα 1825:

«Πήραν την Πόλιν, πήραν την!
πήραν τη Σαλονίκη!

Πήραν και την Αγιά-Σοφιά, το
μέγα μοναστήρι,
που είχε τριακόσια σήμαντρα κι
εξήντα δυο καμπάνες

κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε

παπάς και διάκος.

Σιμά να βγονταν τα άγια κι ο βασιλιάς
του κόσμου,

φωνή τους ήρθ' εξ ουρανού,

αγγέλων απ' το στόμα

-«Αφήτ' αυτήν την ψαλμουδιά, να
χαμηλώσουν τ' άγια,
και στείλτε λόγο στη Φραγκιά, να
έρθουν να τα πιάσουν,
να πάρουν τον χρυσό σταυρό, και τ'
άγιο ευαγγέλιο,

και την άγιαν τράπεζα, να μην την

αμολύνουν».

Σαν τ' άκουσεν η Δέσποινα,

δακρύζουν οι εικόνες.

-«Σώπα, κυρία Δέσποινα, μην
κλαίεις, μην δακρύζεις
πάλε με χρόνους με καιρούς, πάλε
δικά σου είναι».

Είναι φανερό πως τον άγνωστο ποιητή δεν τον απασχολούν εδώ τα, έτσι κι' αλλιώς, πασίγνωστα ιστορικά γεγονότα, που διαδραματίστηκαν κατά τις τραγικές εκεί-

νες ώρες της Άλωσης. Πρόθεσή του είναι να αφθεί πάνω από τα οποιαδήποτε περιστατικά και ν' αποτυπώσει και να παρουσιάσει στους συμπατριώτες του ανάγλυφη την κορυφαία μόνο στιγμή της μεγάλης και μοιραίας εθνικής συμφοράς, που την εμφανίζει ως Θείο Θέλημα κι' ευθύς αμέσως να δώσει ελπιδοφόρο το μήνυμά του για την μελλοντική ανάκτηση των απολεσθέντων.

Πιο γνωστή ομώς, πανελλήνια διαδομένη, και πιο πλαστική και άρτια είναι η παραλλαγή του ίδιου τραγουδιού που, διαφοροποιημένη κυρίως στην αρχή της, ακούγεται και στο Πήλιο. Μια παραλλαγή όπου ακούμε στην αρχή τον μεγαλειώδη αντίλαλο απ' τις εκατοντάδες τα σήμαντρα και τις καμπάνες της Μεγάλης Εκκλησίας της Ορθοδοξίας, σαν ένα θρηνητικό προάγγελο για την επικείμενη συμφορά. Από τις πιο ρωμαλέες στιχουργικές συνθέσεις της ανώνυμης λαϊκής μας μούσας αυτή η ποιητική δημιουργία έχει το παρακάτω «πολυσήμαντο» κυριολεκτικά και μεταφορικά, περιεχόμενο:

Σημαίνει ο Θεός, σημαίνει η γης,
σημαίνουν τα επουράνια,
σημαίνει κι η Αγια-Σοφιά, το
μέγα μοναστήρι,
με τετρακόσια σήμαντρα κι εξήντα
δυο καμπάνες.
Κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε
παπάς και διάκος.
Ψάλλει ζερβά ο βασιλιάς, δεξιά ο
πατριάρχης
κι απ' την πολλή την ψαλμουδιά
εσειόντανε οι κολόνες.
Να μπούνε στο χερουβικό και να
βγει ο βασιλέας
φωνή τους ήρθ' εξ ουρανού, κι απ'
αρχαγγέλου στόμα.
-«Πάψετε το χερουβικό κι ας
χαμηλώσουν τ' ἄγια,
παπάδες πάρτε τα ιερά κι εσείς
κεριά σβηστείτε,
γιατί 'ναι θέλημα Θεού η Πόλη να
τουρκέψει.
Μόν' στείλτε λόγο στη Φραγκιά, να
ρθουν τρία καράβια
τόνα να πάρει το σταυρό και τ' άλλο
το βαγγέλιο,
το τρίτο το καλύτερο την ἄγια
τράπεζά μας,
μη μας την πάρουν τα σκυλιά και
μας τη μαγαρίσουν».
Η Δέσποινα ταράχτηκε, κ'
εδάκρυσαν οι εικόνες.
«Σώπασε, κυρά Δέσποινα, και μη
πολυδακρύζεις,
πάλι με χρόνια, με καιρούς, πάλι
δικά μας είναι».

Γνωστό επίσης είναι και το δημοτικό (στις πολλές κι' αυτό παραλλαγές του) που αναπλάθει ποιητικά την επίσης γνωστή λαϊκή παράδοση για τα τηγανισμένα ψάρια, που ζωντανεψαν, για να επικυρωθεί το Θείο Θέλημα πως «η πόλη θα τουρκέψει». Η παραλλαγή που σας μεταφέρω εδώ είναι από τη συλλογή του Ζαμπέλιου:

«Καλόγρια μαγείρευε ψαράκια στο
τηγάνι

και μια φωνή, ψιλή φωνή,
απάνωθέν της λέει:

«-Πάψε, γριά, το μαγερειό κι η
Πόλη θα τουρκέψει».

«-Όταν τα ψάρια πεταχτούν και
βγουν και ζωντανέψουν
τότες κι ο Τούρκος θε να μπει κι η
Πόλη θα τουρκέψει».

Τα ψάρια πεταχτήκανε, τα ψάρια
ζωντανέψαν.

κι ο Αμηράς εισέβηκεν απός του
καβαλάρης».

Αλλά και για το πώς έφτασε το μαύρο μαντάτο για την άλωση της Πόλης και διαδόθηκε στον εκτός της Βασιλεύουσας Ελληνισμό υπάρχει ποιητικό σύνθεμα του λαού μας. Στο δημοτικό αυτό ένα καράβι που ξέφυγε απ' τον αποκλεισμένο Βόσπορο, κατεβαίνει στο Αιγαίο κομίζοντας μαύρο κι' άραχνο το μήνυμα της μεγάλης εθνικής συμφοράς. Μήνυμα που το πρωτοαποκαλύπτει σ' ένα κάτεργο «στα μέρη της Τενέδου». Να λοιπόν, πως περιγράφει τη συνάντηση και τον διάλογο των δύο καραβιών ο ποιητάρης λαός μας, μέσα απ' την παραλλαγή που διέσωσε ο Legrand:

«Καράβιν εκατέβαινεν στα μέρη
της Τενέδου

και κάτεργο το υπάντησε, στέκει κι
αναρωτά το:

«-Καράβιν πόθεν έρχεσαι και
πόθεν κατεβαίνεις;

«-Έρχομαι εκ τ' ανάθεμα κ' εκ το
βαρύν το σκότος,
εκ την αστραποχάλαζαν, εκ την
ανεμοζάλην
απέ την Πόλιν έρχομαι την
αστραποκαμένην.

Εγώ γομάριν (=φορτίο) δε βαστώ,
αμμέ μαντάτα φέρνω,
κακά διά τους Χριστιανούς, πικρά
και θολωμένα».

Το ίδιο, ομώς, «πικρά και θολωμένα» ήταν τα μαντάτα και για τον Ελληνισμό του Πόντου, που ζούσε τότε αδούλωτος κάτω απ' την εξουσία του Αυτοκράτορα της Τραπεζούντας Δαβίδ του Κομνηνού. Μαντάτα που εδώ τα φέρνει ένα πουλί (συνηθισμένος άγγελος κακών ειδήσεων στο δημοτικό μας τραγούδι), που ωστόσο δεν μιλάει, όπως συνήθως συμβαίνει στα τραγούδια του λαού μας «μ' ανθρώπινη λαλίτσα» αλλά φέρνει το κακό χαμπάρι γραμμένο σ' ένα χαρτί. Το δυσάρεστο μήνυμα το αποκρυπτογραφεί ένα παιδί που, αμέσως μετά, ξεσπάει σε γοερό θρήνο:

«Αϊλί εμάς και βάι εμάς, πάρθεν η Ρωμανία!». Ωστόσο κι' εδώ ο άγνωστος ποιητής θα αντλήσει αμέσως πίστη, ελπίδα κι' εγκαρπέρηση από τα βάθη της ακατάβλητης εθνικής ψυχής του και στον Αϊ - Γιάννη το Χρυσόστομο, που παίρνει εδώ τη θέση της Παναγιάς της Δέσποινας και κλαίει και «δερνοκοπάται» συνειδητοποιώντας ότι «Η Ρωμανία πέρασεν, η Ρωμανία πάρθεν» θ' απευθύνει παρήγορο το μήνυμά του: «Η Ρωμανία, κι αν πέρασεν, ανθεί

και φέρει κι' άλλο». Που σημαίνει πως κι αν η Ελληνική αυτοκρατορία έπεσε, πάλι θα τα καταφέρει ν' ανθίσει και να δώσει στο μέλλον καρπούς...

Αλλά και η Ποντιακή μούσα έχει πολλά να μας πει για την άλωση της Βασιλεύουσας. Κι' ανάμεσα σ' αυτά δε διστάζει να επιτρίψει την ευθύνη για το πάρσιμο της Πόλης στον Γενουάτη μισθοφόρο κι' αρχηγό της φρουράς των υπερασπιστών του Ιωάννη Ιουστινιάνη και την περίφημη δωδεκάδα των συμβούλων του Παλαιολόγου, τους οποίους επίσης καταγγέλλει ο άγνωστος ποιητής ότι «εδώκαν τα κλειδία» της Πόλης. Που σημαίνει ότι κάπου η ίδια η Ποντιακή μούσα δεν θεωρεί ότι ήταν «θέλημα Θεού η πόλη να τουρκέψει» αλλά πως αυτό ήταν προϊόν ανθρώπινης αβελτηρίας και αδυναμίας. Αλλά να κι' αυτοί οι Ποντιακοί στίχοι που συνιστούν ένα αμείλικτο κατηγορώ κατά του Ιουστινιάνη και της παρέας του:

«Την Πόλιν όνταν όριζεν ο Έλλεν
Κωνσταντίνος,
είχεν πορτάρους δίπλοκους,
αφέντους φοβίτσιάρους,
είχεν αφέντην σερασκέρ' τον μέγαν
Ιωάννην.
Εκείνος είχεν σύνοδον Ρωμαίους
δωδεκάραν.
Εκείνος είχεν μεχκεμέν (δηλ. κριτές)
Ρωμαίους αφεντάδες.
Εκείν' κι εκρίναν (δηλαδή δεν
έκριναν) δικαια, εδώκαν τα
κλειδιά...».

Εννιά χρόνια αργότερα απ' την Άλωση της Πόλης, ο αυτοκράτορας των Ποντίων συνθηκολογούσε με τον Μωάμεθ και παρέδιδε την αυτοκρατορία της Τραπεζούντας στον ίδιο τον Πορθητή της Βασιλεύουσας. Η προδοσία του Ιουστινιάνη επαναλαμβανόταν για τραγική ειρωνεία στην ίδια την πατρίδα του άγνωστου ποιητή, με αντίήρωα τον αυτοκράτορά του Δαυίδ Κομνηνό, που δεν παραδειγματίστηκε απ' την ηρωική στάση και θυσία του Κων/νου Παλαιολόγου κι' ελαφρά την καρδιά «εδώκεν τα κλειδιά» της Τραπεζούντας.

Σε ανθρώπινα, όμως, λάθη και παραλείψεις αποδίδει την Άλωση της Πόλης κι' ένας άγνωστος Βυζαντινός ποιητής, που θρηνεί τον χαλασμό της στην εγκαταλειψή της από τους «Ρηγάδες και τους αυθέντας της (χριστιανικής) Φραγκιάς» αλλά και στην διχαστική κατάσταση των Βυζαντινών (Ενωτικοί - Ανθενωτικοί), κληρικών και λαϊκών, ανθρώπων του πνεύματος, των γραμμάτων και της Τέχνης. Και να το σχετικό απόσπασμα:

«Λοιπόν μη ονειδίζετε τον
Βασιλέα, αυθέντες,
διότι όλον το πταίσιμον ήταν εις
τους ρηγάδες
και εις τους αυθέντας της Φραγκιάς
οπούσαν να βοηθήσουν
την πόλιν την θεόκτιστον να την
αποκρατήσουν
αμ' όλοι να βοηθήσουσι, να την
αποκερδίσουν,
διότι ήτον σπίτια ολονών, Ρωμαίων
και Λατίνων,
και δόξα των Πατριαρχών και των
μητροπολίτων,
του Πρωτοκλήτου το σκαμνίν,
Ανδρέου Αποστόλου

και θρόνοι οικουμενικοί. Ουαί σοι
πάλιν Πόλις.

Πού 'ναι τα μοναστήρια σου, πού
'ναι οι καλογήροι,
παπάδες, ψάλτες, ιερείς και
κοσμικοί ομού τε;
Και φιλόσοφοι, ρήτορες της
επτασύρου τέχνης;...».

Η θρηνωδία αυτή του άγνωστου στιχοπλόκου δεν περιορίζεται στην αναζήτηση ευθυνών, στην περιγραφή της τραγωδίας και στον συνακόλουθο ανθρώπινο πόνο και θρήνο. Η ίδια εκτείνεται και πέρα απ' τα γήινα και φτάνει ως τα ουράνια σώματα τα οποία καλεί ο στιχουργός να συμμετάσχουν στο πένθος για την Άλωση της Πόλης (κατ' άλλους «Παράδοση της Πόλης») παραβιάζοντας ακόμα και την παγκόσμια τάξη. Παραθέτω την σχετική αποστροφή:

«Πλανήται, μη ανατείλετε τον
κόσμον να φωτείτε,
στης Πόλης τα περίγυρα μη
λάμψετε, μη σταθείτε,
μη ματωθούν οι ακτίνες σας στο αίμα
των Ρωμαίων.
Ήλιε, πλανήτα τ' ουρανού, ποσώς
μην ανατείλει,
στης Πόλης τα θεμέλια πρόσεχε να
μην κλίνεις,
μη ματωθούν οι ακτίνες σου στο αίμα
των Λατίνων,
των Γενοβέζων συν αυτοίς και των
Φραγκών των άλλων.
Ω Ζευ, πλανήτα τ' ουρανού, βλέπε,
μη ανατείλεις
εκεί στον Άγιον Ρωμανόν, στο
τείχωμα της Πόλης,
μη ματωθούν οι ακτίνες σου στο αίμα
των παρθένων.

Άρης επερνοδιάβαινε την Τρίτη
βυουρκωμένος
από τον Άγιον Ρωμανόν όλως
αιματωμένος,
στο αίμα των χριστιανών
αιματοκυλισμένος.
Η Αφροδίτη έστεκε στα δάκρυα
γειμισμένη,

να κλαίει νέους εύμορφους, κοράσια
ωραιωμένα.

Και η Σελήνη από μακρά στέκει κι

ουδέ σιμώνει

και βλέπει και θαυμάζεται και

τρέμει από τον φόβον.

Και τα στοιχεία τ' ουρανού κλαίουν, θρηνούν την Πόλιν...».

29 Μαΐου 1453. Μνήμη μέρας αποφράδας ιερή. Ο χαλασμός της Πόλης φέρνει κάθε χρόνο τέτοια μέρα τη συναθηματική ταραχή στις καρδιές των νεοελλήνων. Ωστόσο η Επτάλοφη δεν έπεσε ποτέ στις καρδιές μας. Όπως (πέρα από κάθε σοβινιστική έξαρση) δεν σβήνει ποτέ και η ενδόμυχη ελπίδα που συντηρεί η δημοτική μας μούσα, πως «πάλι με χρόνους με καιρούς πάλι δικά μας θά' ναι...».-

Η ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΒΑΤΟΣ

Όλες οι στατιστικές βεβαιώνουν ότι στις αναπτυγμένες κοινωνίες η αύξηση του μέσου προσδόκιμου χρόνου ζωής έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο.

Τον 19ο αιώνα ήταν τα 47 ο μέσος όρος.

Σήμερα, βρίσκεται πάνω από τα 75. Ο όρος Τρίτη ηλικία ήταν αρχικά ένας οικονομικός όρος. Η πρώτη ηλικία αναφερόταν στην μαθητεία. Η δεύτερη στην παραγωγική δραστηριότητα και η Τρίτη στην επαγγελματική απόσυρση και εξάρτηση από το περιβάλλον.

Σήμερα, γίνεται λόγος και για τέταρτη ηλικία, μετά τα 85 με μεγαλύτερη ακόμη εξάρτηση. Με ανάλογο τρόπο είχαν ξεχωρίσει κατά τον 19ο αιώνα την εφηβική ηλικία από την ενήλικη ζωή.

Στις σύγχρονες κοινωνίες οι άνθρωποι προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα καλύτερο μέλλον. Η Τρίτη ηλικία έπαψε να είναι πρότυπο που έπρεπε να ακολουθήσουν οι νεότερες γενιές. Οι νέες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες δεν αποδέχονται πια την εικόνα του χρήσιμου στην οικογένεια και την κοινωνία «γεροντάκου». Όλοι άρχισαν να βλέπουν το μη παραγωγικό γηρασμένο άτομο. Ήδη, γίνεται λόγος για γηρασμένη κοινωνία. Άλλα πρώτα ας προσδιορίσουμε το πότε αρχίζει το γήρας. Από τον καιρό του Ιπποκράτη ακόμη και μέχρι σήμερα ορίζεται ότι το γήρας αρχίζει γύρω στα 60. Τα έργα όμως ονομαστών σοφών- από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα- και ποιητών, που δημιουργήθηκαν σε μεγάλη ηλικία, αποδεικνύουν ότι γερασμένο σώμα δεν σημαίνει κατ' ανάγκην και γερασμένο εγκέφαλο.

Δεν είναι υπερβολή να πούμε πως σήμερα το γήρας αρχίζει μετά τα 70 και φυσικά δε μας ξαφνίάζουν οι συζητήσεις για τις δυνατότητες του ανθρώπου να ζει και μέχρι τα 120 χρόνια στη συνέχεια των καιρών. Από παλιά βέβαια ο άνθρωπος ήθελε να νικήσει το χρόνο και το θάνατο. Φαίνεται πως στην εποχή μας η παράταση της ζωής είναι κάτι το εφικτό. Κοινός πόθος και επιθυμία είναι η μακροζωία, η παρατεταμένη νεότητα. Ασυμβίβαστοι καθώς είμαστε με την ιδέα της φθοράς και της ανυπαρξίας, ενδόμυχα ονειρευόμαστε την αθανασία. Ο άνθρωπος, αγωνιζόμενος ενάντια στο χρόνο, έχει επικαλεστεί Θεούς και δαίμονες, κατέψυγε σε κάθε είδους αλημείες και θεραπείες. Αναζητήστε μεταφυσικά την αθανασία και αγωνίζεται με κάθε τρόπο για να ξανανιώσει. Με τη βοήθεια της επιστήμης και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, ο μέσος όρος ζωής έχει διπλασιαστεί σχεδόν μετά

τον Α' παγκόσμιο πόλεμο (75-80 χρόνια), ενώ προβλέπεται η ανοδική αυτή πορεία να συνεχιστεί. Δεν μας αρκεί όμως να ζούμε μόνον πιο πολύ. Θέλουμε να φαινόμαστε και να παραμένουμε υγιείς. Πως μπορούμε όμως να επιβραδύνουμε τη γήρανση του οργανισμού μας;

Η γιατρός - γεροντολόγος Μάγδα Βλάχου- Οικονόμου μας πληροφορεί: Το να ζει κανείς είναι τέχνη, είναι επιστήμη.

Σήμερα όλο και περισσότεροι άνθρωποι αναπροσαρμόζουν τις συνήθειες της ζωής τους. Δεν χωράει αμφιβολία πως η καλή υγεία, η μακρύτερη και καλύτερη ζωή, το γέρασμα χωρίς πόνους και αναπηρίες καθορίζονται και επηρεάζονται από την κληρονομική ετικέτα, από την διατροφή, την άσκηση του σώματος, το περιβάλλον, το επάγγελμα, τις συνήθειες και από έναν ενεργητικό τρόπο ζωής. Κατακτώνται όμως από τη στιγμή που αποφασίζουμε την αναβάθμιση της προσωπικότητας μας. Από τη στιγμή που ο καθένας θα δώσει αξία στη ζωή του. Μέρα με τη μέρα μπορούμε, με βάση σαφή και οριστικό τρόπο να βγάλουμε από το πρόγραμμα ζωής που ακλουθούσαμε μέχρι τώρα, όλες τις επιζήμιες σκέψεις, που καταστρέφουν την υγεία, και να δώσουμε

θέση στην αυτοπεποίθηση, στη θετικότερη σκέψη στην ευτυχέστερη προσδοκία. Το φάρμακο της ευγηρίας και της μακροζωίας είναι μια ζωή χωρίς υπερβολές, ως να πρευόμαστε με λιγότερα βάσανα.

Βέβαια, όταν ο ηλικιωμένος με τη σύνταξη πείνας χάνει την εξουσία και την συνεργασία με τους άλλους, πιθανώς να χάσει και την υγεία του.

Θεωρεί ότι με τη σύνταξη έχει περιθωριοποιηθεί και από την κοινωνία, Τα γηρατειά δεν έρχονται, όταν ασπρίζουν τα μαλλιά, αλλά όταν μαυρίζει η καρδιά! Εδώ οι νεότεροι έχουν χρέος να συμπαρίστανται υλικά και ηθικά και να φροντίζουν τους απόμαχους, όχι της ζωής, αλλά της δουλείας.

Οι νέοι πρέπει να σκεφτούν ότι στη θέση των γονιών θα φτάσουν κι αυτοί κάποτε. Πρέπει να φανταστούν τον εαυτό τους «γέρο» για να μπορούν και έπειτα να ενδιαφέρθονται πραγματικά γι' αυτούς. Π' αυτό πρέπει, με κάθε τρόπο να τους κάνουν να μην αισθάνονται περιθωριοποιημένοι. Τα τελευταία χρόνια βέβαια αυξήθηκε το ενδιαφέρον της κοινωνίας για τα γηρατειά κι έτσι σήμερα ρωτάμε όχι μόνον τι είναι γηρατειά, αλλά και τι είναι δυνατόν να καταφέρει κανείς μ' αυτά, χάρη σ' αυτά χάρη στη δημιουργικότητά τους. Ο λόγος βέβαια είναι για ένα

ενεργό, δραστήριο γήρας, για ένα γήρας επιτυχημένο.

Το ποσοστό της Τρίτης ηλικίας στη χώρα μας ξεπερνά το 21% του πληθυσμού. Οι άνθρωποι αυτοί είναι ζωντανοί. Αν αφαιρέσουμε ένα 10-12% που πάσχουν από αρρώστιες, οι άλλοι υποφέρουν από μοναξιά και παραμερισμό. Το φάρμακο είναι: η ψυχαγωγία, οι εκδρομές, η συμμετοχή σε πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις, καθώς και συμμετοχή στα κοινά. Αυτά μαζί με άλλα θα δώσουν ζωή στη ζωή τους. Επίσης οι ηλικιωμένοι θέλουν και πρέπει να ζουν με αξιοπρέπεια και ασφάλεια. Να αντιμετωπίζονται ισότιμα, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, καταγωγής, ικανότητας, κοινωνικής θέσης και χωρίς γνώμονα την οικονομική τους κατάσταση.

Έχουν πολλά να πουν, αν τους δώσουμε την ευκαιρία, για την παλιά εκείνη ωραία εποχή τους! Πολλά για τις γιορτές και τα πανηγύρια, για τις δουλειές κάθε εποχής, τα αθάνατα παραδοσιακά μας τραγούδια, τις χαρές κάθε εποχής. Την αγάπη και τη φιλία καθώς και την ξεχασμένη φιλοξενία που πρόσφεραν οι άνθρωποι κάποτε!

Μ' αυτά ίσως ξαναβρούμε τη ζωή που χάθηκε, τον άνθρωπο με τις χαμένες αξίες. Γ' αυτό οι ηλικιωμένοι θέλουν και πρέπει να ζουν μέσα στην οικογένεια.

Τέλος, πρέπει να ξέρουμε όλοι την πικρή αλήθεια: Ότι κάθε τι που γεννιέται διανύει την καμπή της ζωής, φθίνει και πεθαίνει. Η επιστήμη βέβαια παρατείνει τη ζωή, αλλά ποτέ δεν θα νικήσει τον θάνατο. Εποιητικά, παρ' όλες τις προσπάθειες που γίνονται, είναι βέβαιο ότι γερνάμε. Να πιστεύουμε όμως ότι ο γερός ποτέ δεν είναι γέρος. Για να αργήσουμε να γεράσουμε πρέπει να αποφεύγουμε τις καταχρήσεις και τις υπερβολές. Να είμαστε έτοιμοι να αντιμετωπίζουμε κάθε δυσκολία.

Το κυριότερο να έχουμε κατά νουν ότι δεν είμαστε αιώνιοι. Προσοχή όμως, αν πέσει το ηθικό μας, τελειώνει η ζωή μας. Γ' αυτό λέμε «μην το βάζεις κάτω». Να μην μένουμε μόνοι ποτέ: Να βρίσκουμε συντροφιά της ηλικίας μας για να περνούμε ευχάριστα τις ώρες μας. Οι νέοι ας αναγνωρίζουν κάποιες αξίες των ηλικιωμένων, γιατί χωρίς τους γέρους οι νέοι είναι δέντρα χωρίς ρίζες.

Ο ΓΕΡΟΣ

Στου γηροκομείου την αυλή πάνω ο' ένα παγκάκι, κάθεται ολομόναχο θλιψμένο γεροντάκι.
Σκέπτεται όσα έκανε όλα αυτά τα χρόνια,
και νιώθει πως κατάντησε σ' αυτήν την καταφρόνια.
Ευτυχισμένοι ζούσαν αυτοί και η φαμίλια του,
η όμορφη γυναίκα του και τα τρία τα παιδιά του.
Αυτός και η γυναίκα του δεν χόρταιναν δουλειά,
θέλανε τα παιδάκια τους να ζήσουνε καλά
Γι αυτό και τα εμόρφωσαν από το υστέρημά τους,
καμάρωναν που γίνονταν σπουδαία τα παιδιά τους.
Κάνε κουράγιο Αγγελική ως που να μεγαλώσουν,
είναι απ' τα καλά παιδιά θα μας το ανταποδώσουν.
Τα δυο παιδιά σπουδάσανε εις την Αμερική,
κάνανε οικογένεια και μείνανε εκεί.
Από την στεναχώρια τους πριν κλείσει ένας χρόνος,
πέθανε η Αγγελική, έμεινε ο γέρος μόνος.
Ζήτησε με τα αγόρια του να πάει ο καημένος,
θυμάται τι του γράψανε, είναι φαρμακωμένος...
Πατέρα πολλά μας έκανες και σε ευχαριστούμε,
μα είναι δύσκολο εδώ με γέροντες να ζούμε.
Και ο γέρος τους απάντησε, νά 'χετε την ευχή μου!
εγώ θα εύρω μια γωνιά στο άλλο το παιδί μου.
Μα όταν το ανάφερε στην κόρη του μια μέρα,
εκείνη του απάντησε, δεν γίνεται πατέρα!
Σπίτι μεγάλο έχουμε η κόρη καμαρώνει,
μα όσα μέτρα μείνανε τα κάναμε σαλόνι.
Πόσο ο γέρος λαχταρά να 'ταν με τα παιδιά του,
να είχε τα εγγόνια του πάνω στα γόνατα του!
Αυτή η σκέψη η γλυκιά το γέρο αποκοιμίζει,
του γηροκομείου η ερημιά μόνο τον τριγυρίζει.
Ο Γέρος εκοιμήθηκε με πρόσωπο θλιψμένο,
την άλλη μέρα το πρωί τον βρήκαν πεθαμένο.
Εις μνήμην του Παπανικόλα

* * *

ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΣΤΟΝ ΕΠΙΓΕΙΟ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ, ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΜΑΣ

ΜΑΡΙΑ ΜΠΟΥΛΑΚΗ - ΛΥΤΙΗΡΙΔΗ

Γνώρισες τη Χαλκιδική; Τότε μπορείς να πεις πως γνώρισες την ομορφιά. Αν δεν την γνώρισες, έλα και μείνε κανένα βράδυ, σ' όποιον τόπο νομίζεις. Εγώ, σε προσκαλώ να έρθεις εδώ στη μικρή ιστορική πρωτεύουσα της, τον Πολύγυρο. Ν' ανεβούμε μαζί στην κορυφή του «Τσουκαλά» και να ρίξουμε μια ματιά γύρω μας.

Θα είναι πρωί - πρωί, θα περπατήσουμε ευχάριστα. Μην μου προτείνεις το αυτοκίνητο, δεν το μπορώ αυτό

το καθημερινό εξάρτημα της ζωής μας. Σήμερα θα υποδηθούμε «Τα τσαρούχια» και θα περπατήσουμε στην ομορφιά, αντάμα με τη φύση, ανάμεσα στα χιλιάδες μικροβότανα και λουλούδια.

Θα ξετυλιχθούμε απ' το μανδύα της εξέλιξης και της ανάπτυξης. Θα ξεσφίξουμε το λαιμοδέτη τού πρέπει και θ' ανεβούμε ψηλά στην κορφή. Από εδώ, θα δώσουμε το χέρι μας στον βασιλιά Ήλιο να τον βοηθήσουμε να σηκωθεί και να ξυπνήσει το βασίλειό του. Μέλισσες, πεταλού-

δες, πουλιά, δροσοσταλίδες. Να βάψει τον ουρανό με τις μπογιές του κι εμείς να του πούμε «Καλημέρα Ήλιε, καλημέρα». Βγες πάνω από την κορυφή του Άθω και φώτισε τη χαιδεμένη κόρη σου, που άπλωσε την τρυφερή παλάμη της μέσα στη θάλασσα και περιμένει να τη ζεστάνεις με το λιωτό χρυσάφι σου κι εκείνη να το μοιράσει με τη σειρά της σ' όλους τους φίλους της που προτίμησαν να ξαπλωθούν στην αγκαλιά της.

Βρισκόμαστε ψηλά. Γύρω μας, όσο φθάνει το μάτι μας, το πράσινο απλωνται σ' όλες τις αποχρώσεις του. Στο βάθος αχνό μαβί, αραιωμένο ουρανό, που γίνεται μπλε και δεν ξεχωρίζει αν είναι ουρανός ή θάλασσα. Και μια κίτρινη θάλασσα, που σχηματίζεται από τα μεστά, έτοιμα για θερισμό στάχνα, του κάμπου της Καλαμαριάς.

Αυγά άσπρα, απλωμένα στο πράσινο, τα «Ζερβοχώρια». Ένας πελεκάνος πετάει ψηλά, φάίνεται ψάχνει να βρει την κορυφή «του Γεροπλάτανου» για να φωλιάσει. Ταξιδευτής κι αυτός κρατάει στα φτερά του «Τουριστικό οδηγό» που τον προμήθευσαν άλλα πουλιά που έχουν κουρνιάσει στα κλαδιά του, στα τόσα χρόνια της ζωής του.

Έλα φίλε μου, κάθισε κάτω απ' τη βαθύσκιωτη βαλανιδιά, ξεκούρασε το μυαλό σου, πάρε βαθειά ανάσα, βγάλε από μέσα σου την πίσσα της πόλης, δρόσισε το κορμί σου απ' την κάψα των προβλημάτων, απόλαυσε το μεγαλείο της δημιουργίας του Θεού.

Έλα, απ' εδώ, θα σου δείξω τις τρεις κόρες της Χαλκιδικής. Πρώτη, η Ιερή Χερσόνησος του Αγίου Όρους, το Περιβόλι της Παναγιάς ή ο Άγιος Βράχος, όπως τον ονόμασαν οι ευσεβείς προσκυνητές τουν. Πριν πάει όμως κανείς εκεί, περνάει απ' την πατρίδα του σοφού μας Αριστοτέλη.

Να, η Σιθωνία και η Κασσάνδρα. Μπροστά μας. Ήταν πάντοτε, είναι και σήμερα δυο περιζήτητες νύφες. Είναι ένας παράδεισος, μέσα στον οποίο έκτισαν τα όνειρα τους επιχειρηματίες και πολίτες.

Δέσμιοι της ομορφιάς του πράσινου, του γαλάζιου και άλλων στοιχείων που τις διαφοροποιούν από άλλους τόπους της Ελλάδας. Μια ομορφιά χωρίς προηγούμενο. Φύση που πρέπει να την απολαμβάνει ο άνθρωπος χωρίς πολυτέλεια, χωρίς χλιδή. Κορμοί που δέχονται τα χάδια απόκρυφων ερώτων, σε ακρογιαλίες απάτητες. Καυτή, απ' τα χάδια του ήλιου αμμουδιά, άσπρη βαρκούλα που αρμενίζει το όνειρο μας στην αιωνιότητα.

Ο αρχιτεκτονικός ρυθμός τους άλλαξε. Τα πολυποίκιλα στολίδια τους τα κρινάκια της άμμου, οι αιματοβαμμένες παπαρούνες, οι κίτρινες δρούβες, αντικαταστάθηκαν από πολύχρωμες ομπρέλες, ξαπλώστρες, πετσέτες, με έξαλλα σχέδια και χρώματα. Το δροσερό αεράκι με την ευωδία του πεύκου, που αιχμαλωτίζει την όσφρηση, τώρα φέρνει στη μύτη τα μυρωδάτα αρώματα των αντηλιακών.

Καλά, όλα ωραία, ζούμε διαρκώς το νεώτερο. Όμως προσοχή, όχι ρύπανση, όχι άλλες πληγές. Οι αναμνήσεις μας, τα δένδρα, η γη, το χορτάρι, η αγάπη γι' αυτά απλώνουν τα χέρια και μας παρακαλούν. ΟΧΙ ΦΩΤΙΑ. ΟΧΙ ΘΟΡΥΒΟΙ. Μόνο όνειρο και απόλαυση.

Έλα φίλε μου, στη Χαλκιδική. Στο βουνό ή στη θάλασσα, περπάτησε την, σήκωσε τις πέτρες της και διάβασε την ιστορία της. Δοκίμασε τα προϊόντα της, ραχάτεψε στην αγκαλιά της. Φάγε το μέλι της και γίνε γλυκός γι' αυτήν. Γίνε ενεργός θιασώτης της. Μελέτησε κάθε λεπτομέρειά της, ιστορική, λατρευτική, φυσική. Πες το και στους άλλους να' ρθουν να την γνωρίσουν, να την χαρούν και να την αναγνωρίσουν. Πες και στους άλλους. Η Χαλκιδική έχει ιστορικά γόνιμο παρελθόν. Ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες του παρόντος, περιμένοντας ένα καλύτερο μέλλον.

Γεια σου, φίλε μου! Και σ' ευχαριστώ για την ομολογία σου πως η σημερινή ημέρα, που πέρασες αγναντεύοντας απ' το μαγευτικό αυτό μπαλκόνι «του Τσουκαλά», σημάδεψε τη ζωή σου.

* * *

ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΟΥΔΙΑ

(«Αφιερωμένο στους συμπατριώτες μου δάσκαλους, στων οποίων το δύσκολο αλλά ουσιαστικό και καθοριστικό έργο, υποκλίνομαι με σεβασμό»)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΙΚΟΥΛΑΣ

Ομ. Καθηγητής Παιδιατρικής ΑΠΘ

1. Η Θ'ΚΙΑ Μ' Η ΔΑΣΚΑΛΑ

Η πρώτη επαφή μου με τους λειτουργούς της στοιχειώδους εκπαίδευσης ήταν στο μεν νηπιαγωγείο η αείμνηστη κυρία Άννα, στις δε πρώτες τάξεις του Δημοτικού οι κυρίες Θέκλα, Αφροδίτη και Αύρα. Οι πρώτες μου αυτές

δασκάλες (οι κυρίες όπως τις λέγαμε) ήταν κάτι το ανέκφραστο με λόγια για μένα. Ήταν κάτι πολύ παραπέρα από τα όρια του συνηθισμένου ανθρώπου, κάτι το υπερφυσικό, το μυθικό. Αν γνώριζα τότε τον όρο υπεράνθρωπος θα τις χαρακτήρίζα μ' αυτόν. Τις δασκάλες μου τις είχα

τοποθετήσει μέσα στη ψυχή και στο μυαλό μου σε ένα θρόνο και ήμουν ο απόλυτος υπήκοος τους.

Όταν σκεφτόμουν τα της καθημερινής ζωής των κυριών αυτών θεωρούσα πως ήταν αδύνατο αυτές να τρώνε π.χ. κρεμμύδια και σκόρδα που βρωμούσαν ή κ'κιά¹ και γιουφτούδια², φαγητά που δεν τα είχα σε καμιά εκτίμηση, θεωρώντας τα κατώτερα διατροφικά είδη. Επίσης μου ήταν αδιανότο να πιστέψω ότι οι δασκάλες φορούσαν παλιά, καθημερινά ρούχα αικόμα και μέσα στα σπίτια τους, πολύ δε περισσότερο ότι κάνουν σπιτικές δουλειές, π.χ. ότι σκουπίζουν ή ότι σφουγγαρίζουν. Αυτά τα απέκλεια εντελώς.

Έχοντας όλα αυτά στο νου μου περί του βίου και της πολιτείας των κυριών μου σκέφτηκα και προβληματίσθηκα μια μέρα και σίγουρα θα έγινα με τη σκέψη αυτή κατακόκκινος σαν παντζάρι και σίγουρα οι παλμοί της καρδιάς μου θα έφθασαν στο ζενίθ, σκέφτηκα λοιπόν, (πως τόλμησα) **αν οι δασκάλες ... κατουρούν!** Η σκέψη αυτή με κεραυνοβόλησε, με αναστάτωσε. Αδύνατο, είπα. Απαράδεκτο. Και μόνο που το σκέφτηκα, βεβηλώθηκα. Πως είναι δυνατόν οι δασκάλες που τις είχα τοποθετήσει τόσο ψηλά να κατεβαίνουν τόσο χαμηλά, ώστε να κατουρούν. Αποφάσισα λοιπόν ότι οι δασκάλες δεν κατουρούν ποτέ. Το πίστεψα πραγματικά. Το εμπέδωσα βαθειά μέσα μου και ηρέμησα. Μέχρι που ήρθε η αποφράδα εκείνη ημέρα, που έφερε τα πάνω κάτω όσον αφορά στην ύπαρξη και τη λειτουργία ουροποιητικού συστήματος στις δασκάλες.

Ήταν σούρουπο εκείνης της ημέρας και παίζαμε όλα τα παιδιά της γειτονιάς στην κοντινή μας αλάνα. Όπως συνηθίζαμε, όταν ήρθε η ώρα που δεν βλέπαμε πια να παίξουμε, καθίσαμε να ξεκουραστούμε συζητώντας μέχρι να μας φωνάξουν οι μάνες μας για να συμμαζευτούμε στα σπίτια μας. Το θέμα συζήτησης εκείνο το σούρουπο ήταν μια νεοφερμένη δασκάλα, που νοίκιασε δωμάτιο σε ένα σπίτι της γειτονιάς μας, στο σπίτι της συμμαθήτριάς μου της Άννας, την οποία όλοι σχολίαζαν ανηλεώς. Στην πορεία της συζήτησης και, όταν το έφερε η κουβέντα, πετάχτηκα εγώ και είπα γεμάτος αυτοπεποίθηση αυτό στο οποίο είχα καταλήξει μετά τόσες σκέψεις «εγώ μιάφορά ξέρω πολύ καλά ότι οι δασκάλες δεν κατουρούν».

Τα μικρότερα παιδιά με κοίταζαν με σεβασμό και θαυμασμό που είχα και τους μετέδιδα αυτή τη γνώση. Τα μεγαλύτερα όμως χαχάνισαν προκλητικά. Σαν μαχαίρι στην καρδιά μου θυμάμαι τη φράση που μου είπε ένα από αυτά: «Κι τι βρε τα καμύ' τα κατουρλιά τσ' οι δασκάλες, τα 'ρφούν(ι) κατά σιαπάν';». Βέβαιώς εμένα αν τα «'ρφούσαν κατά σιαπάν» προφανώς δε με προβλημάτιζε, αλλά το να τα βγάζουν «κατά σιακάτ» το απέκλεια. Έτσι επέμενα με σθένος κόντρα σε όλους πως ήμουν σίγουρος ότι οι δασκάλες δεν κατουρούν. Και τότε ήρθε ο καταπέλτης.

¹ Κ'κιά = κουκιά

² Γιουφτούδια = μικρά μαυρομάτικα φασόλια

Τυπική σχολική τάξη των άρχων του 20ου αιώνα

Ήταν η Άννα στο σπίτι της οποίας νοίκιαζε η καινούρια δασκάλα, που πετάχτηκε και είπε όσο μπορούσε πιο δυνατά και πιο προκλητικά: «Τί λες, ρε, που δε κατουρούν οι δασκάλες. Αυτήν που νοικιάζ(ι) στον σπίτ' μας, τ' βλέπουν ιγώ μι τα μάτια μ'; που παέν(ι) στ' χρεία³ κάθε λίγον κι λ(ι)γάκ(ι)!». Αυτό ήταν το απόλυτο τεκμήριο. Ο αδιάψευστος μάρτυς. Δεν υπήρχε πια καμιά αμφιβολία. Άλλοιμονο. **Και οι δασκάλες κατουρούσαν!** Ένιωσα να καταρρέει ο θρόνος στον οποίο τις είχα τοποθετήσει. Με αθεράπευτα λαβωμένη τη θεωρία, που είχα πλάσει σχετικά με τις δασκάλες, αλλά και με βαριά πληγωμένη την αυτοπεποίθηση μου σχετικά με την ικανότητά μου να πείθω και προσπαθώντας να κρατήσω όσο μπορούσα την αξιοπρέπεια μου φώναξα όσο δυνατότερα μπορούσα χωρίς όμως να το πιστεύω πλέον: «Μπορεί η δασκάλα που νοικιάζ(ι) στην Άννα να κατουράει, αλλά η θκιάμ' η δασκάλα ξέρω σίγουρα (που το ήξερα; ότι δεν κατουράει!)».

Είπα αυτά τα λόγια και έφυγα με το κεφάλι ψηλά χωρίς να καταδεχτώ να λάβω υπόψη μου τα αναπόφευκτα πιργιέλια και χαχανητά που επακολούθησαν.

2. ΠΟΙΟ ΘΗΛΑΣΤΙΚΟ ΘΜΗΘ'ΚΙ Ο ΚΩΤΣΙΟΣ⁴

Εκείνη τη μέρα από το πρωί ο δάσκαλος προσπαθούσε να εξηγήσει στους μαθητές του ποια ζώα λέγονται θηλαστικά. Τους είπε ότι τα ζώα αυτά έχουν μαστάρια, τους είπε ότι βυζαίνουν τα μικρά τους, όπως οι μάνες τα παιδιά τους, και βέβαια ό,τι άλλο μπορούσε να βοηθήσει στην κατανόηση του θέματος. Όταν ένιωσε ότι έγινε κατανοητός ρώτησε τους μαθητές: «Καταλάβατε τώρα τι είναι τα θηλαστικά;». «Καταλάβαμι, κύριε», απάντησαν εν χορώ οι μαθητές. «Ποιος λοιπόν θα μου πει ένα θηλαστικό;», συνέχισε ο δάσκαλος. Τσιμουδιά. Νεκρική σιγή στην τάξη. Απελπισμένος ο δάσκαλος ετοιμάστηκε να ξαναρχίσει να εξηγεί ποια ζώα λεγόταν θηλαστικά, οπότε σηκώνει ο Κώτσιος το χέρι και λέει δυνατά και θριαμβευτικά: «Κύριε, κύριε, ιγώ θ'μήθ'κα ένα θηλαστικό!». «Πες μας το λοιπόν, βρε Κώτσιο». «Η αμυγδαλέα, κύριε!», λέει πιο δυνατά ο Κώτσιος, γεμάτος υπερηφάνεια που το «θ'μήθ'κι». Άφωνος ο δάσκαλος. Όταν επιτέλους βρήκε τη λαλιά του λέει στον Κώτσιο: «Αφού είναι θηλαστικό η αμυγδαλέα, φέρε μας μια καρδάρα να την αρμέξουμε!». Απτόητος ο Κώτσιος του απαντάει: «Δεν έχουμι ωμές καρδάρες στον σπίτ' μας, δάσκαλε. Δεν είνι στοιουμπάν(ι)ς η πατέραζ'μ». Άφωνος ξανά ο δάσκαλος. Άγνωστο αν ξαναβρήκε τη φωνή του!

³ Χρεία: Έτσι ονομάζαμε το W.C., το «καμπινέ». Εκείνα τα χρόνια στα χωριά, στα περισσότερα σπίτια η χρεία ήταν εκτός σπιτιού, στην αυλή ή στον κήπο και όλη η γειτονιά ήταν πότε, ποιος, πόσο συχνά και πόση ώρα έμενε μέσα στη χρεία του. Φρίκη!

⁴ * Το αναμ αυτό «περι θηλαστικών» το αγιούνταν η μάνα μου καθ' όσον συνέβη στα χρόνια που πήγαινε η ίδια στο Δημοτικό.

ΠΟΙΗΣΗ

Μικρά ποιήματα του Νίκου Βασιλάκη

Η ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΤΟ ΓΙΑΣΕΜΙ

Η αγάπη και το γιασεμί

- όλα τ' αρωματίζει.
- Ακόμη και τα ερείπια
- στα οποία αναρριχάται.

Ο ΧΩΡΙΚΟΣ

Ο χωρικός,
με την τσάπα στον ώμο
για το χωράφι.
Σ' όλο το δρόμο
τα πουλιά τον τραγουδούν.

ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Από το '70 είμαι στον Πειραιά.
Στην αρχή ξένος μεσ' τους ξένους
κι' ο νους να ταξιδεύει στο χωριό.
Με τον καιρό συνήθισα
κι' άρχισε η πατρίδα
να πέφτει μακριά
να χάνεται μεσ' την ομίχλη.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΠΑΪΣΙΟΣ

Ο γέροντας Παΐσιος,
στα φτερουγίσματα των πουλιών
που κατέβαιναν στην αυλή του
άκουγε και φτερουγίσματα αγγέλων.
Εμείς βλέπαμε κι' ακούγαμε
μονάχα τα πουλιά ...

ΕΝ ΟΔΩ ΕΥΘΕΙΑ

Εν οδώ ευθεία
Κύριε τα βήματά μου
κι αν ποτέ παρέκλινα
συγχώρεσέ με ...

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Χρυσό ποτάμι να γενούν
τα νιόσπαρτα μαλλάκια,
νεροσυρμή αέρινη
κι αγέρινα φιλάκια.
Άδραξε στα χεράκια σου
ουράνιο πεφταστέρι
στην κοιμισμένη ανάσα σου
ασύγνεφο νυχτέρι

Στο νιογέννητο εγγονάκι μου

Ήλιους χρυσούς τα χείλη σου,
γλυκέ μουν, να βυζαίνουν
κι ασίγαστα χαμόγελα
οι ακτίνες να υφαίνουν.
Δυο ζυμαράκια ολόλευκα
τα δυο σου μαγουλάκια
σε ύπνους αρυτίδωτους
αφρομαξιλαράκια

Δυο θάλασσες υπήνεμες,
δυο πλουμιστά παλάτια,
φωτιές που δε θεριεύουνε,
ήλιοι τα δυο σου μάτια.
Μικρούλια ματοτσίνορα
σκιάζουν τα όνειρα σου
κι ανοιγοκλείνουνε θαρρώ
σαν να' ναι τα φτερά σου.

Έλα, ύπνε, να το πάρεις
κι άρχισε του παραμύθια
στης χαράς τα μονοπάτια
πάνω στα χρυσά σου άτια.

Κ. Γ. ΚΑΡΑΜΙΧΟΣ

* * *

ΧΤΥΠΙΑ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ ...

Χτύπα καρδιά μου ...
υπάρχουν πολλά όμορφα
πράγματα στη γη για να χαρείς
π.χ. ο έρωτας, η θάλασσα,
ο ανθισμένος κάμπος, του ήλιου η ανατολή,
του εσπερινού η καμπάνα.

ΣΑΝ ΑΠΟΨΙ ΤΕΤΟΙΑ ΜΕΡΑ...

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΑΝΑΤΑΣ - ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΡΟΧΡΙΣΤΟΣ

- **Ειδήσεις, τοπικά νέα, συμβάντα και σχόλια από τα χωριά της Χαλκιδικής, όπως τα διαβάσαμε κι εμείς σε παλιές εφημερίδες της Χαλκιδικής, της Θεσσαλονίκης, ακόμη και των Αθηνών. Επιδίωξή μας είναι να φιλοξενούμε κάθε φορά όσο το δυνατόν περισσότερες εφημερίδες, σε θέματα που αφορούν τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο και τα χωριά της Χαλκιδικής και το καθένα δίνει το κλίμα της εποχής που αναφέρεται.**

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

27 Μαΐου 1914: ΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ
Χθες το εσπέρας το προεδρείον του καλλίστου Σωματείου «Παγχαλκιδικός Σύνδεσμος» επεσκέφθη εν τω «Σπλέντιτ Παλλάς» τον κ. Γενικόν μας Διοικητήν.

Ο πρόεδρος κ. Ζάχος Ευστρατιάδης λαβών τον λόγον εν ονόματι του Σύλλογου παρεκάλεσε θερμώς τον κ. Σοφούλην όπως φροντίσει περί της κατασκευής μέσων συγκοινωνίας και οδών, καθότι ο τόπος παραμεληθείς, ως ελληνικός, επί Τουρκοκρατίας ευρίσκεται υπό την έποψιν ταύτην εις αρχέγονον κατάστασιν.

Μετά ταύτα ο κ. Ευστρατιάδης, αφού υπέβαλε και μερικά άλλα παράπονα, παρεκάλεσε τον κ. Διοικητήν μας όπως επισκεφθεί και εξετάσει επιτοπίως τα διάφορα ζωτικά ζητήσα της Χαλκιδικής.

Ο κ. Σοφούλης ήκουσε με πολλήν προσοχήν τους λόγους του κ. προέδρου υποσχεθείς να φροντίσει περί της θεραπείας των σπουδαιότερων αναγκών του τόπου.

Συνάμα ο κ. Σοφούλης διεβεβαίωσε την Επιτροπήν ότι εντός δύο ή τριών το πολύ εβδομάδων θα επισκεφθεί την Χαλκιδικήν.

Εν τέλει δε υπέδειξεν εις το προεδρείον να υποβάλλει υπόμνημα εις τρόπον ώστε να έχει ακριβή γνώσιν των διαφόρων ζητημάτων όταν θα μεταβεί εις την Χαλκιδικήν.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

20 Μαΐου 1931: ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΝ

Χθες αφίκοντο ενταύθα περί τους 80 φοιτηταί και φοιτήτριαι των σχολών Δασολογίας και Γεωπονίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης συνοδευόμενοι υπό του Πρυτάνεως κ. Κοντού καθηγητού της Δασολογίας και των κ.κ. καθηγητών Μαρεβελάκη της Ορυκτολογίας, Μαργιολοπούλου της Γεωργίας και των κ.κ. Επιμελητών Γαρδίκα και Κατσάνου.

Ο σκοπός της μεγάλης ταύτης εκδρομής είναι εκπαι-

1931. Καθηγητές, φοιτητές και αγωγιάτες έτοιμοι για την ανάβαση του Χολομώντα

δευτικός, δι ό σήμερον θα αναχωρήσωσιν προς την Αρναίαν προς μελέτην των καθ' οδόν συναντώμενων διαφόρων δασικών ειδών. Εκείθεν θα αναχωρήσουν προς την Στρατωνίκην και το Στρατώνιον προς γεωλογικήν και ορυκτολογικήν μελέτην των εκεί μεταλλείων και των εγκαταστάσεων αυτών.

Εκ του Στρατωνίου θα επισκεφθούν τον Σταυρόν προς μελέτην των λιμνών και της κοιλάδος της Ρεντίνας. Εκείθεν δε δια του ντεκοβίλ θα επανέλθουν εις την Θεσσαλονίκην....

ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ

28 Μαΐου 1939: Η ΠΡΩΤΗ ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Εις την χωρείαν του επιστημονικού κόσμου της κοινωνίας του Πολυγύρου εισήλθεν επαξίως και η πρώτη μας επιστήμων δεσποινίς Τασούλα Π. Συργιάνη, ήτις λαβούσα το πυνχίον της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης με τον επίζηλον βαθμόν «Λίαν Καλώς» και συγκεντρώνουσα όλα τα επιστημονικά εκείνα εφόδια... θα θεραπεύσει τη Θέμιδα και θα στολίσει το δικανικόν βήμα των Δικαστηρίων της Χαλκιδικής...

Εκφράζων δια των στηλών του «Πρωτοπόρου» τα θερμά μου συγχαρητήρια εις την αλλίστην φίλην και πρώτην επιστήμονα της Χαλκιδικής, της εύχομαι ολοψύχως ευρείαν και λαμπράν σταδιοδρομίαν.

Αντώνιος Τσαμούρης, καθηγητής Φιλολογίας.

ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

31 Μαΐου 1953: Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο εν Θεσσαλονίκη Σύλλογος των Χαλκιδικέων ιδρύθη από την ανάγκην, την οποίαν αισθάνονται τα τέκνα της Χαλκιδικής, όταν ευρίσκονται μακράν της, να έρχονται εις στενήν επαφήν με τους συμπατριώτας των και να διατηρούν αμείωτον την αγάπην των προς άλληλα και την γενέτειράν των.

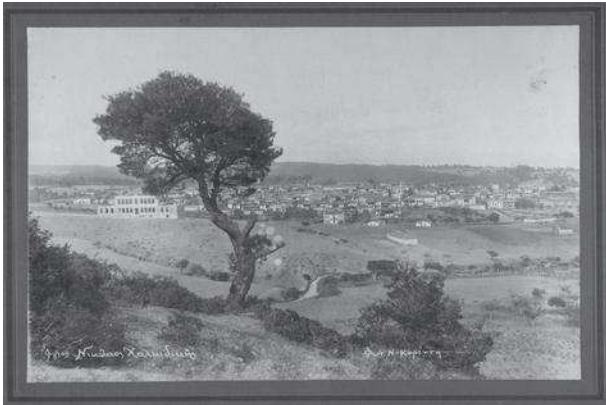
Εις τα παλαιότερα χρόνια κάτι είχε κάμει ο Σύλλογος.

Προ διετίας ανενεώθη η διοίκησί του. Από τους εκλεγέντας εις αυτήν, άπαντας φιλτάτους μας διακεκριμένους Χαλκιδικείς, δικαιούμεθα να αναμένωμεν πολλά. Διότι και δύναται να επιτευχθώσι πολλά, και δεν είναι να δυνατόν, να παραδεχθώμεν, ότι αι ικανότητές των εξηντλήθησαν εις την διοργάνωσιν ενός χορού.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

19 Μαΐου 1959: ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΝ

Επραγματοποιήθη το δεύτερον κατά σειράν εκ των πέντε προγραμματισθέντων τοπικών παιδαγωγικών συνεδρίων, εις τον Άγιον Νικόλαον Χαλκιδικής, υπό την καθοδήγησιν του επιθεωρητού δημοτικών σχολεί-

ων Χαλκιδικής κ. Παν. Μελετοπούλου. Εις το συνέδριον έλαβον μέρος τριάκοντα πέντε δημοδιάσκαλοι των χωρίων Συκιάς, Σάρτης, Ν. Μαρμαρά, Παρθενώνος, Νικήτης, Μεταμορφώσεως, Βατοπεδίου, Ορμυλίας, Μεταγγιτίου, Αγ. Δημητρίου, Πλανών και Αγ. Νικολάου. Το συνέδριον παρηκολούθησε και ο επιθεωρητής σωματικής αγωγής Χαλκιδικής κ. Τόγιας, δύστις εδίδαξεν υποδειγματικώς μάθημα ημερησίας γυμνάσεως εκ ρυθμικών ασκήσεων, εις τους μαθητάς Ε' και ΣΤ' τάξεων του δημ. Σχολείου Αγ. Νικολάου. Εις την έναρξην της συνεδριάσεως παρέστησαν αι τοπικά αρχαί με επικεφαλής τον πρόεδρον κ. Βαζ. Τσεκούραν, καθώς και ο διοικητής της χωροφυλακής Σιθωνίας κ. Συκιώτης.

10 Μαΐου 1964: ΟΙ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Εις Πορταριάν Χαλκιδικής, θα διεξαχθούν την προ-

σεχή Κυριακήν οι 11^{οι} Παγχαλκιδικείς αγώνες, εις τους οποίους θα μετάσχουν αι αντιπροσωπευτικά αθλητικά και χορευτικά ομάδες, όλων των δήμων και κοινοτήτων του νομού Χαλκιδικής. Το πρόγραμμα των αγώνων περιλαμβάνει τα αγωνίσματα των δρόμων 100 μ., 1000 μ., 3000 μ. ανδρών, 80 μ. και 60 μ. νεανίδων, άλμα εις μήκος, εις ύψος και τριπλούν, λιθοβολίαν, σκυταλοδρομίαν, σφαιροβολίαν και ιππασίαν. Επίσης θα γίνει διαγωνισμός λαϊκών τοπικών χορών, συνοδεία λαϊκών οργάνων.

13 Απριλίου 1965: ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Εκ του Παγχαλκιδικού Συλλόγου «Ο Αριστοτέλης» ανεκοινώθη ότι τι νέον συμβούλιον αυτού κατηρτίσθη ως εξής: Πρόεδρος Θ. Καλτσάς, αντιπρόεδρος Απ. Τσάκαλος, γεν. γραμματεύς Π. Καδής, ειδικός γραμματεύς Α. Χασώτης, ταμίας Γ. Παπαδήμας, και μέλη Β. Κουτσός, Τ. Μαρκογιάννης, Χρ. Κεχαγιάς και Αθ. Παπαγεράκης.

12 Μαΐου 1968: ΠΡΟΣΛΑΚΗΣ ΜΕΛΩΝ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Καλούνται τα μέλη του Παγχαλκιδικού Συλλόγου «Ο Αριστοτέλης» εις τακτικήν γενικήν συνέλευσιν την προσεχή Κηριακήν 19^η Μαΐου καιώραν 10 π.μ. εις την αίθουσαν της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής (Πρίγκηπος Νικολάου 10) με θέματα ημερησίας διατάξεως: 1) Λογοδοσία απερχόμενου διοικητικού συμβουλίου, 2) Έκθεσις εξελεγκτικής επιτροπής, 3) Αρχαιεσίαι.

Ο πρόεδρος Θεόδωρος Καλτσάς ο Γεν. Γραμματεύς. Παν. Καδής.

* * *

Ε Υ Χ Α Ρ Ι Σ Τ Η Ρ Ι Ο

Το Δ. Σ. του Συλλόγου εκφράζει τις θερμές ευχαριστίες προς τον ιατρό (χειρουργό) και επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας κ. **ΧΡΗΣΤΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ** (Εγνατία 81Α) από την Πορταριά, για τη χορηγία του με την οποία κατέστη δυνατή η έκδοση του παρόντος (11ου) τεύχους του περιοδικού.

Έτσι στον κατάλογο των χορηγών του ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ προστίθεται ένας ακόμα συμπατριώτης-Χαλκιδιώτης, που με υψηλό το αίσθημα του χρέους προς τη γενέθλια γη μας, τη Χαλκιδική, αναγνωρίζοντας την αγωνία και τους κόπους μας, στηρίζει τις προσπάθειές μας για την και πνευματική και πολιτιστική ανάδειξη αυτού του ευλογημένου τόπου.

Ε Υ Χ Α Ρ Ι Σ Τ Η Ρ Ι Ο

Ευχαριστούμε θερμότατα τον καθηγητή της Σχολής Καλών Τεχνών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκη, κ. **ΓΕΩΡΓΙΟ ΚΑΤΣΑΓΓΕΛΟ**, από την Αρναία, για τη προσφορά στον ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟ ΛΟΓΟ φωτογραφιών της προσωπικής του συλλογής, από τις κωμοπόλεις, τα χωριά και τα τοπία της Χαλκιδικής, από όπου αντλούμε πολύτιμο υλικό για το περιοδικό.

Με την ευκαιρία καλό είναι να θυμηθούμε ότι ο κύριος καθηγητής είναι από τους πανεπιστημιακούς που έβαλε πλάτη και στήριξε δυναμικά την υπόθεση της τοποθέτησης του ανδριάντα του Αριστοτέλη στον αύλειο χώρο του Α.Π.Θ., σε μια στιγμή μάλιστα που η προσπάθεια άρχισε να βάλλεται ανοίκεια εκ των έσω.

Η προσφορά του αυτή όπως και εκείνη του ετέρου καθηγητή της Αστρονομίας κ. **ΣΤΑΥΡΟΥ ΑΥΓΟΛΟΥΠΗ** από τη μεγάλη Παναγία, για την ίδια υπόθεση είναι τόσο σπουδαίες, που θα τις θυμούνται και οι μεταγενέστεροι με ευγνωμοσύνη.

ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ 25X25

ΚΩΝ. Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Μαθηματικός τ. Λυκειάρχης.

Μαγικό τετράγωνο (Μ.Τ.) είναι ένα τετράγωνο που έχει χωρίστει σε μικρότερα τετραγωνάκια με ευθείες παράλληλες προς τις πλευρές του μεγάλου τετραγώνου έτσι, ώστε τα τετραγωνάκια σε κάθε πλευρά του μεγάλου τετραγώνου να είναι ίσα σε αριθμό. Στα τετραγωνάκια αυτά γράφουμε τους αριθμούς 1, 2, 3,... κ.τ.λ. κατά τέτοιον τρόπο, ώστε το άθροισμα των αριθμών σε κάθε σειρά ή κάθε στήλη ή σε κάθε μια από τις δυο διαγώνιες να είναι το ίδιο. Το πλήθος των μικρών τετραγώνων σε κάθε πλευρά του μεγάλου μας καθορίζει την τάξη του Μ.Τ. Αν τα τετραγωνάκια είναι 3 σε κάθε πλευρά τότε το Μ.Τ είναι 3ης τάξης, αν είναι 4 τότε είναι 4ης τάξης κ.ο.κ. Τα χωρίζουμε ακόμη και σε περιττής τάξης 3ης, 5ης, 7ης... ή άρτιας τάξης 4ης, 6ης, 8ης ... ανάλογα με το πλήθος των μικρών τετραγώνων σε κάθε πλευρά του μεγάλου.

Τα Μ.Τ. ήταν γνωστά στους Κινέζους και τους Ινδούς από τους προχριστιανικούς χρόνους. Τα σκάλιζαν επάνω σε πέτρες και μέταλλα και τα φορούσαν επάνω τους σαν φυλαχτά για

τις.....μαγικές τους ιδιότητες!! Στους Άραβες έγιναν γνωστά μετά τον 9^ομ.Χ αιώνα, και στην Ευρώπη πολύ αργότερα, και ασχολήθηκαν πολλοί διαπρεπείς Μαθηματικοί.

Με τυχαίες προσπάθειες είναι αδύνατο να κατασκευασθεί Μ.Τ. Η κατασκευή του πρέπει να βασίζεται σε κάποιον κανόνα. Στο υπό έκδοση βιβλίο μου για τα Μ.Τ. αναπτύσσω κανόνες : 1) τα περιττής τάξης κατασκευάζονται με τον βελτιωμένο από εμένα κανόνα του Bachet και 2) τα άρτιας τάξης με κανόνα που επινόησα , αφού δε βρήκα σε βιβλιογραφία κανόνα για την κατασκευή τους. Με τους δυο αυτούς κανόνες είναι δυνατή η κατασκευή Μ.Τ. οποιαδήποτε περιττής και άρτιας τάξης.

Το Μ.Τ. που δημοσιεύεται στον «ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟ ΛΟΓΟ», είναι ένα Μ.Τ. 25ης τάξης, που δημοσιεύεται για πρώτη φορά και το άθροισμα των αριθμών κάθε σειράς ή στήλης ή διαγώνιου είναι 7825.

Θεσσαλονίκη 21 Φεβρουαρίου 2012

13	350	37	374	61	398	85	422	109	446	133	470	157	494	181	518	205	542	229	566	253	590	277	614	301
326	38	375	62	399	86	423	110	447	134	471	158	495	182	519	206	543	230	567	254	591	278	615	302	14
39	351	63	400	87	424	111	448	135	472	159	496	183	520	207	544	231	568	255	592	279	616	303	15	327
352	64	376	88	425	112	449	136	473	160	497	184	521	208	545	232	569	256	593	280	617	304	16	328	40
65	377	89	401	113	450	137	474	161	498	185	522	209	546	233	570	257	594	281	618	305	17	329	41	353
378	90	402	114	426	138	475	162	499	186	523	210	547	234	571	258	595	282	619	306	18	330	42	354	66
91	403	115	427	139	451	163	500	187	524	211	548	235	572	259	596	283	620	307	19	331	43	355	67	379
404	116	428	140	452	164	476	188	525	212	549	236	573	260	597	284	621	308	20	332	44	356	68	380	92
117	429	141	453	165	477	169	501	213	550	237	574	261	598	285	622	309	21	333	45	357	69	381	93	405
430	142	454	166	478	190	502	214	526	238	575	262	599	286	623	310	22	334	46	358	70	382	94	406	118
143	455	167	479	191	503	215	527	239	551	263	600	287	624	311	23	335	47	359	71	383	95	407	119	431
456	168	480	192	504	216	528	240	552	264	576	288	625	312	24	336	48	360	72	384	96	408	120	432	144
169	481	193	505	217	529	241	553	265	577	289	601	313	25	337	49	361	72	385	97	409	121	433	145	457
482	194	506	218	530	242	554	266	578	290	602	314	1	338	50	362	74	386	98	410	122	434	146	458	170
195	507	219	531	243	555	267	579	291	603	315	2	339	26	363	75	387	99	411	123	435	147	459	171	483
508	220	532	244	556	268	580	292	604	316	3	340	27	364	51	388	100	412	124	436	148	460	172	484	196
221	533	245	557	269	581	293	605	317	4	341	28	365	52	389	76	413	125	437	149	461	173	485	197	509
534	246	558	270	582	294	606	318	5	342	29	366	53	390	77	414	101	438	150	462	174	486	198	510	222
247	559	271	583	295	607	319	6	343	30	367	54	391	78	415	102	439	126	463	175	487	199	511	223	535
560	272	584	296	608	320	7	344	31	368	55	392	79	416	103	440	127	464	151	488	200	512	224	536	248
273	585	297	609	321	8	345	32	369	56	393	80	417	104	441	128	465	152	489	176	513	225	537	249	561
586	298	610	322	9	346	33	370	57	394	81	418	105	442	129	466	153	490	177	514	201	538	250	562	274
290	611	323	10	347	34	371	58	395	82	419	106	443	130	467	154	491	178	515	202	539	226	563	275	587
612	324	11	348	35	372	59	396	83	420	107	444	131	468	155	492	179	516	203	540	227	564	251	588	300
325	12	349	36	373	60	397	84	421	108	445	132	469	156	493	180	517	204	541	228	565	252	589	276	613

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Ν. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΛΥΚΕΙΑ - ΓΥΜΝΑΣΙΑ - ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΟΝ ΜΑΪΟ ΤΟΥ 2011 ΚΑΙ ΤΟΥ 2012

ΛΥΚΕΙΑ	2011	2012
ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ.Ε.Λ.	110	114
ΑΡΝΑΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	246	228
ΙΕΡΙΣΣΟΥ Γ.Ε.Λ.	142	139
ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	261	231
Ν. ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	172	191
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ Γ.Ε.Λ.	381	416
Ν. ΤΡΙΓΛΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	140	140
ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ Γ.Ε.Λ.	188	217
ΣΥΚΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	119	117
ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ ΕΣΠ.	54	60
Ν. ΜΑΡΜΑΡΑ Λ.Τ.	68	55
ΟΡΜΥΛΙΑΣ Λ.Τ.	89	83
ΣΗΜΑΝΤΡΩΝ Λ.Τ.	54	65
ΠΕΥΚΟΧΩΡΙΟΥ Λ.Τ.	88	124
ΑΘΩΝΙΑΔΑΣ Λ.Τ.		24
ΕΠΑΣ ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ	-	59
ΕΠΑΛ ΝΙΚΗΤΗΣ	-	84
ΕΠΑΛ Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ	-	293
ΕΠΑΛ ΑΡΝΑΙΑΣ	-	201
ΕΠΑΛ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ	-	182
ΕΠΑΛ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ	-	154
Σύνολο Μαθητών Λυκείων	2.112	3.177
ΓΥΜΝΑΣΙΑ		
ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	90	76
ΑΡΝΑΙΑΣ	105	101
ΓΑΛΑΤΙΣΤΑΣ	126	130
ΙΕΡΙΣΣΟΥ	192	199
ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ	392	352
Μ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ	105	89
Ν. ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	286	276
Ν. ΜΑΡΜΑΡΑ	124	111
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 1 ^ο	344	324
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 2 ^ο	270	282
Ν. ΤΡΙΓΛΙΑΣ	214	207
ΝΙΚΗΤΗΣ	89	92

ΟΡΜΥΛΙΑΣ	2011	2012
ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑΣ	54	56
ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ	99	91
ΠΑΛΙΟΥΡΙΟΥ	64	60
ΠΕΥΚΟΧΩΡΙΟΥ	162	162
ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ	358	354
ΑΘΩΝΙΑΔΑΣ		20
ΣΗΜΑΝΤΡΩΝ	100	94
ΣΤΡΑΤΩΝΙΟΥ	29	38
ΣΥΚΙΑΣ	121	121
ΦΩΚΑΙΑΣ	98	96
Σύνολο μαθητών Γυμνασίου	3.616	3.486

ΔΗΜΟΤΙΚΑ	2011	2012
ΑΓ. ΜΑΜΑΝΤΟΣ	66	65
ΑΓ. ΠΑΥΛΟΥ	20	
ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ	116	124
ΑΜΜΟΛΙΑΝΗΣ	25	21
ΑΡΝΑΙΑΣ	133	144
ΑΦΥΤΟΥ	105	94
ΒΑΒΔΟΥ	19	16
ΒΑΡΒΑΡΑΣ	25	31
ΒΡΑΣΤΑΜΩΝ	42	50
ΓΑΛΑΤΙΣΤΑΣ	202	200
ΓΕΡΑΚΙΝΗΣ-ΚΑΛΥΒΩΝ	97	93
ΓΟΜΑΤΙΟΥ	21	
ΕΙΔΙΚΟ Ν.ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ	12	13
ΕΙΔΙΚΟ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ	16	13
ΖΕΡΒΟΧΩΡΙΩΝ	124	112
ΙΕΡΙΣΣΟΥ 1 ^ο	102	121
ΙΕΡΙΣΣΟΥ 2 ^ο	116	116
ΚΑΛΑΝΔΡΑΣ	88	78
ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	109	108
ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ 1 ^ο	153	153
ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ 2 ^ο	138	128
ΚΡΗΝΗΣ	16	17
ΚΡΥΟΠΗΓΗΣ	20	

ΛΑΚΚΩΜΑΤΟΣ	98	109
Μ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ	151	158
ΜΕΤΑΓΓΙΤΣΙΟΥ	55	55
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ	37	37
Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	29	31
Ν. ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ 1ο	262	248
Ν. ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ 2ο	184	216
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 1ο	274	268
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 2ο	261	237
Ν. ΠΟΤΙΔΑΙΑΣ	84	89
Ν. ΣΙΛΑΤΩΝ	62	63
Ν. ΣΚΙΩΝΗΣ	57	56
Ν. ΦΛΟΓΗΤΩΝ-Ν.ΠΛΑΓΙΩΝ	163	165
Ν. ΦΩΚΑΙΑΣ	165	170
Ν.ΜΑΡΜΑΡΑ	218	198
Ν.ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 3ο	149	143
Ν.ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 4ο	156	152
Ν.ΤΡΙΓΛΙΑΣ 1ο	146	145
Ν.ΤΡΙΓΛΙΑΣ 2ο	131	131
ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ	41	48
ΝΕΩΝ ΡΟΔΩΝ	67	59
ΝΙΚΗΤΗΣ	174	182
ΟΛΥΜΠΙΑΔΑΣ	24	31
ΟΛΥΝΘΟΥ	71	72
ΟΡΜΥΛΙΑΣ	242	243
ΟΥΡΑΝΟΥΠΟΛΗΣ	51	50
ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ	67	68
ΠΑΛΙΟΥΡΙΟ-ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	81	91
ΠΑΡΑΛΙΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	110	98
ΠΕΥΚΟΧΩΡΙΟΥ	217	204
ΠΛΑΝΩΝ	13	
ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ 1ο	199	208
ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ 2ο	177	171
ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ 3ο	84	84
ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΥ	113	111
ΠΟΡΤΑΡΙΑΣ	89	78
ΣΑΡΤΗΣ	75	73
ΣΗΜΑΝΤΡΩΝ	135	133
ΣΤΑΓΙΡΩΝ - ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΗΣ	37	36
ΣΤΑΝΟΥ	78	73
ΣΤΡΑΤΩΝΙΟΥ	53	47
ΣΥΚΙΑΣ	131	126
ΤΑΞΙΑΡΧΗ	51	51
ΤΟΡΩΝΗΣ	7	8
ΦΟΥΡΚΑΣ-ΚΑΣΣΑΝΔΡΙΝΟΥ	78	83
ΧΑΝΙΩΤΗΣ	60	48
ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ.	6.972	6.844

4ο ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ Προσυνέδριο Χαλκιδικής 3-4-2012

Με πολύ μεγάλη επιτυχία ολοκληρώθηκαν με το προσυνέδριο της Χαλκιδικής οι εργασίες του 4^{ου} Μαθητικού Συνεδρίου Πληροφορικής που οργάνωσε η Περιφερειακή Δ/νση Εκπ/σης Κεντρικής Μακεδονίας. Στο συνέδριο ανταποκρίθηκαν θετικά 4.500 μαθητές των Δημοτικών Σχολείων (Ε' και Στ' τάξεων) των Γυμνασίων και Λυκείων από 7 Νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας με 420 εργασίες, οι οποίες παρουσιάστηκαν σε 8 προσυνεδριακές εκδηλώσεις.

Οι εργασίες μεταδόθηκαν από την Ελλάδα σε όλον τον κόσμο από το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο.

Εμπνευστής και Πρόεδρος του συνεδρίου ήταν ο περιφερειακός Δ/ντής Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας κ. Θεόδωρος Γ. Καρτσιώτης, ο οποίος ικανοποιημένος από την επιτυχία της προσπάθειας τόνισε με τη λήξη του προσυνεδρίου της Χαλκιδικής: «Χιλιάδες μαθητές και εκατοντάδες εκπαιδευτικοί προετοίμασαν για έξι μήνες -εκτός ωραρίου- με ομαδοσυνεργατικές προσεγγίσεις τα «σχέδια εργασίας» αποδεικνύοντας ότι η νέα γενιά των μαθητών αλλά και

των εκπαιδευτικών έχει ξεπεράσει τα απαρχαιωμένα συστήματα μετωπικών διδασκαλιών και είναι έτοιμοι για τις νέες προσεγγίσεις που προάγουν διερευνητικά τη μάθηση και καλλιεργούν τη δημιουργική και την κριτική σκέψη».

Ειδικά στο προσυνέδριο στον Πολύγυρο (3-4-2012) διακόσιοι μαθητές από την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπ/ση παρουσίασαν τις ερευνητικές εργασίες τους, οι οποίες εντυπωσίασαν το κοινό. Ιστοσελίδες, ειδικά λογισμικά, blogs, κινούμενα σχέδια, εκπαιδευτικά παιχνίδια ήταν μερικές από τις κατηγορίες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι είχε προηγηθεί ξεχωριστή τελετή απόδοσης τιμής στους συνταξιούχους εκπαιδευτικούς του Ν. Χαλκιδικής στους ο οποίος ο κ. περιφερειακός Δ/ντής απένειμε ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ.

Αξίζουν χίλια συγχαρητήρια στα παιδιά μας, στους εκπαιδευτικούς και ιδιαίτερα στον κ. Περιφερειακό Δ/ντή που είχε την έμνευση και οδήγησε το συνέδριο στην επιτυχία.

Η δράση του Συλλόγου μας

Μουσικό ταξίδι τη Μεσόγειο

«Η αποψινή μουσική εμφάνιση ήταν η ποιοτικότερη πολιτιστική εκδήλωση των εκατό ετών ζωής του Συλλόγου μας». Με αυτά και με άλλα πολλά λόγια ευχαριστιών, επαίνων, συγχαρητηρίων και ενθουσιασμού, αλλά και με παρατεταμένα χειροκροτήματα, έκλεισε τη βραδιά ο πρόεδρος του Συλλόγου μας κ. Μιχάλης Καρτσιώτης, στο τέλος του μουσικού ταξιδιού που μας χάρισε ο μαέστρος Κώστας Τσολοδήμος με την πενταμελή ορχήστρα του (πιάνο, κιθάρες, σαξόφωνο, μπουζούκι) και η ντίβα Μαρία Συρμαλόγλου με τη σπάνια φωνή της και την αδελφή της Ελευθερία, το βράδυ της Δευτέρας 20 Φεβρουαρίου 2012 στην Εστία του Συλλόγου.

Για διυτιών περίπου ώρες χωρίς διάλειμμα η Μαρία Συρμαλόγλου ερμήνευσε και οι μουσικοί της παρέας συνόδευαν, τραγούδια από την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Μαρόκο, την Αίγυπτο, το Ισραήλ την Κύπρο και την Ελλάδα (χερσαία και νησιωτική) σε ένα υπέροχο μουσικό ταξίδι που μέσα στο ημίφων της αιθουσας, με ταυτόχρονη απόλυτα συγχρονισμένη προβολή εικόνων από τις αντίστοιχες χώρες, ρίγος απόλαυσης διαπερνούσε τους ακροατές μέσα σε απόλυτη σιγή. Όλοι μείναμε άφωνοι. Μεγάλη η επιτυχία. Μεγάλη και η αισθητική απόλαυση. Στο τέλος όλοι έσπευσαν, όχι απλά να συγχαρούν, αλλά, να ασπασθούν τον έχοντα την πρωτοβουλία (ευγενική προσφορά) της εκδήλωσης Κώστα Τσολοδήμο, μέλος του Συλλόγου μας τη ντίβα Μαρία Συρμαλόγλου και τους άλλους μουσικούς. Ακολούθησε μικρή δεξίωση που ετοίμασε και πάλι η πάντα φιλότιμη κυρία Μάχη Κωστοπούλου ενώ τους μουσικούς δεξιώθηκε το Δ.Σ.

Ομαδική διασκέδαση την Τσικνοπέμπτη

Σε ένα ευχάριστο, ζεστό οικογενειακό περιβάλλον γιορτάσθηκε εφέτος στην αιθουσα του Συλλόγου η Τσικνοπέμπτη (26-2-2012). Γονείς με τα παιδιά τους, παππούδες με τα εγγόνια τους και αρκετοί φίλοι ήρθαν χωρίς καν πρόσκληση και όλοι μαζί διασκέδασαν με κέφι και χαρά, με άφθονα φαγητά που έκαναν οι νοικοκυρές και τα έφεραν με τα ταψιά και τις κατσαρόλες και κρασί που προσέφερε ο Σύλλογος. Και του χρόνου.

Ημερήσια εκδρομή σε Ν. Καρβάλη-Φιλίππους και Καβάλα

Η εκδρομή πραγματοποιήθηκε, όπως είχε προγραμματισθεί στις 4 Μαρτίου 2012, Κυριακή της Ορθοδοξίας. Με πενήντα εκδρομείς ξεκινήσαμε στις 7.00' το πρωί για να προλάβουμε Εκκλησία στη Ν. Καρβάλη, όπως και έγινε. Πυκνό το εκκλησίασμα, κατανυκτική η Θ. Λειτουργία. Στο μέσον του Ι. Ναού η αστημένια λάρνακα με το σκήνωμα του Αγ. Γρηγορίου του Θεολόγου (ενός των Τριών Ιεραρχών), που έφεραν μαζί τους οι πρόσφυγες από την Καππαδοκία το 1924, όταν τους έδιωξαν οι Τούρκοι από την γενέτειρά τους την Καρβάλη της Καππαδοκίας. Συγκινητική ήταν η περιφορά της λάρνακας με το σκήνωμα γύρω από τον Ι. Ναό, που το ακολούθουσαν εκατοντάδες πιστοί (φωτό σελ. 21). Είχε προηγηθεί το πρωί ξενάγηση στο Ίδρυμα Καππαδοκικών Μελετών, που βρίσκεται δίπλα στο Ναό, στο οποίο εκτίθενται και αντικείμενα και έγγραφα από την αλησμόνητη πατρίδα των Καππαδοκών.

Με ξεναγούς δυο υπέροχους ανθρώπους τους οποίους ευχαριστούμε και δημόσια, τον Γιώργο Τρικαλιώτη του Τζιάκου και της Μαρίας Πάχτα, μαθηματικό από την Αρναία που υπηρετεί στην Καβάλα και τον Ανέστη Κηπουρό καθηγητή των ΤΕΙ Καβάλας, πολυμαθέστατο και φιλίστορα, ξεναγηθήκαμε τόσο στους Φιλίππους (αρχαίο θέατρο, αρχαίους ναούς, φυλακή Απ. Παύλου, αρχαιολογικό χώρο, βαπτιστήριο της Λυδίας, αρχαία Εγνατία οδό κλπ.), όσο και στην Καβάλα, για να καταλήξουμε σε παραλιακό κέντρο στο λιμάνι της πόλεως, όπου γευματί-

σαμε. Η επιστροφή έγινε αργά το βράδυ με την ικανοποίηση ζωγραφισμένη στα πρόσωπα όλων των εκδρομέων και με ευχαριστίες και συγχαρητήρια στον αρχηγό της εκδρομής Γιάννη Κοτσάνη που την προετοίμασε τόσο άρτια, όπως πάντα και τη βοηθό του Έφορο κ. Ζηνοβία Ιππ. Πάχτα. Η λέξη επιτυχία είναι πολύ φτωχή για να τη χαρακτηρίσει κανείς.

Η παρουσίαση του βιβλίου του κ. Δημ. Κύρου «Ο Μητροπολίτης Σωκράτης Σταυρίδης 1866-1944».

Πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 7 Μαρτίου 2012 και ώρα 8 μ.μ. στην Εστία μας, η προγραμματισμένη παρουσίαση βιβλίου του Δημ. Κύρου «Ο Μητροπολίτης Ιερισσού Αγ. Όρους και Αρδαμερίου Σωκράτης Σταυρίδης 1866-1944», που θήτευσε στην Αρναία για 33 ολόκληρα χρόνια και με την πατρική όσο και δυναμική παρουσία του βοήθησε τον τόπο και τους ανθρώπους του τόσο που παρόλο που πέρασαν αρκετές δεκαετίες από το θάνατό του η μνήμη του, πάντα αγαθή, παραμένει στις συνειδήσεις των ανθρώπων που ποιάμενοι. Οι παρουσιαστές του βιβλίου στις σελίδες του οποίου ξετυλίγονται λεπτομερώς όλες οι πτυχές της προσφοράς του αειμνηστού Μητροπολίτη στην περιοχή και ίδιαίτερα στην Αρναία, κ. Στέλιος Παπαθανασίου δρ. Φιλολογίας και ο κ. Ιωάννης Μπάκης λέκτορας του Α.Π.Θ.. Γλαφυρότατοι και αναλυτικοί, έκαναν το κοινό να παρακολουθήσει άφωνο επί μία και πλέον ώρα τις εισηγήσεις στις, οποίες τονίστηκε η επιτυχία του συγγραφέα, φιλολόγου και εκδότη κ. Δημ. Κύρου, στην περιγραφή της πολύπτυχης δράσης του Μητροπολίτη σε όλους τους τομείς της θρησκευτικής και της κοινωνικής ζωής της επαρχίας του. Αποκάλυψη της βραδιάς υπήρξε ο κ. Στ. Παπαθανασίου, που με την πολλή δυνατή και μεστωμένη ομιλία του, έκανε ίδιαίτερη αίσθηση, αφού για πρώτη φορά εμφανίστηκε στον Παγχαλκιδικό. Πάρων στην εκδήλωση και ο Πρωτοσύγκελλος της Ι. Μητροπόλεως Ιερισσού π.Χρυσόστομος Μαΐδωντης, ο οποίος ως εκπρόσωπος του σημερινού μητροπολίτη κ.κ. Νικοδήμου, χαιρέτισε την εκδήλωση, συνεχάρη τον συγγραφέα, ευχαρίστησε τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο για την προσφορά και την δράση του και πρόβαλε εικόνες από το έργο του μακαριστού Μητροπολίτη. Την εκδήλωση έκλεισε ο ίδιος ο συγγραφέας με ευχαριστίες σε όλους τους συντελεστές της έκδοσης και της παρουσίασης, με ίδιαίτερη αναφορά και ευχαριστίες στο ιατρό και βουλευτή κ. Γεώργιο Βαγιωνά ο οποίος χρηματοδότησε εξ ολοκλήρου την έκδοση του βιβλίου, αλλά και την αποστολή του σε όλα τα Σχολεία όλων των βαθμίδων Εκπαίδευσης στη Χαλκιδική. Τη βραδιά έκλεισε με ευχαριστίες και συγχαρητήρια ο πρόεδρος του Συλλόγου κ. Μιχ. Καρτσιώτης. Στο τέλος παρατέθηκε από τον Παγχαλκιδικό, με τη φροντίδα της κ. Μάχης Κωστοπούλου, λιτή δεξιώση προς τιμήν του συγγραφέα και των παρουσιαστών, ενώ ο συγγραφέας πρόσφερε σε όλους τους παρισταμένους από ένα αντίτυπο του βιβλίου του δωρεάν.

Θρησκευτικό μνημόσυνο

Θρησκευτικό μνημόσυνο υπέρ αναπαύσεως των ψυχών των αειμνήστων προέδρων, των μελών των διοικητικών συμβουλίων και των μελών του Συλλόγου μας που απεδήμησαν εις Κύριον, από ιδρύσεώς του μέχρι σήμερα, τελέσθηκε με πρωτοβουλία του Δ.Σ. στον Ιερό Ναό των Τριών Ιεραρχών Θεοσαλονίκης την Κυριακή 11 Μαρτίου 2012. Παρόν σύσσωμο το Δ.Σ. και πολλά μέλη του Συλλόγου. Μετά το τέλος της τελετής παρατέθηκε καφές και μοιράστηκαν το κόλλυβα στην Εστία του Συλλόγου, όπου μίλησε επικαίρως, με αναφορές στα ονόματα των διατελεσάντων προέδρων και το έργο τους, ο πρόεδρος του Δ.Σ. και η χορωδία έφαλε μέσα σε γενι-

κή συγκίνηση το ΑΙΩΝΙΑ Η ΜΝΗΜΗ.

Περιήγηση-ξενάγηση στα αξιοθέατα της πόλης μας

Την ίδια μέρα, μετά το μνημόσυνο ένα πλήρες λεωφορείο ξεκίνησε για περιήγηση στα αξιοθέατα της πόλης. Η υπέροχη ξεναγός μας κ.Χρύσα Βαλκούδη μάς οδήγησε στους βασικούς δρόμους της πόλης μας (Βασ. Όλγας-Τσιμισκή-Παραλία-Εγνατία-Αγ. Δημητρίου-Επαπανούργιου -Περιφερειακή) ενημερώνοντάς μας διαρκώς με έναν σαφή και καθαρό λόγο για όσα αξιόλογα και αξιοπρόσεκτα υπήρχαν στη διαδρομή με συνεχείς στάσεις. Η βροχή που έπεφτε από το πρώι μεν μας εμπόδισε να κάνουμε και τρεις στάσεις για λεπτομερή ξενάγηση, στην Αψίδα του Γαλερίου (Καμάρα) για να επισκεφθούμε και τη Ροτόντα, το μοναδικό αυτό μνημείο του Βυζαντινού πολιτισμού, στον Άγιο Δημήτριο και στα Κάστρα (πύργο του Τριγωνίου). Μετά το πέρας της περιήγησης, γεμάτοι νέες εντυπώσεις και νέες γνώσεις, πραγματοποιήθηκε κοινό γεύμα στην ταβέρνα ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ιδιοκτησίας του μέλους του Συλλόγου μας Αποστόλου Καραντάλη στα Βασιλικά.

Βράβευση του Παγχαλκιδικού από τους Ροταριανούς.

Την Κυριακή 18 Μαρτίου στη μεγάλη αίθουσα του ξενοδοχείου Μακεδονία Παλλάς και σε επίσημη τελετή απονομής βραβείων από τους Ροταριανούς Ομίλους σε φορείς και φυσικά πρόσωπα που διακρίθηκαν σε έργα ευποιίας και κοινωνικής αλληλεγγύης, έγινε βράβευση και του δικού μας Συλλόγου, για την κοινωνική του προσφορά με ιδιαίτερη αναφορά στο στήσιμο του ανδριάντα του Αριστοτέλη στο Πανεπιστήμιο μας. Στην τελετή παρέστη ως εκπρόσωπος του Δ.Σ. και παρέλαβε το βραβείο η Έφορος Δημοσίων Σχέσεων του Συλλόγου ερίτιμη Κυρία Ζηνοβία Ιππ.Πάχτα.

Ευχαριστίες ανήκουν και στους Ροταριανούς αλλά και στον ομότιμο καθηγητή του ΑΠΘ κ. Τιμολέοντα Μακρογιάννη, επίλεκτο μέλος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου και της Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής, ο οποίος εισηγήθηκε στους Ροταριανούς τη βράβευση.

Παρακολούθηση των Γ' Χαιρετισμών

Εφέτος ένα πλήρες λεωφορείο με μέλη και φίλους του Συλλόγου μετέβη στο γυναικείο μοναστήρι του Οσίου Εφραίμ του Σύρου, στην Κονταριώτισσα της Κατερίνης, όπου και παρακολούθησαν την ακολουθία των Γ' Χαιρετισμών. Πρόκειται για ένα πολύ οργανωμένο μοναστηριακό συγκρότημα που μας εντυπωσίασε. Υπεύθυνος της οργάνωσης ο Γ. Γραμματέας Γιάννης Κοτσάνης. Και του χρόνου.

Η 3^η Συνάντηση Χορωδιών της Χαλκιδικής

Το Σάββατο 31 Μαρτίου 2012 και ώρα 7 μ.μ. πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα Αλέξανδρος (έναντι του Λευκού Πύργου) η 3^η Συνάντηση Χορωδιών της Χαλκιδικής, με Δημοτικά τραγούδια αυτή τη φορά. Στη Συνάντηση πήραν μέρος πέντε χορωδίες: Του Παγχαλκιδικού, των Βασιλικών, των Ν. Φλογητών και της Ν. Τενέδου, της Κρήτης και του Μεταγγιτίου. Η αίθουσα ήταν κατάμεστη. Πολλοί προσήλθαν και έμειναν όρθιοι ή αποχώρησαν.

Το συντονισμό της εκδήλωσης είχε ο κ. Γιάννης Κοτσάνης, ενώ τα βιογραφικά των χορωδιών διάβαζε η Έφορος Δημοσίων Σχέσεων κυρία Ζηνοβία Ιππ.Πάχτα. Παρόν στην εκδήλωση ήταν σύσσωμο του Δ.Σ. Η όλη εκδήλωση βιντεοσκοπήθηκε και εκδόθηκε ο 6^{ος} δίσκος του Συλλόγου.

Ο πρόεδρος κ. Μιχ. Καρτσιώτης στην εναρκτήρια ομιλία του τόνισε τη σκοπιμότητα αυτών των συναντήσεων, που είναι η ψυχαγωγία και η τέρψη των ακροατών, η διάσωση και η διάδοση του δημοτικού τραγουδιού και γενικά η ανάδειξη του πολιτιστικού προσώπου της Χαλκιδικής. Στη συνέχεια

επεσήμανε ότι ο Παγχαλκιδικός πραγματοποιεί χορωδιακές συναντήσεις τρεις φορές το χρόνο: την άνοιξη και το φθινόπωρο σε κωμοπόλεις και χωριά της Χαλκιδικής και το χειμώνα στη Θεσσαλονίκη για τους Χαλκιδιώτες και τους φίλους μας που κατοικούν εκεί.

Κάθε χορωδία τραγούδησε πέντε Δημοτικά Τραγούδια, ενώ η τελευταία του Μεταγγιτίου παρουσίασε και το σκηνικό μιας παρέας γλεντζέδων χωρικών της Χαλκιδικής που με τα λαϊκά όργανα μπροστά και τραγουδώντας δυνατά «Εμείς εδώ δεν ήρθαμε να φάμε και να πιούμε κλπ.», πηγαίνουν προς ένα σπίτι όπου ήταν μαζεύμενες δεκαπέντε γυναίκες που έπλεκαν, κεντούσαν, έκλωθαν, λανάριζαν μαλλιά, ξήλωναν σκουφούνια κλπ., οι οποίες τους υποδέχθηκαν με χαρά, τους κέρασαν και όλοι μαζί ξεσήκωσαν την αίθουσα με χαλκιδικιώτικα τραγούδια της χαράς και της παρέας. Ήταν μια εικόνα ένα «δρώμενο», που το λέμε σήμερα, μοναδικό.

Τη λήξη κάθε χορωδίας ακολουθούσε η επίδοση τιμητικού διπλώματος στον μαέστρο καθώς και αγαλματίδιου του Αριστοτέλη (ομοίωμα του ανδριάντα του Α.Π.Θ.) στον υπεύθυνο της χορωδίας (βλ. πρωτοσέλιδο).

Ο πρόεδρος του Συλλόγου κλείνοντας την όλη εκδήλωση, εμφανώς συγκινημένος από την επιτυχία της, απένειμε τα εύσημα σε όλους τους συντελεστές της και εξήγγειλε την πρόταση για τη δημιουργία αποθεματικής Τράπεζας των Δημοτικών Τραγουδιών που τραγουδούνται στη Χαλκιδική.

Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ο βουλευτής Χαλκιδικής κ. Γεώργιος Βαγιωνάς, ο εκπρόσωπος του Περιφερειάρχη κ. Βάνης, ο κ. Παναγιώτης Ψωμιάδης και πρόεδροι Χαλκιδικιώτικων Συλλόγων.

Επίσκεψη στις φυλακές της Κασσάνδρας

Όπως κάθε χρόνο, τη Μεγάλη Τρίτη, κλιμάκιο του Δ.Σ. επισκέφθηκε τις Αγροτικές Φυλακές και παρέδωσε στη Διεύθυνση του Καταστήματος είδη ένδυσης και υπόδησης και άλλα μικροδώρα, προσφορά των μελών του Συλλόγου προς τους φυλακισμένους αδελφούς μας, με την ευκαιρία των εορτών του Πάσχα. Η ευχαριστήρια επιστολή του Διευθυντή δημοσιεύεται στη στήλη των επιστολών.

Διάλεξη του καθηγητή κ. Σταύρου Αυγολούπη

Την Τετάρτη 25 Απριλίου πραγματοποιήθηκε στην Εστία μας η προγραμματισμένη διάλεξη από τον καθηγητή της Αστρονομίας του ΑΠΘ και επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας, κ. Σταύρο Αυγολούπη με θέμα Αστερισμοί και ουρανογραφία.

Η κ. καθηγητής μέσα σε ένα κλίμα αμείωτου ενδιαφέροντος παρέσυρε το ακροατήριο στον ονειρικό κόσμο του σύμπαντος, με την εκλαϊκευμένη προσέγγιση του, αλλά προπαντός με την θελημένη αναδρομή του στην μυθολογική ονοματολογία των αστερισμών, όπως αυτή είναι καθιερωμένη από την σύγχρονη Αστρολογία. Με τη βοήθεια των έγχρωμων διαφανειών και εικόνων μας ταξίδεψε στο συμπαντικό αστρικό στερέωμα, ενώ όλοι αναλογιζόμεθα με δέος τη δίκη, ελάχιστη παρουσία μέσα σ' αυτό.. Η γνωστή μεταδοτικότητα της γνώσης, που χαρακτηρίζει τον κ. καθηγητή, γοήτευσε τους ακροατές για άλλη μια φορά. Ο πρόεδρος του Συλλόγου κλείνοντας την εκδήλωση επεσήμανε για άλλη μια φορά το ιδιαίτερο επιστημονικό βάρος του ομιλητή, επαίνεσε αυτόν για την όλη προσφορά του στην επιστήμη αλλά και προς τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο, με κορυφαία εκείνη της ανέγερσης του ανδριάντα του Αριστοτέλη στο Πανεπιστήμιο μας και της εν συνεχείᾳ ίδρυσης του Διεπιστημονικού Κέντρου Αριστοτελικών Μελετών.

Ημερήσια εκδρομή στο Μέτσοβο

Την Κυριακή 29 Απριλίου πραγματοποιήθηκε η προγραμματισμένη εκδρομή στο Μέτσοβο με επίσκεψη στα αξιοθέα-

τα της πόλεως (Ναός Αγ. Παρασκευής, Πινακοθήκη, Αρχοντικό Τοσίτσα κ.ά.) και στις τεχνητές λίμνες της περιοχής με την οργιαστική βλάστηση. Ο Δήμαρχος του Μετσόβου παραχώρησε ειδικό ξεναγό ο οποίος πραγματικά μας ικανοποίησε απόλυτα. Τον ευχαριστούμε. Την ευθύνη και την αρχηγία της εκδρομής είχε ο κ. Θεόδωρος Τσαμούρης, μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου, που την οργάνωσε υποδειγματικά, ενώ σ' αυτήν πήραν μέρος και τα μέλη του Δ.Σ. Παπαδόπουλος Αβραάμ (Ταμίας), Ιωάννης Σαμαράς, Μάχη Κωστοπούλου και το αναπλ. μέλος Άννα Εμμανουήλ. Αργα το βράδυ το λεωφορείο με τους 62 εκδρομείς επέστρεψε με ασφάλεια και με ικανοποίηση όλων των εκδρομέων στην πόλη μας.

Έκθεση χειροποίητου κοσμήματος

Με παρουσία πλήθους κόσμου εγκαινιάστηκε την Τετάρτη 16 Μαΐου 2012, στην Εστία του Συλλόγου, η ομαδική έκθεση χειροποίητου κοσμήματος των γυναικών που φοίτησαν την

περίοδο 2011-2012 στο αντίστοιχο τμήμα το Συλλόγου μας, που δίδαξε η κ. Άννα Κομνιανίδου και η οποία πρωτοστάτησε στην άψογη παρουσία και λειτουργία της έκθεσης.

Περιδέραια, σκουλαρίκια, δαχτυλίδια, βραχιόλια και άλλα χίλια είδη του γυναικείου στολισμού κατασκευάστηκαν με πολύ μεράκι και έλαμπαν πάνω στους βελούδινους «καμβάδες». Όλοι εντυπωσιάστηκαν, ασπάστηκαν και συνεχάρηκαν την κ. Κομνιανίδου και τις «μαθήτριές» της. Η εκδήλωση άρχισε με χαρετσμό του Προέδρου του Συλλόγου, συνεχίστηκε με ευχαριστίες της κ. Κομνιανίδου για να κλείσει η «μαθήτρια» κ. Πούλου με ένα πολύ γλυκό και μεστό σε περιεχόμενο λόγο.

Στις 27 «μαθήτριες» που συμμετείχαν με έργα στην έκθεση απονεμήθηκαν αναμνηστικά διπλώματα. Ένας πλούσιος μπουφές με εδέσματα και γλυκά που ετοίμασαν οι ίδιες προσφέρθηκαν στους επισκέπτες. Και του χρόνου. Οι εγγραφές ήδη άρχισαν (6932474037).

* * *

Η δράση των άλλων Συλλόγων και φορέων

(Στη σελίδα αυτή δημοσιεύονται δράσεις και εκδηλώσεις των συλλόγων για τις οποίες υπάρχει ενημέρωση του Περιοδικού από σχετικά σημειώματα που στέλνουν έγκαιρα οι ίδιοι οι Σύλλογοι ή από συμμετοχή της διοίκησής του Παγχαλκιδικού στις εκδηλώσεις τους ύστερα από πρόσκληση).

Ο Σύλλογος Ιεριστιωτών Θεσσαλονίκης

Το πρόγραμμα δράσης που έχει καταρτισθεί από το Δ.Σ. για όλο το έτος 2012, προβλέπει για το προσεχές διάστημα τις εξής εκδηλώσεις:

22-23-24 Ιουνίου. Τριήμερη εκδρομή.

19-20 Ιουλίου. Συμμετοχή στις εκδηλώσεις για τον Προφήτη Ηλία Ιερισσού.

28 Ιουλίου. «Αντάμωμα αγάπης» σε κοσμικό κέντρο της Ιερισσού.

3 Αυγούστου. Προσκυνηματική εκδρομή.

10 Αυγούστου. Θ. Λειτουργία στο παρεκκλήσι του Αγίου Παύλου.

Αυγουστιάτικη βραδιά πανσελήνου στο Αροβίγλι, λόφο της παλιάς Ιερισσού.

8 Σεπτεμβρίου. Πανηγύρι της Παναγίας στην Ιερισσό.

Ο Σύλλογος Κασσανδρινών Θεσσαλονίκης

Γενομένων αρχαιρεσιών την 15η Ιαν. 2012 εξελέγη νέο Δ.Σ. το οποίο συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής: Πρόεδρος Καραγιώργος Αντώνιος, Αντιπρόεδρος Μπλιόσκα Ελένη, Γεν. Γραμματέας Καραγιώργη Λεμονιά, Ταμίας Καραγιάννης Αθανάσιος, Οργ. Γραμματέας Παπαγιάννη Δήμητρα και Μέλη Δαλαμάγκας Γεώργιος και Πάλλας Ιωάννης. Το νέο Δ.Σ. εξέδωσε χαιρετιστήριο εγκύλιο προς τα μέλη του, τις Δημόσιες και Αυτοδιοικητικές Αρχές και τους Συλλόγους, στην οποία αναφέρει τους σκοπούς και τους στόχους του και κοινοποιεί το πρόγραμμα δράσεων και εκδηλώσεων που καλύπτει ολόκληρο το 2012.

Δημοσιεύουμε τις προσεχείς εκδηλώσεις:

31 Μαΐου- 4 Ιουνίου. Τετραήμερη αεροπορική εκδρομή στη Λέσβο

17 Ιουνίου Συμμετοχή στον εορτασμό της 191^{ης} επετείου της μάχης των Βασιλικών.

15 Ιουλίου. Εκκλησιασμός και αρτοκλασία στον Ι.Ναό της Αθύτου. Ξενάγηση στις τοπικές αρχαιότητες, συνεστίαση.

16 Ιουλίου. Εσπερινός στο εξωκλήσι της Αγ. Μαρίνας Φούρκας και παρακολούθηση των εκεί εκδηλώσεων (φαγητό και διασκέδαση).

7 Σεπτεμβρίου. Εσπερινός σύντονον Ι.Ν. Γεννήσεως της Θεοτόκου Κασσανδρείας και παρακολούθηση των εκεί εκδηλώσεων (φαγητό και διασκέδαση στη πλατεία της κωμοπόλεως).

23 Σεπτεμβρίου. Ημερήσια εκδρομή: Σκρα-Αρχάγγελο-Ι.Μ. Ταξιαρχών-Αριδαία-Λουτράκι-Όρμα.

Ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος συγχαίρει για την εκλογή του τον πρόεδρο και τα μέλη του νέου Δ.Σ. και εύχεται καλή επιτυχία στο έργο του. Η συνεργασία των δύο Συλλόγων καθώς και όλων των Χαλκιδικώτικων Συλλόγων της Θεσσαλονίκης θεωρείται δεδομένη.

Ο Σύλλογος απανταχού Ταξιαρχιωτών

Μια ανεπανάληπτη εκδρομή πραγματοποίησε ο Σύλλογος το Σαββατοκύριακο 17,18/3/2012. Επισκεφθήκαμε τα λιγνιτωρυχεία ανάμεσα Κοζάνη-Πτολεμαϊδα, τη λίμνη Βεγγορίτιδα στο χωριό Άγιος Παντελεήμονας, όπου ξεναγήθηκαμε σε ένα εργοστάσιο επεξεργασίας της πιπεριάς Φλωρίνης, τον καταρράκτη της περιοχής, ένα Μοναστήρι και καταλήξαμε σε ταβέρνα της περιοχής, όπου μετά το φαγητό τραγουδήσαμε όλοι μαζί.

Στις 24-3-2012 συνεχίσαμε και ολοκληρώσαμε την δευτροφύτευση με έλατα στα πρανή των δρόμων εισόδου του χωριού μας, σε συνεργασία με τον Πρόεδρο του Τοπικού Συμβουλίου και τον Πολιτιστικό Σύλλογο του χωριού.

Η πλειοψηφία των μελών μας συμμετείχαν στην εκδήλωση που διοργάνωσε ο Πολιτιστικός Σύλλογος στο χωριό μας τη 2^η μέρα του ΠΑΣΧΑ, στην πλατεία του χωριού.

Προγραμματισμός νέων εκδηλώσεων Μαΐου-Αυγούστου 2012

Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης με ξενάγηση στις 18 Μαΐου.

Οργάνωση ημερήσιας εκδρομής στη Γαλάζια λίμνη (ή Σμαραγδένια λίμνη) στην περιοχή του Σκρα στο Κιλκίς, για πικ νικ. Θα επισκεφτούμε το Στρατιωτικό Μουσείο του Σκρα και το Μοναστήρι του Αγίου Ραφαήλ στη Γρίβα.

Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Συλλόγου μας και κατάθεση στεφανιού την 17η Ιουνίου, στην εκδήλωση του εορτασμού της 191ης επετείου της μάχης των Βασιλικών του 1821 και της θυσίας του καπετάν Χάψα και των παλικαριών

του, στην Ι. Μ. της Αγίας Αναστασίας και στο Μνημείο, στη εκδήλωση που διοργανώνει ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος σε συνεργασία με τους Δήμους Θέρμης (Βασιλικά)-Πολυγύρου (Γαλάτιστα)-Σιθωνίας (Συκιά).

Συμμετοχή στις προγραμματισμένες εκδηλώσεις που διοργανώνει ο Πολιτιστικός Σύλλογος στο χωριό μας 1)Το Σάββατο 23 Ιουνίου στην εκδήλωση «Τ' Αη Γιάννη το στεφάνι» με φωτιές στην περιοχή του Αγίου Χριστοφόρου, 2) Στην Πολιτιστική Εκδήλωση στα πλαίσια της εορτής της Αγίας Κυριακής με θέμα: «Ταξίδι στην Παράδοση», το Σάββατο 7 Ιουλίου στο ανοιχτό θέατρο της Αγίας Κυριακής και 3) Στις εκδηλώσεις της μανιταρογιορτής στις 24,25,26, Αυγούστου.

Τέλος η κορυφαία εκδήλωση που διοργανώνει ο Σύλλογος μας είναι το «Αντάμωμα όλων των Ταξιαρχιωτών και των φίλων του χωριού μας», το Σάββατο 1 Σεπτεμβρίου.

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Τεχνών Γαλάτιστας ΟΙ ΑΝΘΕΜΟΥΣΕΣ

Είναι γυναικείος Σύλλογος. Ιδρύθηκε πριν ενάμιση χρόνο και ήδη οργάνωσε την πρώτη εβδομάδα του Μαΐου την πρώτη ομαδική έκθεση των μελών με πολύ μεγάλη επιτυχία. Το Δ.Σ. που το αποτελούν οι Κυρίες Χρυσούλα Ματσούκα, Σόνια Καζλάρη, Βούλα Τσιόκανου, Μαρία Πλουσίου και Σόνια Κάτσακα, είναι πολύ δραστήριο και υπόσχεται πολλά. Συγχα-

ρητήρια ερίτιμες Κυρίες.

Ο Σύλλογος Γαλατιστέων Θεσσαλονίκης

Την Κυριακή 13 Μαΐου 2012, στην ενοριακό κέντρο ΑΓΑΠΕΙΟΝ της Γαλάτιστας ο Σύλλογος Γαλατιστέων πραγματοποίησε εκδήλωση με ομιλία του δικηγόρου και πρώην βουλευτού .κ. Βασιλείου Πάππα με θέμα «Επιστροφή στις ρίζες μας», και παρεμβάσεις του κ. Παναγιώτη Μωραΐτη, κοινωνιολόγου και του αρχιτέκτονα-αναστηλωτή μνημείων κ. Ζαφείρη Οικονόμου, προέδρου του οργανωτή Συλλόγου. Παρόντες ο Δήμαρχος κ. Αστ. Ζωγράφος, ο πρόεδρος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου κ. Μιχ. Καρτσιώτης οι τοπικές αρχές και πλήθος κόσμου. Ακολούθησε δεξίωση με τοπικά προϊόντα από τις γυναίκες των γυναικείων Συλλόγων του χωριού. Ήταν μια όμορφη εκδήλωση.

Ομαδική έκθεση ζωγραφικής

Οργανώνεται στο Ξενοδοχείο Porto Karras από 20 Ιουλίου μέχρι 19 Αυγούστου 2012.Στην έκθεση παίρνει μέρος και η κ. Θεώνη Αρφανάκη, ζωγράφος, χωραδός και μέλος του Συλλόγου μας. Η ίδια εξέθεσε έργα της στο πολιτιστικό Κέντρο Ιερισσού τον Απρίλιο του 2011 σε έκθεση με τον τίτλο: «Τόνοι μουσικής και χρωμάτων». Η έκθεση παρουσιάστηκε τον Ιούλιο 1911 στο φουαγιέ του θεάτρου Αρναίας στα πλαίσια εβδομάδας «Κλασσικής μουσικής», σαν μια σύμπραξη εικαστικής και μουσικής τέχνης.

* * *

Επιστολές και έντυπα και που λάβαμε

Επιστολές

Ο κ. Γεώργιος Ζωγραφάκης, μέλος του Συλλόγου μας, με την από 6-3-2012 επιστολή του επανέρχεται στην περσινή πρότασή του με την οποία είχε προτείνει στο Σύλλογό μας «...να πάρει πρωτοβουλία για την αποκατάσταση μιας μικρής μεν, αλλά και ουσιαστικής αδικίας, που αναφέρεται στη μη αναγραφή της ταυτότητας των πεσόντων στο κενοτάφιο των Μακεδονομάχων του Σώματος I. Νταφώτη το οποίο συμπληρώνει την όλη σύνθεση του μνημείου του Χάψα στην περιοχή της Αγίας Αναστασίας...».

Το Δ.Σ. συζήτησε και πάλι σε συνεδρίαση την πρόταση του κ. Ζωγραφάκη και με έγγραφό με αριθμ.πρωτ. 27 και ημερομηνία 20 Μαρτίου 2012 του γνωρίζει ότι αποφάσισε η πρότασή του, για την προσθήκη των λέξεων: ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΡΗΤΩΝ ΙΩΑΝΝΗ ΝΤΑΦΩΤΗ, στις ήδη υπάρχουσες στο μνημείο λέξεις ΟΣΤΕΟΦΥΛΑΚΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΤΗ 2-5-2005 «να διερευνηθεί πληρέστερα και να ξανασυζητηθεί, δεδομένου ότι δεν αποτελεί επείγον ζήτημα».

Ο κ. Κώστας Κοντογιαννόπουλος, μαθηματικός, τ. Λυκειάρχης μας, επίτιμο μέλος του Συλλόγου μας και τακτικό μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού μας, έστειλε, προς τον Πρόεδρο και τα μέλη του Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού Συλλόγου, επιστολή (7-3-2012)το περιεχόμενο της οποίας έχει ως εξής: «Σας ευχαριστώ θερμά για την ανακήρυξή μου ως επίτιμο μέλος του Συλλόγου μας και την απονομή αναμνηστικής πλακέτας. Η τιμητική αυτή διάκριση μου δίνει μεγάλο κουράγιο και θέληση να προσφέρω τις υπηρεσίες μου στο Σύλλογό μας και ιδιαίτερα στην πατρίδα μου τη Χαλκιδική». Κώστα ευχαριστούμε.

Ο Μορφ. Αθλητ. Σύλλογος ΟΜΒΡΙΑΝΟΣ ΠΕΤΡΟΚΕΡΑΣΩΝ, μας έστειλε την παρακάτω επιστολή (26-3-2012):«Ο Πρόεδρος

και τα μέλη του Δ.Σ. του Μ.Α.Σ. ΟΜΒΡΙΑΝΟΣ ΠΕΤΡΟΚΕΡΑΣΩΝ αισθάνονται την υποχρέωση να σας ευχαριστήσουν θερμά για τη δωρεά παραχώρηση της αιθουσας του Παγχαλκιδικού προς τον Σύλλογό μας για τη διαδασκαλία μαθημάτων παραδοσιακών χορών στα τμήματά μας».

Η Διεύθυνση των Αγροτικών Φυλακών Κασσάνδρας, το κατάστημα της οποίας επισκέφθηκε τη Μεγ. Τρίτη κλιμάκιο του Δ.Σ. και επέδωσε τα δώρα (είδη ένδυσης, υπόδησης κλπ.) που προσέφεραν τα μέλη και οι φίλοι του Παγχαλκιδικού, όπως κάθε χρόνο, σε μια χειρονομία αλληλεγγύης και έκφρασης της χριστιανικής αγάπης προς τους φυλακισμένους αδελφούς μας με την ευκαιρία των εορτών του Πάσχα, λάβαμε το εξής «Ευχαριστήριο» έγγραφο με αρ. πρωτ. 2170 και ημερομηνία 12-4-2012:

«Σας εκφράζουμε τις ολόθερμες ευχαριστίες του προσωπικού και των κρατουμένων του Καταστήματός μας για την προσφορά σας σε ειδη ένδυσης και υπόδησης και τηλεκαρτών προς τους κρατουμένους. Η επίσκεψη του Συλλόγου σας και η προσφορά σα; Τις Άγιες μέρες των εορτών του Πάσχα έγινε θεσμός. Η προσφορά σας καλύπτει τις ανάγκες ένδυσης και υπόδησης αλλά κυρίως την επικοινωνία των κρατουμένων με το οικογενειακό των περιβάλλον και ειδικότερα τις Άγιες μέρες που διανύουμε ανυψώνει το θητικό τους. Χρόνια πολλά και Καλή Ανάσταση Ο Πρ. Διεύθυνσης Τ.Σ. Αθανάσιος Νικολέτος».

Σημ. Οι Αγροτικές φυλακές Κασσάνδρας μετονομάστηκαν ήδη σε ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ.

Η κ. Άννα Κατσαρού, που ορκίσθηκε βουλευτής στη θέση του παραιτηθέντος βουλευτή και μέλους του Συλλόγου μας κ. Αργυρίου Λαφαζάνη, απαντώντας σε δικό μας συγχαρητήριο έγγραφο μας γράφει: «Αξιότιμε κε Πρόεδρε και μέλη του

Δ.Σ. Σας ευχαριστώ για τις ευχές που μου στείλατε επι τη ευκαιρία της ορκωμοσίας μου ως βουλευτή της Βουλής των Ελλήνων. Στη δύσκολη περίοδο που διανύουμε η συνεργασία και η κοινή δράση αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για να βρούμε τις διεξόδους που όλοι χρειαζόμαστε. Μαζί με τους θερμούς χαιρετισμούς μου σε όλα τα μέλη του Συλλόγου, προσβλέπω στην αγαστή συνεργασία όλων μας για το καλό της ιδιαίτερης πατρίδας μας της Χαλκιδικής. Θα βρίσκομαι πάντοτε στη διάθεση σας για ότι χρειαστείτε. Με εκτίμηση Άννα Κατσαρού».

Σημ. Η κ. Κατσαρού είναι ήδη τακτικό μέλος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου, όπως ΟΛΟΙ οι Βουλευτές, ΟΛΟΙ οι Δήμαρχοι και ΟΛΟΙ οι Πρόεδροι των Δημοτικών Συμβουλίων της Χαλκιδικής.

Ο Μοναχός Χρυσόστομος, Γέρων του Κελλίου Αγίων Αποστόλων-Αλυτπίου Ι. Μ. Κουτλουμουσίου Αγ. Όρους, με επιτολή του ζητά από τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο οικονομική βοήθεια για να αποπληρωθούν χρέει από την αναστήλωση του Κελλίου του που ήδη έχει πραγματοποιηθεί. Το δ.σ. αποφάσισε ότι το αίτημα του Γέροντος δεν είναι δυνατό να ικανοποιηθεί γιατί είναι εκτός καταστατικών διατάξεων του Συλλόγου αλλά και λόγω οικονομικής αδυναμίας.

Ο Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Ι. Μπουτάρης σε γραπτό αίτημά μας για οικονομική ενίσχυση του Συλλόγου από το ταμείο του Δήμου, μας απάντησε με έγγραφό το οποίο υπογράφει ιδιοχείρως και αναφέρει: «...Αναγνωρίζουμε τη σημασία και την ανάγκη υποστήριξης του έργου σας, ελπίζω όμως ότι είναι κατανοητό ότι οι δυσχερείς οικονομικές συνθήκες που αντιμετωπίζει ο Δήμος Θεσσαλονίκης, που πλέον των εθνικών προβλημάτων έχει επιβαρυνθεί από τις οικονομικές εκκρεμότητες που παρέλαβε, έχουν περιορίσει τις δυνατότητες να ενισχύσει το αίτημά σας...».

Ο κ. Ιωακείμ Δέλιος, ιατρός και μέλος του Συλλόγου μας, με επιστολή του (25-4-2012) εκφράζει προς τον πρόεδρο και τα μέλη του Δ.Σ. «τα εγκάρδια συγχαρητήρια» του ίδιου και της συζύγου του, για τις δράσεις και τις επιδόσεις που αναπτύσσει το Δ.Σ. σε χρόνους χαλεπούς «ώστε αυτές να στεφθούν από επιτυχία και μάλιστα να υπερβούν κάθε αισιόδοξη πρόβλεψη κατά κοινήν ομολογίαν» και τελειώνει με πασχαλινές ευχές. Τον ευχαριστούμε θερμά.

Βιβλία

Σωκράτης Β. Σίσκος. Ο γιός του Εμμ. Παππά στο Μανιάκι. Ιστορικό μυθιστόρημα. Σέρρες 2010

Θεοχάρης Π. Παζαράς. Τ' απανομήτ' κα. Το γλωσσικό ιδίωμα της Επανομής. Θεσσαλονίκη 2012.

Θεόδωρος Βαλαχάς - Δάφνη Θεοχάρη. 2 Σεπτεμβρίου 1944, Χορτιάτης. Ότι απέμεινε απ' τη μέρα εκείνη η μνήμη είναι. Εκδότης: Χορτιάτης 570, 2008.

Σταύρος Αυγολούπης. Ο γιός της αστερόσκονης. Η ιστορία του σύμπαντος για παιδιά. Εκδόσεις Πλανητάριο. Θεσσαλονίκη 2011.

Περιοδικά

Πολύγυρος τεύχος 68, (Μάρτιος - Απρίλιος 2012). Εκδότης Γιάννης Κανατάς.

Αρναία, τεύχος 93 Οκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2011. Εκδότης ο θεολόγος και φιλόλογος κ. Δημ. Κύρου

Το Κύτταρο Ιερισσού, τεύχος 8 του 2012. Έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Ιερισσού «Ο Κλειγένης».

Σελίδες από τη Φωκίδα, τ. 141, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2012. Έκδοση της Εταιρείας Φωκιών Μελετών.

Βοϊακή Ζωή, τ. 234 Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2012. Έκδοση της Βοϊακής Εστίας Θεσ/νίκης.

Εφημερίδες

Τα Αηδόνια. Εφημερίδα του Πολιτιστικού Συλλόγου Παλαιοκάστρου Χαλκιδικής. Φ. 32. Μάρτιος - Απρίλιος - Μάϊος 2012.

Παλαιοχωρινά Νέα. Εφημερίδα του Πολιτιστικού και Φυσιολατρικού ομίλου Παλαιοχωρίου Χαλκιδικής «Το Καστέλι». Φ. 20. Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 2012.

Τα Χαλκιδικιώτικα Νέα. Εφημερίδα Παγχαλκιδικιώτικου Πολιτιστικού Συλλόγου Αθηνών «Ο Αριστοτέλης». Φ. 138. Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 2012.

Ο Ομβριανός. Εφημερίδα του Μορφωτικού Αθλητικού Συλλόγου «Ομβριανός Πετροκεράσων». Φ. 82. Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 2012.

Η Φωνή του Βάβδου. Εφημερίδα της Ένωσης Βαβδινών Θεσσαλονίκης. Φ. 113. Μάρτιος 2012.

Εφημερίδα του Πολιτιστικού Συλλόγου του Καλλιτέχνη Γιάννη Τριάντη. Μάρτιος - Απρίλιος 2012.

Χορτιάτης 570. Εφημερίδα της ευρύτερης περιοχής του Χορτιάτη. Φ. 150. Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 2012

Η έκδοση του επόμενου 12ου τεύχους

Το επόμενο δωδέκατο τεύχος του περιοδικού μας θα κυκλοφορήσει τέλη Αυγούστου 2012.

Παράκληση οι εργασίες να αποσταλούν το αργότερο μέχρι 20 Αυγούστου 2012. Η επικαιρότητα ας ληφθεί σοβαρά υπόψη. Τα άρθρα ας αναφέρονται αν είναι δυνατό στα 100 χρόνια απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης και της Χαλκιδικής.

Ενημέρωση προς τους συνεργάτες του περιοδικού

Οι εργασίες που έχουν σταλεί και δεν έχουν δημοσιευθεί μέχρι σήμερα φυλάσσονται στο αρχείο του Περιοδικού για τα επόμενα τεύχη. Εργασίες δημοσιεύμενες ή μή δεν επιστρέφονται.

Υπενθυμίζεται ότι ο χρόνος δημοσίευσης ενός κειμένου δεν προσδιορίζεται από την ημερομηνία κατάθεσης στο περιοδικό αλλά από τη χρησιμότητα του, την επικαιρότητα του, το μέγεθος, τις ανάγκες του περιοδικού κ.λ.π.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Παρακαλούμε όσους δεν εξόφλησαν τη συνδρομή τους ας το κάνουν τώρα. Δυστυχώς ή ευτυχώς έχουμε πληθώρα εκδηλώσεων των οποίων η πραγματοποίηση απαιτεί έξοδα. Μη μας κόβετε την ορμή προς τα εμπρός. Δώστε μας την ευκαιρία να συνεχίσουμε. Τώρα τα πράγματα είναι απλά. Καταθέστε στην Αγροτική Τράπεζα το ποσό των 15 ευρώ το χρόνο και θα καταγραφεί αμέσως στη μερίδα σας.

ΑΤΕ 233 01 013 981 58

Είναι ο αριθμός λογαριασμού στον οποίο κατατίθενται οι συνδρομές.

Επίσης μπορείτε, αν θέλετε να καλείτε τη συνεργάτιδά μας κ. **Βενετία Κομνιανίδου** (6979.910850) στο γραφείο ή στο σπίτι σας, η οποία είναι εξουσιοδοτημένη από το Δ.Σ. για τις εισπράξεις.

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΧΟΡΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

Το περιοδικό μας εκδίδεται χάρη στη καλή διάθεση και το φιλότιμο συμπατριωτών και φίλων της Χαλκιδικής, οι οποίοι καταβάλουν κάθε φορά ως

ΧΟΡΗΓΟΙ τη δαπάνη για την εκτύπωση ενός ή και περισσοτέρων τευχών.

Έτσι, για τα έντεκα (11) τεύχη που ήδη κυκλοφόρησαν χορηγοί είναι οι : **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΓΙΩΝΑΣ (τ.1-4), ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ (τ. 5-6), ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΜΑΣΑΛΑ-ΜΟΥΣΤΟΥ (τ. 7), ΜΟΣΧΟΣ ΜΟΣΧΟΣ (τ. 8), ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ & ΟΛΥΜΠΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ (τ. 9), ΔΗΜΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΛΥΒΩΝ (τ.10) ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, ιατρός (τ.11)**

Σήμερα ζητείται χορηγός

για την έκδοση του 12ου τεύχους που κοστίζει 1.800 ευρώ (μαζί με το Φ.Π.Α.) και θα κυκλοφορήσει τέλος Αυγούστου 2012.

Μπορεί να είναι ένας ή και περισσότεροι χορηγοί για το ίδιο τεύχος.

Περιμένουμε το όνομα του νέου χορηγού ή των χορηγών με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, για να τα ανακοινώσουμε προς όλο τον κόσμο μας και να πάψουμε να αγωνιούμε για το μέλλον του περιοδικού μας, που τόσο αρέσει, που προβάλλει τον τόπο μας και βιοθάει στη μόρφωση και στην επικοινωνία μας.

Η λειτουργία των γραφείων μας

Τα γραφεία του Συλλόγου στην οδό Μαντώς Μαυρογένους και Υψηλάντου, στην Ν. Ελβετία, είναι ανοιχτά από Δευτέρα μέχρι και Πέμπτη 6.00' - 9.00' μ.μ. Τηλ. 2310 323839 και 6946 470157 (κινητό Προέδου).

Τον Ιούλιο και τον Αύγουστο τα γραφεία θα παραμείνουν κλειστά.

Συγχαρητήρια

Το Δ.Σ. του Συλλόγου μας εκφράζει τα συγχαρητήριά του προς τους βουλευτές Χαλκιδικής που έξελέγησαν στις εθνικές εκλογές της 6^{ης} Μαΐου 2012 κ.κ. **Ιωάννη Δριβελέγκα, Ευθύμη Καρανάσιο και Κατερίνα Ιγγλέζη** μαζί με ευχές για επιτυχία στο δύσκολο και υπεύθυνο έργο τους. Η χαρά μας είναι ιδιαίτερα μεγάλη γιατί και οι τρεις βουλευτές είναι μέλη του ιστορικού μας Συλλόγου μαζί με όλους τους προκατόχους τους και τους άρχοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης της Χαλκιδικής.

10-5-2012

ΠΕΝΘ

Εφυγαν από τη ζωή τα μέλη του Παγχαλκιδικού Συλλόγου:

Κλειδαρά Γεώργιος (ΑΜ 801) από τα Στρατώνι

Τσιουρέλα Μαρία (ΑΜ 372) από τα Δουμπιά

Στους οικείους τους ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος απευθύνει θερμά συλλυπητήρια. ΑΙΩΝΙΑ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥΣ.

Νέα μέλη του Συλλόγου

Οι εγγραφέντες από 18.02.2012 μέχρι 15.05.2012

		Αριθμός Μητρώου		Αριθμός Μητρώου
1.	Σφήκα Αγάπη	Συκιά	1088	16. Σάπικα - Ζαφειροπούλου Άννα
2.	Καραμιχάλη - Αλεξιάδου Θωμαΐ	Ν. Μουδανιά	1089	17. Ζάχου Ελένη
3.	Δημητριάδης Αθανάσιος	Θεσσαλονίκη	1090	18. Οικονόμου - Δούκαινα Ευδοκία
4.	Παπαγεωργίου Δημήτριος	Γαλάτιστα	1091	19. Βασιλούδης Δημήτριος
5.	Μπαλαρά Γιάννα	Στρατώνι	1092	20. Παπαδόπουλος Θεόδ. (Δήμαρχος)
6.	Κουτσός Θ. Μιχαήλ	Βάβδος	1093	21. Κατσαρού Άννα (Βουλευτής)
7.	Παπαγιάννης Νικόλαος	Αρναία	1094	22. Ευαγγέλου Ηλίας
8.	Μαστορίδης Μάνθος	Αρναία	1095	23. Θεοδωρούδη - Βλάχου Φωτεινή
9.	Αϊβατζίδης Αναστάσιος	Ιερισσός	1096	24. Μπουγιάλας Μιχαήλ
10.	Δημητρακούδη Μαρία	Αρναία	1097	25. Γκουνάγιας Εμμανουήλ
11.	Σύρος Αχιλλέας	Βασιλικά	1098	26. Οικονομίδης Αλέξανδρος
12.	Σεραφείμ Δημήτριος	Γεροπλάτανος	1099	27. Καρτσιώτη Δέσποινα
13.	Φλώρος Θεόδωρος	Αρναία	1100	28. Παπουτσής Αθανάσιος
14.	Κοντογιώργης Δημήτριος	Κρήμνη	1101	29. Βλάχτη Μαρία
15.	Λειβαδιώτης Κων/νος	Παλαιοχώρα	1102	30. Ραβανή Φωτεινή

Σημ. Το Δ.Σ. καλωσορίζει με χαρά τα νέα μέλη και τα προσκαλεί σε ενεργό συμμετοχή στη ζωή και τη δράση του Συλλόγου μας.

Αποτελέσματα Εθνικών Εκλογών 6ης Μαΐου 2012 στη Χαλκιδική

Περιφέρεια: Χαλκιδικής					
Ποσοστό καταμ. τμημ:		100,00%			
Εγγεγραμμένοι: 104057		Ψήφισαν: 72672			
Εγκυρα: 70617		Ακυρα/Λευκά: 2055			
Κόμμα	Ψήφοι	Ποσοστό	Εδρες	ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ 2009	
ΝΔ	16354	23,16	1	40,47	
ΠΑΣΟΚ	11181	15,83	1	41,02	
ΚΚΕ	4154	5,88	0	5,00	
ΣΥΡΙΖΑ	10244	14,51	1	4,05	
ΛΑΟΣ	1954	2,77	0	5,47	
ΟΙΚ. ΠΡΑΣΙΝΟΙ	1534	2,17	0	1,91	
ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ	4487	6,35	0	0,28	
ΔΗΜΑΡ	4203	5,95	0		
ΑΝΕΞ. ΕΛΛΗΝΕΣ	9106	12,89	0		
ΔΗΜ. ΣΥΜΜΑΧΙΑ	1300	1,84	0		
ΚΟΙΝ.ΣΥΜΦΩΝΙΑ	559	0,79	0		
ΔΡΑΣΗ	720	1,02	0		
ΛΟΙΠΑ	4821	6,83	0		

Από τη Χαλκιδική εξελέγησαν τρείς βουλευτές.

ΔΡΙΒΕΛΕΓΚΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ (Π.Α.Σ.Ο.Κ.), **ΚΑΡΑΝΑΣΙΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ** (Ν.Δ.), **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΙΓΓΛΕΖΗ** (Σ.Υ.Π.Ι.Ζ.Α.).

Συγχαίρουμε και πάλι και τους τρείς για την επιτυχία τους.

Το Δ.Σ.

ΒΡΑΒΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΡΟΤΑΡΙΑΝΟΥΣ ΟΜΙΛΟΥΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΡΟΤΑΡΙΑΝΟΙ ΟΜΙΛΟΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΒΡΑΒΕΥΣΕΩΝ

ΤΩΝ ΡΟΤΑΡΙΑΝΩΝ ΟΜΙΛΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ

ΣΤΟΝ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

ΒΡΑΒΕΙΟ ΕΥΠΟΙΙΑΣ ΜΕ ΑΡΓΥΡΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟ

ΓΙΑ ΤΗ ΔΩΡΕΑ ΑΝΑΡΙΑΝΤΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΣΤΟ Α.Π.Θ.

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΗΔΗΓΥΡΙΚΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ 18^η ΜΑΡΤΙΟΥ 2012

Ο πρόεδρος
του ροταριανού ομίλου
θεσσαλονίκης
N. ΜΑΜΑΝΗΣ

Ο πρόεδρος
του ροταριανού ομίλου ανατολικής
θεσσαλονίκης
Γ. ΜΠΕΦΔΕ

Η Έφορος κ. Ζηνοβία Πάχτα παραλαμβάνει τον τίτλο της διάκρισης

